

SMJERNICE ZA POSTUPANJE NADLEŽNIH INSTITUCIJA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

Urednik: Dr. sc. Eldan Mujanović

SMJERNICE ZA POSTUPANJE NADLEŽNIH INSTITUCIJA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

UREDNIK:

DR. SC. ELDAN MUJANOVIĆ

SARAJEVO, 2017.

IMPRESSUM

Autori:

Sead Kreštalica
Dino Muslić
Mirnesa Bajramović
dr. sc. Eldan Mujanović
Fuad Milić
Dženad Grošo
mr.sc. Kenan Kapo
Alma Klino
Sanela Brđanin
Alma Kešo

Urednik:

dr. sc. Eldan Mujanović

Ilustracija, dizajn i DTP:

Wire O.D.
www.wire.ba

Broj izdanja: 1

Naziv i sjedište izdavača:

Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu (CPRC)
Pruščakova 27
71000 Sarajevo, BiH

Godina izdavanja i godina štampanja:
2017

Štampa:

Agencija ALIGO, Sarajevo, tel: + 387 33 638 511, aligo@bih.net.ba

Tiraž:

500 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

343.272(497.6)

SMJERNICE za postupanje nadležnih institucija u postupku za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom / [autori Sead Kreštalica ...[et al.] ; urednik Eldan Mujanović. - Sarajevo : Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu, 2017. - 133 str. : ilustr. ; 30 cm

Bibliografija: str. 109-110.

ISBN 978-9926-8148-0-9

1. Kreštalica, Sead

COBISS.BH-ID 23760134

Ove Smjernice su izrađene u okviru projekta “Jačanje lokalnih kapaciteta u Federaciji Bosne i Hercegovine u borbi protiv korupcije i teških oblika kriminala putem oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom”

Izradu Smjernica je podržala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva. Sadržaj Smjernica je isključiva odgovornost Centra za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu (CPRC) i ne odražava nužno stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Smjernice izrađene u saradnji sa
Federalnom agencijom za
upravljanje oduzetom imovinom

Federalna agencija za upravljanje
oduzetom imovinom

Britanska ambasada
Sarajevo

PREDGOVOR

Povod i prilika za izradu edukativno-instruktivnog materijala u obliku Smjernica za postupanje nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine u okvirima postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom je primarno bio povezan sa činjenicom da je sredinom marta 2015. godine stupio na snagu posebni zakonski propis koji uređuje ovu oblast. Naime, Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom se po prvi puta ova materija zasebno uređuje kroz jedan sveobuhvatan zakonski propis koji je sa sobom donio niz noviteta, kako na polju procesnih (jer on i jeste dominantno zakon procesnog karaktera) instituta, tako i u pogledu uspostavljanja novih institucionalnih kapaciteta za njegovo provođenje.

Nedugo nakon stupanja na snagu ovog lex specialis propisa, on je našao svoju primjenu u nekim od vrlo važnih, složenih i javnosti dobro poznatih krivičnih predmeta koji se vode pred nadležnim sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine što je, svakako, bio dodatni povod da se na osnovu tih inicijalnih iskustava i zauzetih stavova u praksi na jedan sistematičan i pregledan način obradi tematika postupanja nekih od najvažnijih institucija koje učestvuju u postupku za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i provođenju spomenutog Zakona.

U tom smislu, autori Smjernica su stručnjaci s dugogodišnjim iskustvom rada u pravosuđu, agencijama za sprovođenje zakona i drugim institucijama koje imaju specifičnu i vrlo odgovornu ulogu u implementaciji Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Polazna pretpostavka za izradu jednog ambicioznog i stručnog teksta, kao što je ovaj, jeste činjenica kako je sveobuhvatnost jedno od osnovnih načela cijelog postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom kako ga uređuje novi zakonski propis, što prevedeno na teren praktičnog postupanja znači da veliki broj različitih institucija (pravosuđe, policijske, porezne i druge agencije za sprovođenje zakona, Federalno pravobranilaštvo, Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom, banke i regulatorna tijela, javni registri, registri imovine i drugi subjekti) imaju obavezu postupanja u ovom postupku. Stoga je bilo potrebno i važno da se jasno identificiraju konkretni koraci i radnje koje poduzimaju te institucije u pojedinim stadijima ovog postupka, njihova uzajamna komunikacija i saradnja, konkretni rezultati tog postupanja kako bi se postupak odvijao na neometan i učinkovit način te doveo do praktičnih rezultata u vidu oduzete imovine, koja je po okončanju postupka postala vlasništvo i posjed Federacije Bosne i Hercegovine i s kojom se upravlja u najboljem javnom interesu. Krajnji cilj publiciranja Smjernica jeste da se pomogne svim uključenim institucijama, kojih je nemali broj, da mogu prepoznati svoju ulogu u postupku za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i postupati na jedinstven, usklađen i efikasan način, jer je to jedina garancija učinkovitosti cijelog sistema za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom kojeg te institucije zapravo čine.

Da bi se Smjernice mogle adekvatno koristiti u praktičnom radu, njima su pridodati i vizuelni algoritmi koji su posebno izrađeni za ovu priliku i koji prikazuju cjelokupni postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom kako ga uređuje novi

Zakon te položaj svih uključenih institucija u odnosu na pojedine faze ovog postupka i, na koncu, konkretni koraci koje te institucije poduzimaju samostalno i u saradnji s drugim subjektima.

Izrada Smjernica sastavni je dio aktivnosti koje Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu (CPRC) implementira u okviru projekta "Jačanje lokalnih kapaciteta u Federaciji Bosne i Hercegovine u borbi protiv korupcije i teških oblika kriminala putem oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom" koji je finansijski podržala Vlade Velike Britanije i ovo je dobra prilika da se zahvalimo na pruženoj pomoći te podršci u izgradnji potrebnih mehanizama za učinkovitu primjenu instituta oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Posebnu zahvalu dugujemo autorima Smjernica s kojima smo dugo i intenzivno radili na usaglašavanju velikog broja otvorenih pitanja, kao i brojnim stručnjacima u institucijama čije mišljenje nam je bilo dragocjeno u tačnom i preciznom definiranju pojedinih koraka u postupanju, što i jeste smisao izrade Smjernica. Posebnu zahvalnost dugujemo stručnjacima koje smo angažirali putem Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, tačnije kolegici Mariji Vučko i kolegi Tončiju Petkoviću, tužiteljima iz Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala, čije znanje i iskustvo u ovoj oblasti je u velikoj mjeri doprinijelo kvaliteti samog teksta Smjernica.

Na samom kraju treba istaći nepobitnu činjenicu kako je ovo prvi put da se na jedan ovakav sveobuhvatan način pokuša obraditi inače vrlo složena tematika oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, gledano iz perspektive institucija i subjekata koji su uključeni u provođenje jednog sasvim novog Zakona, koji tek treba da zaživi u punom kapacitetu. Sigurno je ostalo još dosta otvorenih pitanja i dilema na koje se u ovom momentu nije mogao dati dovoljno pouzdan i tačan odgovor u smislu kako u pojedinim situacijama trebaju postupati različite institucije. Odgovore na ta pitanja moći ćemo dobiti tek kada praksa i postupanje u konkretnim predmetima jasno definiraju šta, kojim redoslijedom i kako pojedine institucije trebaju postupati u tim konkretnim situacijama. To će sigurno biti povod i osnova da se nakon nekog perioda pristupi revidiranju i dopuni Smjernica s nekim novim imputima iz prakse, što će svakako biti signal da se Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom primjenjuje u praksi, a nama podstrek da se i dalje bavimo izgradnjom kapaciteta cjelokupnog sistema za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Iskreno se nadamo da će Smjernice naći svoj put do profesionalaca koji svakodnevno rade u nadležnim institucijama na suzbijanju kriminaliteta i otkrivanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom te brojnim drugim izvankrivičnim subjektima bez čijeg bi aktivnog angažmana uspjeh cjelokupnog postupka za oduzimanje imovinske koristi bio doveden u pitanje. Ukoliko barem u jednom slučaju Smjernice pomognu u provođenju neke radnje tokom ovog postupka i budu instruktivne u cilju trajnog oduzimanja imovine pribavljene krivičnim djelom, naša misija bit će ostvarena. Smisao postojanja i djelovanja svih relevantnih društvenih aktera, od institucija u pravosuđu i agencijama za sprovođenje zakona, preko regulatornih i finansijskih subjekata i registara, pa sve do nas, koji se bavimo edukacijom i naučno-istraživačkim radom, jeste da stvorimo ambijent i mehanizme koji će poslati jasnu poruku da se kriminal "ne isplati."

U Sarajevu, 1.12.2016.

Urednik
Dr. sc. Eldan Mujanović

SADRŽAJ

I. SMJERNICE ZA POSTUPANJE KANTONALNIH TUŽILAŠTAVA U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM	12
I.1. POJAM I NADLEŽNOST TUŽILAŠTVA	12
I.2. ORGANIZACIJA RADA TUŽILAŠTVA	13
I.3. POSTUPANJE TUŽILAŠTVA U DOSADAŠNJEM PERIODU U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM	13
I.4. NADLEŽNOSTI I ZADACI KOJE JE TUŽILAŠTVO DOBILLO ZAKONOM O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM	16
I.5. POSTUPAK FINANSIJSKIH ISTRAGA	17
I.6. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI NA TEMELJU PRIJEDLOGA TUŽIOCA	22
I.7. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI U POSEBNOM POSTUPKU	23
I.7.1. Postupanje nadležnog tužioca u posebnom postupku	23
I.7.2. Osiguranje oduzimanja imovinske koristi	24
I.8. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI U REDOVNOM POSTUPKU	27
I.9. POSTUPANJE SA POVEZANIM I TREĆIM OSOBAMA	27
I.10. UTVRĐIVANJE NESRAZMJERA	27
II. SMJERNICE ZA POSTUPANJE SUDOVA U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM	28
II.1. SUD – NADLEŽNOST I ORGANIZACIJA RADA	28
II.2. PRAVNI OSNOV I POSTUPANJE SUDOVA U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIJE DONOŠENJA NOVOG ZAKONA	29
II.2.1. Odnos oduzimanja imovinske koristi i imovinskopravnog zahtjeva	31
II.3. POSTUPANJE I RADNJE SUDA U VEZI SA ZAKONOM O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM	33
II.3.1. Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine i njegovi ciljevi	33
II.4. OSIGURANJE ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI	33
II.5. POSEBNI POSTUPAK ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI	36
II.6. REDOVNI POSTUPAK ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI	38
II.7. IZVRŠENJE PRESUDA KOJIM JE UTVRĐENO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI	40
III. SMJERNICE ZA POSTUPANJE FEDERALNOG PRAVOBRANILAŠTVA U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM	41
III.1. OPĆE NADLEŽNOSTI INSTITUCIJE FEDERALNOG PRAVOBRANILAŠTVA	41
III.2. ORGANIZACIJA RADA I OVLAŠTENJA FEDERALNOG PRAVOBRANILAŠTVA	41
III.3. RADNJE POSTUPANJA PRAVOBRANILAŠTVA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE NEZAKONITO STEČENE IMOVINE	42
III.3.1. Izvršenje od strane suda	45
III.3.2. Provedba izvršenja od strane Agencije	46

IV. POSTUPANJE KANTONALNIH MINISTARSTAVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA I FEDERALNOG MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....	47
IV.1. ORGANIZACIJA POLICIJE U BOSNI I HERCEGOVINI	47
IV.2. POSTUPANJE POLICIJSKIH ORGANA KOJE PRETHODI NAREDBI O PROVOĐENJU FINANSIJSKE ISTRAGE.....	49
IV.3. POSTUPANJE POLICIJSKIH ORGANA U CILJU IZVRŠENJA NAREDBE O PROVOĐENJU FINANSIJSKE ISTRAGE.....	50
V. SMJERNICE ZA POSTUPANJE POREZNE UPRAVE FBIH U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....	54
V.1. OPĆA NADLEŽNOST POREZNE UPRAVE FBIH	54
V.2. NADLEŽNOST POREZNE UPRAVE FEDERACIJE BIH U OKVIRU KRIVIČNOG POSTUPKA	55
V.3. POSTUPANJE POREZNE UPRAVE FEDERACIJE BIH U DOSADAŠNJEM PERIODU U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....	55
V.4. NADLEŽNOST I ZADACI KOJE JE POREZNA UPRAVA FEDERACIJE BIH DOBILA ZAKONOM O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM.....	56
VI. SMJERNICE ZA POSTUPANJE SUDSKE POLICIJE FEDERACIJE BIH U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....	57
VI.1. POJAM I NADLEŽNOST SUDSKE POLICIJE	57
VI.1.1. Opće nadležnosti Sudske policije.....	57
VI.1.2. Organizacija rada Sudske policije.....	58
VI.2. AKTIVNOSTI SUDSKE POLICIJE U OKVIRU KRIVIČNOG POSTUPKA.....	58
VI.2.1. Aktivnosti propisane Zakonom o krivičnom postupku.....	58
VI.2.2. Druge aktivnosti Sudske policije u vezi sa krivičnim postupkom.....	59
VI.3. POSTUPANJE SUDSKE POLICIJE U DOSADAŠNJEM PERIODU U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....	59
VI.3.1. Pravni okvir za postupanje u skladu sa odredbama KZ-a FBiH i ZKP-a FBiH.....	59
VI.3.2. Okviri postupanja i djelovanja Sudske policije.....	59
VI.3.3. Iskustva iz dosadašnje prakse postupanja Sudske policije.....	60
VI.4. NADLEŽNOSTI I ZADACI SUDSKE POLICIJE PROISTEKLI IZ ZAKONA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM.....	60
VI.4.1. Nadležnost i obaveza postupanja.....	60
VI.4.2. Izvršenje rješenja o osiguranju privremenom mjerom.....	60
VI.4.3. Asistencija u izvršenju sudske presude o trajnom oduzimanju imovinske koristi	61
VI.4.4. Pružanje pomoći Agenciji.....	65

VII. SMJERNICE ZA POSTUPANJE FEDERALNE AGENCIJE ZA UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....66

VII.1. NADLEŽNOSTI AGENCIJE.....	66
VII.1.1. Organizacija rada Agencije.....	67
VII.1.2. Položaj i uloga Agencije u krivičnom postupku.....	67
VII.2. POSTUPANJE AGENCIJE U POSTUPKU ZA OSIGURANJE I PRIVREMENO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI	68
VII.3. POSTUPANJE AGENCIJE U POSTUPKU ZA TRAJNO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI.....	72

VIII. SMJERNICE ZA POSTUPANJE REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBiH U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....74

VIII.1. OPĆI POJAM I NADLEŽNOST REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBiH.....	74
VIII.2. NADLEŽNOSTI REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBiH U OKVIRU KRIVIČNOG POSTUPKA.....	76
VIII.3. POSTUPANJE REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBiH U DOSADAŠNJEM PERIODU U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....	76
VIII.4. NADLEŽNOSTI I ZADACI KOJE JE REGISTAR VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBiH DOBIO ZAKONOM O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM.....	78

IX. SMJERNICE ZA POSTUPANJE ZEMLJIŠNO-KNJIŽNIH UREDA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....80

IX.1. NADLEŽNOSTI ZEMLJIŠNO-KNJIŽNIH UREDA.....	80
IX.2. ULOGA I POSTUPANJE ZEMLJIŠNO-KNJIŽNIH UREDA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....	82

X. SMJERNICE ZA POSTUPANJE SKRBNIČKIH BANAKA, DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA I NADLEŽNIH REGISTARSKIH SUDOVA U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM.....85

X.1. BANKE SKRBNICI, DRUŠTVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA I UDJELI U PRIVREDNIM DRUŠTVIMA.....	85
X.2. EVIDENTIRANJE VLASNIKA VRIJEDNOSNIH PAPIRA KOD SKRBNIČKIH BANAKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA I USPOSTAVLJANJE POSLOVNE SARADNJE.....	86
X.2.1. Poslovanje skrbničkih banaka sa klijentima.....	86
X.2.2. Poslovanje Društava za upravljanje fondovima koji upravljaju investicijskim	

fondovima	87
X.3. POSTUPANJE SKRBNIČKIH BANAKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA U DOSADAŠNJEM PERIODU	88
X.4. ULOGA SKRBNIČKIH BANAKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM	89
X.5. POSTUPANJE BANKE SKRBNIKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA U CILJU OTKRIVANJA I PRIVREMENOG OSIGURANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM	90
X.5.1. Postupanje skrbničkih banaka	90
X.5.2. Postupanje društava za upravljanje fondovima	94
X.6. POSTUPANJE BANKE SKRBNIKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA U SLUČAJEVIMA TRAJNOG ODUZIMANJA IMOVINE	96
X.6.1. Postupanje skrbničkih banaka	96
X.6.2. Postupanje društava za upravljanje fondovima	97
X.7. IZVJEŠTAVANJE I ODNOS SA AGENCIJOM ZA UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM	98
X.8. NAKNADA TROŠKOVA KOJI PROISTIČU IZ AKTIVNOSTI BANKE SKRBNIKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE	99
X.9. POSTUPANJE SA POSLOVNIM UDJELIMA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM	99
X.9.1. Uloga registarskog suda	102

XI. KORIŠTENJA LITERATURA.....104

XII. POJMOVNIK.....106

XIII. PRILOG.....111

I. SMJERNICE ZA POSTUPANJE KANTONALNIH TUŽILAŠTAVA U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

I.1. POJAM I NADLEŽNOST TUŽILAŠTVA

Tužilaštva su samostalna državna tijela koja u okviru nadležnosti kantona, entiteta, Brčko distrikta i države BiH poduzimaju zakonom određene mjere u pogledu istražnih radnji i gonjenja osoba za koje se sumnja da su počinila krivična djela te vrši druge poslove određene državnim, federalnim i kantonalnim zakonima.

Organizacija, nadležnost i način rada tužilaštva regulirani su prvenstveno Zakonima o tužilaštvima i zakonima kojima se uređuje krivični postupak.

Osnovno pravo i osnovna dužnost tužioca jeste otkrivanje i gonjenje učinitelja krivičnih djela.

Uloga i obaveza tužioca je u direktnoj vezi s primjenom načela akuzatornosti koje predviđa da se krivični postupak može pokrenuti i provesti samo po zahtjevu nadležnog tužioca (Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine [ZKP FBiH], 2014, čl. 17). Da bi se ostvarili preduvjeti za pokretanje i provođenje krivičnog postupka, potrebno je raspolagati saznanjima i dokazima o postojanju krivičnog djela i njegovog počinitelja, do čega tužilac dolazi postupanjem u skladu sa svojim pravima i dužnostima na otkrivanju krivičnih djela i gonjenju počinitelja.

Tužilac ima pravo i dužan je da odmah po saznanju da postoje osnovi sumnje da je učinjeno krivično djelo preduzima potrebne mjere u cilju njegovog otkrivanja, provođenja istrage, pronalaženja osumnjičenog, rukovođenja i nadzora nad istragom, kao i radi upravljanja aktivnostima ovlaštenih službenih osoba vezanih za pronalaženje osumnjičenog i prikupljanje izjava i dokaza.

U okviru svojih prava i dužnosti tužilac provodi istragu, upravlja aktivnostima ovlaštenih službenih osoba na pronalaženju osumnjičenog i prikupljanju izjava i dokaza, daje imunitet, zahtjeva dostavljanje informacija od državnih organa, preduzeća, pravnih i fizičkih osoba u Federaciji, izdaje pozive i naredbe, predlaže izdavanje poziva i naredbi u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku, izdaje naredbe ovlaštenoj službenoj osobi da izvrši naredbu izdatu od suda, utvrđuje činjenice potrebne za odlučivanje po imovinskopravnom zahtjevu i o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, predlaže izdavanje kaznenog naloga, podiže i zastupa optužnicu pred sudom te podnosi pravne lijekove. Također, tužilac prema ovlaštenim službenim osobama ima nadređenost nad radom od trenutka saznanja da postoje osnovi sumnje da je počinjeno krivično djelo u cilju upravljanja aktivnostima ovlaštenih službenih osoba vezanim za pronalaženje osumnjičenog i prikupljanje izjava i dokaza (ZKP FBiH, 2014, čl. 233), pri čemu se doprinosi osiguranju pravde i pravičnosti krivičnog postupka radi zaštite prava osumnjičenih te obavlja i druge poslove određene zakonom.

I.2. ORGANIZACIJA RADA TUŽILAŠTVA

Kantonalno tužilaštvo se uspostavlja s jurisdikcijom za cijelu teritoriju kantona. U ispunjavanju svoje funkcije tužilaštvo učestvuje u postupcima pred kantonalnim i općinskim sudovima u kantonu. Opće nadležnosti i ovlaštenja Kantonalnih tužilaštava utvrđena su pojedinačnim kantonalnim zakonima po Kantonalnim tužilaštvima u Federaciji BiH.

Mjesna i stvarna nadležnost Kantonalnog tužilaštva podudara se s mjesnom i stvarnom nadležnošću kantonalnih i općinskih sudova čija je nadležnost propisana Zakonom o sudovima u Federaciji BiH (2014) i Zakonom o krivičnom postupku Federacije BiH (2014). Osnov za određivanje stvarne nadležnosti je priroda ili težina krivičnog djela, odnosno propisana sankcija za određeno krivično djelo, dok se mjesna nadležnost određuje na osnovu veze koja postoji između krivičnog djela i njegovog izvršioca s jedne strane, i određenog mjesta na kojem se nalazi Tužilaštvo i Sud s druge strane. Funkcionalna nadležnost je procesni institut i predstavlja pravo i dužnost preduzimanja radnji shodno Zakonu o krivičnom postupku Federacije BiH te je za određivanje ove nadležnosti značajna podjela krivičnog postupka na stadije ili funkcije koje tužilac ima u toku krivičnog postupka.

Pravilnikom se uređuje organizacija tužilaštva, broj administrativno-tehničkog osoblja te uvjeti za obavljanje tih poslova.

U organizacijskom smislu Kantonalno tužilaštvo sačinjavaju ured glavnog kantonalnog tužioca, kolegij, tužilački odjeli, uprava tužilaštva i odjeli za odnose s javnošću.

Privredni odjel postupa u predmetima korupcije, privrednog kriminala i utaje poreza kao i za krivična djela protiv javnog reda i pravnog prometa iz glave XXX Krivičnog zakona Federacije BiH (KZ FBiH), za krivična djela protiv privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa iz glave XXII, krivična djela iz oblasti poreza, krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne osobe iz glave XXXI te krivična djela protiv sistema elektronske obrade podataka iz glave XXXII KZ FBiH.

Odjel općeg kriminala obuhvata sva ostala krivična djela koja nisu obuhvaćena prethodnim odjelima, u okviru kojeg postupa i o imovinsko-pravnim zahtjevima i oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Odjel za ratne zločine obuhvata postupanje po predmetima za krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom iz glave XVII KZ FBiH (2014).

I.3. POSTUPANJE TUŽILAŠTVA U DOSADAŠNJEM PERIODU U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

Izvršioci krivičnih djela teže da kriminalom stečenu imovinu što prije usmjere u legalne tokove jer ga tako pokušavaju učiniti nevidljivim.

Ti ciljevi se jedino mogu osujetiti oduzimanjem imovinske koristi proistekle iz krivičnog djela, a što se kao mjera sui generis propisuje krivičnim i posebnim zakonima.

Opća krivičnopravna mjera oduzimanja imovinske koristi je tradicionalan odgovor države na spomenute probleme, a koji je do sada bio neefikasan jer je počinitelj imao dovoljno vremena da otuđi imovinu, kao i sporošću postupka iz razloga što oduzimanju imovi-

ne prethodi dugotrajan krivični postupak. Naime, takve odredbe vežu se za pravosnažne sudske odluke kojima je utvrđeno krivično djelo i krivična odgovornost (krivica) učinitelja za to djelo.

Međunarodni standardi daju osnov da se imovinska korist oduzima i bez postojanja krivične presude protiv osobe od koje se imovinska korist oduzima. Ova mogućnost se najčešće povezuje s normiranjem postupaka za samostalno (objektivno) oduzimanje imovinske koristi u slučaju postojanja negativnih procesnih pretpostavki, koje onemogućavaju vođenje redovnog krivičnog postupka u okviru kojeg bi se oduzela imovinska korist ili s građansko-pravnim modelima oduzimanja imovinske koristi koji su zastupljeni u državama anglosaksonskog prava (Ujedinjeno Kraljevstvo, Sjedinjene Američke Države, Republika Irska i sl.).

U krivičnom zakonodavstvu Federacije BiH postoji temeljni pravni okvir za oduzimanje imovinske koristi nastale krivičnim djelom.

Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, Krivični zakon Federacije BiH i Zakon o izvršnom postupku Federacije BiH sadrže relevantne odredbe kojima je reguliran postupak oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom čije odredbe su postale supsidijarnog karaktera nakon stupanja na snagu Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom - ZONSIKD (2014). Naime, odredbe ZONSIKD-a su *lex specialis* i imaju prednost u primjeni pred drugim zakonima, odnosno odredbe drugih zakona primjenjuju se samo ako ovim zakonom nije drugačije propisano. To praktično znači da sve odredbe ZKP-a Federacije BiH, a koje uređuju postupak za oduzimanje predmeta i imovinske koristi ostaju na snazi te se primjenjuju pod uvjetom da nisu u suprotnosti s odredbama ovog zakona.

Osnov za oduzimanje imovinske koristi proistekle iz krivičnog djela nalazi se u osnovnom pravnom principu da niko ne može zadržati takvu imovinsku korist. **Pored toga, moguće je po osnovi proširenog oduzimanja** oduzeti i imovinsku korist za koju tužilac pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnih djela, a počinitelj nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito. U tom slučaju, teret dokazivanja je i na učiniocu krivičnog djela koji bi trebao pružiti dokaze o zakonito stečenoj imovinskoj koristi. Radi se o svojevrsnoj podjeli tereta dokazivanja između tužioca i učinioca krivičnog djela. Prošireno oduzimanje je shodno odredbama Krivičnog zakona Federacije BiH moguće primijeniti ukoliko se radi o krivičnim djelima protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, protiv privrede i jedinstva tržišta, iz oblasti carina, korupcije, protiv službene i druge odgovorne dužnosti, povrede autorskih prava, Oružanih snaga BiH, te dogovor, pripremanje, udruživanje i organizirani kriminal (2014, čl. 114a.).

U odnosu na ovo zakonsko rješenje, Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (ZONSIKD FBiH, 2014) je u odredbi člana 10. stavka 4. preuzeo ovu odredbu o proširenom oduzimanju. Dakle, dva uvjeta za prošireno oduzimanje imovinske koristi su:

- počinjenje krivičnog djela iz kataloga (tačno određena krivična djela iz pojedinih glava KZ FBiH, odnosno krivična djela za koja je moguće izreći kaznu zatvora od tri godine ili težu shodno članu 3. ZONSIKD FBiH);
- postojanje imovine za koju se opravdano vjeruje da je pribavljena počinjenjem tih krivičnih djela, a učinitelj nije pružio dokaze da je korist zakonito pribavljena.

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine sadrži odredbe o tzv. osnovnom oduzimanju imovinske koristi te proširenom oduzimanju imovinske koristi. Tako, član 114. KZ FBiH (2014) koji regulira tzv. osnovno oduzimanje imovinske koristi propisuje jedno od temeljnih načela, odnosno da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom (isto je propisano i članom 2 stav 1 ZONSIKD) te da će se ta korist oduzeti sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo učinjeno pod uvjetima propisanim tim zakonom.

Nadalje, član 115. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (2014) propisuje način oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Navodi se da će se učinitelju krivičnog djela oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako lišenje nije moguće, učinitelj će se obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi. Pored toga, navedeno je se da se imovinska korist pribavljena krivičnim djelom može oduzeti osobi na koju je prenesena, bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, ako je ona znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom. Stav 2. člana 115. KZ FBiH (2014) propisuje da u slučajevima kada je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena s imovinom stečenom na zakoniti način i takva imovina može biti predmet oduzimanja, ali u mjeri koja ne premašuje procijenjenu vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. U konačnici, stav 3. člana 115. KZ FBiH (2014) određuje da prihod ili drugi plodovi imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ili imovine u koju je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom pretvorena ili imovine s kojom je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena, mogu biti predmet oduzimanja na isti način i u istoj mjeri kao i imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

Pri ocjeni da li postoje uvjeti za primjenu proširenog oduzimanja imovinske koristi bitno je imati na umu da se prvenstveno utvrđuje i oduzima imovinska korist po osnovi tzv. "običnog" oduzimanja, odnosno ona korist koja je pribavljena konkretnim krivičnim djelom za koje se vodi krivični postupak, dok se u slučaju, ako učinitelj ima više imovinske koristi od one koja je dovoljna za namirenje po osnovi običnog oduzimanja, i ako su ispunjeni naprijed navedeni uvjeti (počinjenje tačno određenog krivičnog djela i višak neopravdane imovine), primjenjuje prošireno oduzimanje imovinske koristi. Slijedom navedenog, ovisno o tome da li će se provoditi postupak običnog ili proširenog oduzimanja imovinske koristi, ovisi i u kojem pravcu i u kojoj mjeri će se provoditi prikupljanje podataka o imovini koja će biti predmet oduzimanja.

ZONSIKD FBiH (2014) je predvidio postojanje opravdanog razloga da se vjeruje da je korist pribavljena krivičnim djelom te je teret dokazivanja, da je korist pribavljena zakonito, stavljen na vlasnika ili uživatelja koji mora biti osoba za koju postoji opravdani razlog da se vjeruje da je učinitelj krivičnog djela kojim je korist pribavljena.

U pravilu, oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nalaže se odlukom suda kojom je utvrđeno da je učinjeno krivično djelo. To je opći uvjet kojem mora udovoljiti odluka o oduzimanju imovinske koristi. Podloga za tu odluku mora biti u izreci presude kojom se optuženi oglašava krivim, koja nije izlazila izvan okvira krivičnog djela utvrđenog u sudskoj odluci, uz vođenje računa o tome da li je podnesen imovinskopravni zahtjev.

Osnov za oduzimanje takve imovinske koristi jeste činjenica da je takva korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela. Takvo pribavljanje imovinske koristi može se sastojati bilo u uvećanju imovine, ili sprečavanju umanjenja imovine ili u otklanjanju prepreka za ostvarenje imovinske koristi.

Inicijativa za primjenu ovog instituta jeste na postupajućem tužiocu koji treba pružiti dokaze koji ukazuju na sumnju da se radi o koristi koja je stečena izvršenjem krivičnih djela.

Za izricanje mjere oduzimanja imovinske koristi nije odlučno šta je učinilac krivičnog djela s takvom korišću napravio, a jednako tako nije odlučno da li učinilac tog djela ima neku imovinu ili prihod iz čega bi se ova mjera lakše mogla izvršiti.

Shodno Zakonu o krivičnom postupku Federacije BiH (2014) tužilac je dužan prikupljati dokaze i izviđati okolnosti koje su važne za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, odnosno da je izvršenjem krivičnog djela pribavljena imovinska korist. Pored toga, važno je utvrditi da li postoji uzročna veza između izvršenog krivičnog djela i ostvarene imovinske koristi, u čemu se imovinska korist sastoji, visinu iste, dokaze o prenosu imovinske koristi na drugu osobu, pri čemu se ne isključuje obaveza Suda da i po službenoj dužnosti prikuplja pomenute dokaze.

Zakonom (2014) je propisano da je predmet oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom svaki oblik stečene imovinske koristi. Radi se o materijalnoj koristi do koje je učinilac krivičnog djela došao ili koju je dobio od druge osobe da bi izvršio krivično djelo, odnosno do koje je došao kao pojedinačni počinitelj, ili učesnik u izvršenju krivičnog djela ili kada je imovinska korist prenesena na treću osobu, a nije stečena u dobroj vjeri.

U kontekstu utvrđivanja iznosa imovinske koristi koju treba oduzeti, u praksi se do sada primjenjivalo tzv. "neto načelo", prema kojem je iznos nezakonito pribavljene imovinske koristi jednak dobiti od koje se odbijaju nastali troškovi. Ovi troškovi moraju biti nužni i nastati kao posljedica učiniočeve dopuštene, zakonite djelatnosti.

I.4. NADLEŽNOSTI I ZADACI KOJE JE TUŽILAŠTVO DOBILLO ZAKONOM O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

Tužilaštvo primjenom ovog zakona ima prvenstveni zadatak **utvrđivanja imovinske koristi** pribavljene krivičnim djelom. To podrazumijeva utvrđivanje opsega i sadržaja imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom primjenom bruto načela, utvrđivanjem odgovarajuće protuvrijednosti pribavljene imovinske koristi te visini imovinskopравnih zahtjeva postavljenih tokom krivičnog postupka koji imaju prednost pred oduzimanjem imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Utvrđivanje imovinske koristi podrazumijeva i prethodno identificiranje odnosno detektiranje i ulaženje u trag imovinskoj koristi ostvarenoj krivičnim djelom te utvrđivanje uzročne veze imovinske koristi s određenim krivičnim djelom.

Prikrivanje nezakonitog porijekla imovine predstavlja najčešću prepreku uspješnom identificiranju imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom.

Važnu ulogu u utvrđivanju imovinske koristi imaju banke i druge finansijske institucije posebno u cilju sprečavanja pranja novca. Finansijske institucije imaju obavezu izvještavati „o sumnjivim novčanim transakcijama.“ Postoji također i Finansijsko-obavještajni odjel Državne agencije za istrage i zaštitu BiH (SIPA), koja je finansijsko-obavještajna jedinica u BiH, koja funkcioniра u skladu s obavezujućim međunarodnim standardima u oblasti sprečavanja i borbe protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. Ovaj odjel može samostalno i bez naredbi Suda ili Tužilaštva prikupljati potrebne podatke i

dokumentaciju od finansijskih i nefinansijskih institucija iz svih državnih organa u BiH, naložiti finansijskim institucijama monitoring i izvještavanje o finansijskom poslovanju klijenta u trajanju do šest mjeseci, a što je najvažnije izdati nalog za privremenu obustavu (blokadu) transakcija u trajanju do pet radnih dana. Upravo zbog pomenutog, Tužilaštvo bi trebalo ovaj Finansijsko-obavještajni odjel uključiti u sve značajnije istrage organiziranog kriminala i imovinskih motiviranih krivičnih djela u BiH.

ZONSIKD FBiH (2014) određuje prednost namirenja imovinskopravnog zahtjeva pred mjerom oduzimanja imovinske koristi o čemu Sud kao i Tužilaštvo mora voditi računa po službenoj dužnosti. U slučajevima kad je počinjeno krivično djelo na štetu imovine Federacije Bosne i Hercegovine, Federalno pravobranilaštvo, kao zastupnik oštećene Federacije Bosne i Hercegovine, postavlja imovinskopravni zahtjev. U praksi se često razmatra da li je potrebno postavljati imovinskopravni zahtjev, kada se i onako postavlja zahtjev za oduzimanje imovinske koristi, smatrajući da oduzeta imovinska korist ionako postaje vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine. Ovakav stav nije prihvatljiv jer se radi o dva različita pravna instituta i nema osnove za njihovo poistovjećivanje, pri čemu je jako bitno da se šteta može namirivati solidarno od svih optuženih, kao i u cijelom iznosu od onog optuženog koji ima sredstava, neovisno o tome na koji način i u kojem omjeru je isti doprinio nastanku štete, dok se nezakonita imovinska korist može oduzeti samo od onog optuženog koji ju je pribavio te samo u iznosu koji je pribavio.

Prema ZONSIKD FBiH (2014, čl. 2, st. 5) postupa se na osnovu prijedloga tužioca. To znači da tužilac ne samo inicira postupak oduzimanja imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom, nego je i dužan podnijeti dokaze potrebne za utvrđivanje njenog iznosa. Po ovom prijedlogu sud postupa isključivo na zahtjev tužioca i isti je vezan njegovom činjeničnom i dokaznom građom. Ipak, u slučaju da tužitelj ne podnese prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud će po službenoj dužnosti donijeti odkuku o oduzimanju te koristi (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 2, st. 6).

I.5. POSTUPAK FINANSIJSKIH ISTRAGA

U svrhu utvrđivanja, otkrivanja, osiguranja i oduzimanja imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom, provodi se finansijska istraga koju nalogom otvara tužilac. Stoga, upravo tužilaštvo ima najopsežniji posao u pogledu oduzimanja imovinske koristi. Ono rukovodi finansijskom istragom, koordinira rad drugih tijela, utvrđuje bitne činjenice, predlaže osiguranje oduzimanja te u konačnici sudu podnosi prijedlog za oduzimanje.

Postupak finansijskih istraga reguliran je odredbama od člana 8. do člana 10. ZONSIKD FBiH (2014) i ista se provodi radi sveobuhvatnog utvrđivanja stvarnog porijekla, vrijednosti i strukture imovinske koristi za koju postoje osnovi sumnje da je pribavljena krivičnim djelom. **Obim finansijske istrage ovisi o tome da li ima uvjeta za primjenu proširenog oduzimanja imovinske koristi.** Naime, u slučaju da se radi o sumnji na počinjenje krivičnog djela koje katalogom nije predviđeno kao krivično djelo, u odnosu na čijeg se učinitelja može primijeniti prošireno oduzimanje, onda nema osnova niti potrebe širiti finansijsku istragu na detaljno utvrđivanje porijekla imovine, troškova života i dr. U tom slučaju, odnosno kod tzv. "običnog" oduzimanja imovinske koristi, finansijskom istragom dovoljno je pronaći konkretnu imovinsku korist (direktno stečena, prihodi od koristi, sjedinjena, pretvorena ili preoblikovana korist) koja je rezultat počinjenja konkretnog krivičnog djela, odnosno drugu imovinu učinitelja koja će biti dovoljna za osiguranje oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom za koje se vodi postupak.

Naredbu za provođenje finansijske istrage izdaje nadležni tužilac koji i rukovodi finansijskom istragom.

Nakon otvaranja finansijske istrage tužilaštvo izdaje naredbu većem broju institucija za dostavljanje podataka i informacija. Ovdje se mora napomenuti da je postupak prikupljanja podataka i informacija hitan kako se ne bi desilo da osobe koje su bile obuhvaćene provjerama ne bi imale dovoljno vremena da imovinu sklone, odnosno otežaju njeno oduzimanje.

Pitanje hitnog prikupljanja dokaza može se urediti zaključivanjem odgovarajućih sporazuma o saradnji između tužilaštva i najvažnijih institucija u postupku provođenja finansijskih istraga (npr. Ministarstvo finansija, MUP-ovi, Porezna uprava, pristup bazi podataka u Zemljišnim knjigama i dr.), po osnovu kojih bi tužilaštvo dobilo direktan uvid u njihove baze podataka ili kontakt osobu koja bi dobila ovlaštenje da prioritetno postupa po zahtjevima tužilaštva.

U skladu s nalogima tužioca koji je donio naredbu o provođenju finansijske istrage postupaju:

- svi organi vlasti i institucije u FBiH,
- organi unutrašnjih poslova u kantonima,
- Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova,
- Finansijska policija FBiH,
- Porezna uprava FBiH,
- Komisija za vrijednosne papire FBiH,
- Registar vrijednosnih papira u FBiH i dr.

Po dobijanju naredbe za finansijsku istragu po zahtjevu tužioca prikupljaju se dokazi i saznanja o pravnim osobama, povezanim licima (članovi porodice fizičkog lica, podstrekači, saizvršioči, itd.) i trećim licima (lica na koja je prenesena imovina stečena krivičnim djelom).

Nakon prikupljanja saznanja upućuju se zahtjevi za dostavljanje podataka i dokumentacije nadležnim organima: Poreznoj upravi, Agenciji za bankarstvo, Registru vrijednosnih papira, JP Elektrodistribuciji, Vodovodu i kanalizaciji, JP Gradskim toplanama, Centralnom registru hartija od vrijednosti, ZK uredima i drugim. Oni su dužni omogućiti uvid i dostaviti podatke, dokumenta i druge predmete dokaza o imovini i zakonitim prihodima koje je vlasnik imovine stekao, odnosno ostvario prije pokretanja krivičnog postupka, dokaze o imovini koju je naslijedio, dokaze o imovini i naknadi te dokaze koja imovina je prenesena na treća lica.

Svrha istrage jeste da se prikupe činjenice i dokazi da li je osoba protiv koje se vodi istraga prekršila Zakon i pribavila imovinsku korist iz krivičnog djela.

Tužitelj i istražioci prvenstveno trebaju sačiniti istražni plan u cilju identifikacije počinioca, krivičnog djela i dokaza koje je potrebno prikupiti. Planom treba navesti potencijalne svjedoke, koji mogu dati potrebne dokaze, te istražne tehnike koje bi se trebale koristiti uz preduzimanje posebnih istražnih radnji.

Istražne tehnike u prikupljanju dokaza koje trebaju uključivati Sud predstavljaju zahtjeve Sudu za izdavanje naredbi za pretresanje i oduzimanje predmeta, ukoliko se vjeruje da će se pretresom pronaći finansijska dokumentacija i drugi relevantni dokazi.

Preduzimanje posebnih istražnih radnji, nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnavanje podataka, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi sa njima, korištenje prikrivenih istražitelja i korištenje informatora, simulirani i kontrolirani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine, nadzirani prevoz i isporuka predmeta krivičnog djela propisano je ZKP FBiH, čl. 86, st. 2 i čl. 130.

Pitanja koja bi tužilac trebao postavljati prilikom saslušanja u finansijskim istragama:

- upoznavanje s pravima,
- lični podaci,
- zaposlenje,
- podaci o raspoloživoj gotovini,
- poslovni interesi (firme, korporacije, zaklade, partnerske firme),
- podaci o finansijama – bankama,
- imovina,
- obaveze,
- putovanja,
- pravni i finansijski zastupnici te
- identifikacija određene dokumentacije.

Od organa unutrašnjih poslova MUP-a Kantona – FMUP-a pribavljaju se podaci o imovini osumnjičenih, saizvršilaca, uključujući njihove srodnike po pravoj i pobočnoj liniji, tazbini, prijatelje i druga lica koja se nalaze u bilo kakvom odnosu sa osumnjičenim – vanbračna zajednica i slično.

Također, pomenuti organi mogu dostaviti podatke o vlasništvu vozila, registraciji vozila, posjedovanju ili korištenju vozila, vlasništvu oružja ili o drugoj imovini, provjerama na terenu o izgradnji ili završetku objekata, podatke o pokretninama, vozila, čamci, brodovi, avioni, umjetničke slike i druge umjetnine, skupocjeni namještaj, nakit, knjige, skupocjeni elektronski aparati, starine i rariteti, rijetke i vrijedne životinje, različite zbirke, skupocjeni odjevni predmeti i dr. Također, putem agencija za sprovođenje zakona mogu se pribavljati i potencijalni izvori obavještajnih podataka – informacija kao što su ZK izvadci o vlasništvu nekretnine, katastarski izvadci kod nadležnih općina, ugovori o kupoprodaji nekretnina, evidencije o nasljedstvu, dokumenti o posjedovanju i registraciji firmi, pribavljanje podataka o novcu, kao što su štedne knjižice, sefovi, dividende, depoziti, otvoreni računi kod banaka i drugih finansijskih organizacija, bankovne transakcije, podaci o vrijednosnim papirima, tj. dionice, certifikati, podaci pohranjeni kod Registra vrijednosnih papira u FBiH (RVP), odnosno organizacija za finansijske, informatičke i posredničke usluge (FIA).

Za imovinu u inostranstvu neophodna je međunarodna saradnja policije i tužilaštva te se takvi podaci mogu pribaviti preko međuagencijske mreže, CARIN, EGMONT grupe (Finansijsko-obavještajni odjel SIPA) kao i INTERPOL-a. Nakon dobijenih informacija od nadležnog suda neophodno je ishoditi donošenje privremene mjere o osiguranju imovinske koristi te putem Ministarstva pravde BiH i međunarodne pravne pomoći zatražiti izvršenje donesene privremene mjere blokiranjem i/ili privremenim oduzimanjem imovine.

Za pribavljanje podataka o imovini informacije je potrebno prikupljati saslušanjem svjedoka, vršenjem pretresa stambenih i poslovnih objekata uz prethodno pribavljenu naredbu suda a u izuzetnim slučajevima uz usmeni zahtjev tužioca i OSL.

Od Državne agencije za istrage i zaštitu (Finansijsko-obavještajni odjel SIPA) koji postu-

paju kada postoji sumnja u pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti, potrebno je zatražiti utvrđivanje prihoda stečenih krivičnim djelom uz pribavljanje dokumentacije o otvorenim računima, kartice prometa kod banaka i drugih finansijskih organizacija. Potrebno je također pratiti i novčane transakcije, uz eventualno blokiranje izvršenja novčanih transakcija do pet dana bez odluke Suda na osnovu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (2016).

Porezna uprava FBiH tužiocu pomaže u pogledu pribavljanja podataka o svim obavezama na ime poreza, podatke o porezu na promet nekretnina, porezu na prihod od nekretnina, podatke o poreskim obavezama, pregled – inspeksijski nadzor.

Uprava za indirektno – neizravno oporezivanje BiH dostavlja podatke o poreskim obavezama, PDV-u, carinama, akcizama, porezu na promet, putarinama (indirektni porezi). PIO-MIO FBiH dostavlja podatke o osiguraniku, broju uposlenih, visini uplaćenih plaća, doprinosa i dr.

Finansijska policija FBiH svojim kontrolama i podacima o inspeksijskom nadzoru može dostaviti podatke o propustima koji imaju za cilj prikriivanje i izbjegavanje plaćanja propisanih obaveza, podatke o prijavljenoj imovini koja podliježe oporezivanju.

Komisija za vrijednosne papire FBiH (KVP) dostavlja podatke o prometu vrijednosnih papira, tj. može ishodovati podatke o vlasnicima vrijednosnih papira od Registra vrijednosnih papira u FBiH, Društava za upravljanje fondovima, skrbničkih banaka, Sarajevske berze kao i podatke o prometu vrijednosnih papira.

Registar vrijednosnih papira u FBiH (RVP) dostavlja podatke o registriranim vrijednosnim papirima, vlasnicima vrijednosnih papira, broju vrijednosnih papira, listu dioničara/vlasnika vrijednosnih papira, listu transakcija, podatke u vezi sa pravima trećih osoba, založnom pravu, ograničenjima i dr.

ZK ured općinskog suda dostavlja podatke o vlasniku nekretnine.

Agencija za bankarstvo FBiH dostavlja podatke o otvorenim računima kod poslovnih banaka u FBiH kako bi se nakon toga uputio prijedlog sudu za izdavanje naredbe o dostavi podataka o bankovnim depozitima i drugim finansijskim transakcijama.

Sve institucije će uz koordiniran rad dostavljati tražene podatke **hitno ili u što kraćem roku**, iako je opći zakonski rok najkasnije u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja naredbe za postupanje.

Postupak prikupljanja dokaza je hitan te se uvid i dostava podataka ne može uskratiti na osnovu obaveze čuvanja poslovne, službene, državne ili vojne tajne. Podaci u vezi s finansijskom istragom su povjerljivi te se isti dostavljaju s naročitom hitnošću zbog mogućnosti otuđenja od strane vlasnika imovine.

Tužilac može samostalno ili po prijedlogu finansijskih istražilaca preduzimati odgovarajuće hitne mjere u cilju osiguranja imovinske koristi, ukoliko tok i rezultati istrage ukazuju da je preduzimanje konkretnih mjera neophodno u smislu postojanja opasnosti da potraživanja Federacije BiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena, da će njihovo ostvarenje biti otežano i da postoji vjerovatnoća da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 16, st 1).

Posebna pažnja se treba posvetiti pronađenim dokazima prilikom vršenja pretresa kao što su:

- bankovne informacije,
- informacije o porezu na prihod,
- informacije o investicijama,
- informacije o putovanjima,
- instrumenti duga,
- lične-poslovne finansijske informacije,
- izvodi o zaposlenju,
- izvodi o bankrotu,
- liste kupaca-liste dugova,
- rukom napisane poruke, pisma ili instrukcije,
- fotografije i video snimci,
- korespondencija,
- računi o kupovini,
- putovnice,
- poslovna finansijska dokumentacija,
- izvodi o zaposlenju,
- podaci o sefovima, kreditima,
- podaci o vozilima, čamcima, terenskim vozilima,
- vizitkartice i dr.

Tokom izvođenja pretresa ili zaplijene elektronskih uređaja za pohranu podataka koji mogu sadržavati određene dokaze koji su povezani s kriminalnim aktivnostima i zaštite elektronskih podataka iz kompjutera, bežičnih telefona, elektronskih pejdžera, faksmašina, uređaja sa brojem pozivatelja, smartkartica, kao i praćenjem e-maila na internetu, forenzički pregled sistema neophodno je obaviti od strane obučenog osoblja, uz upotrebu odgovarajućih tehnika uz prethodno pribavljanje naredbe Suda.

Institucija koja je dobila naredbu tužioca sačinjava izvještaj s podacima i informacijama do kojih je došla tokom finansijske istrage gdje uz izvještaj prilaže prikupljene dokaze, isprave, službene zabilješke i dr.

Izvještaj se dostavlja tužiocu najkasnije u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja naredbe, a ako se istraga ne završi u roku od šest mjeseci, potrebne mjere da bi se istraga okončala poduzet će kolegij tužilaštva.

Tužilac može u redovnom ili posebnom postupku koristiti sve dokaze do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage.

Tužilac donosi naredbu o obustavi finansijske istrage ako utvrdi da nema dovoljno dokaza da je osumnjičeni, optuženi ili povezana osoba pribavila imovinsku korist.

Protiv odluke tužioca moguće je uložiti pritužbu u uredu glavnog **tužioca**.

Ako prikupljeni dokazi ukažu na postojanje osnovane sumnje o imovini proistekloj iz krivičnog djela, tužilac pokreće postupak za njeno privremeno, odnosno trajno oduzimanje. To bi najčešće značilo i okončanje finansijske istrage. Međutim, nema smetnje da finansijska istraga bude nastavljena i nakon pokretanja postupka za privremeno oduzimanje imovine iz krivičnog djela pod uvjetom da tužilac tako odluči.

U svemu pomenutom bitno je provesti kvalitetnu finansijsku istragu kada je imovina

fiktivno (*mala fide*) prenesena na treća lica, a ona nisu osumnjičena niti okrivljena. Po odredbama Zakona (2014), imovina se oduzima od vlasnika pa je teret dokazivanja prebačen i na treća lica po sistemu uravnotežene vjerovatnoće, a to je niži standard u odnosu na dokazivanje nezakonite imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Finansijsku istragu je potrebno voditi istovremeno tj. paralelno s krivičnom istragom, a sve u cilju da bi se na vrijeme prikupili i obezbijedili dokazi, privremeno osigurala imovina te privremeno oduzela kako bi se omogućilo njeno trajno oduzimanje.

Cilj krivične istrage jeste da se otkrije i dokumentira krivično djelo, a cilj paralelne finansijske istrage jeste da se privremeno obezbijedi ili oduzme prihod stečen krivičnim djelom.

Finansijska istraga treba da bude standardni postupak. Istražiocima moraju biti specijalizirani i moraju imati saradnju te povjerenje s nadležnim tužiocem.

I.6. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI NA TEMELJU PRIJEDLOGA TUŽIOCA

Postupak oduzimanja imovinske koristi shodno zakonu može se podijeliti na pokretanje finansijske istrage, pokretanje posebnog postupka, redovan postupak i postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi.

Jedna od novosti koju je donio ZONSIKD FBiH (2014) je ključna uloga tužioca u postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom. Prema pomenutom Zakonu, postupa se na osnovu zahtjeva nadležnog tužioca po kojem Zakonu **se pokreće postupak na osnovu prijedloga tužioca**, (2014, čl. 2, st. 5), tužilac **podnosi zahtjev kod nadležnog Suda za pokretanje posebnog postupka** za oduzimanje imovinske koristi (2014, čl. 5, st. 2), tužilac nakon pravomoćnosti rješenja **podnosi prijedlog za oduzimanje imovinske koristi** (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 5, st. 6) te **podnosi prijedlog za oduzimanje imovinske koristi u redovnom postupku prilikom podizanja optužnice** (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 10, st. 2).

Utvrđivanje imovinske koristi nužno prethodi mjeri oduzimanja imovinske koristi, jer se neutvrđeni iznos ne može oduzeti kao imovinska korist ostvarena krivičnim djelom.

Ovakav problem javljat će se i u sudskoj praksi jer bi sud bio dužan donijeti odluku da se imovinska korist oduzima i bez inicijative tužitelja, a sudska odluka koja u optužnici ili u izreci osuđujuće presude ne sadrži opis imovine, odnosno opis imovinske koristi, ne može biti ni predmet oduzimanja. Ovakva situacija će biti kod proširenog oduzimanja imovinske koristi, jer ista nikada nije sadržana u činjeničnom opisu optužnice a kasnije ni presude, pa je sud ni ne može oduzimati po službenoj dužnosti i bez prijedloga tužitelja.

Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine ne isključuje mogućnost dokazne inicijative suda, jer i sud prema potrebi može naložiti državnim tijelima, bankama i drugim pravnim i fizičkim osobama da dostave podatke i izvještaje u vezi s utvrđivanjem činjenica potrebnih za donošenje odluke (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 13).

Tužilac će u postupku uvijek predlagati utvrđivanje imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom, odnosno predlagati osiguranje oduzimanja imovinske koristi primjenom privre-

menih mjera kako bi se takva imovina oduzela u korist budžeta Federacije BiH. Odredbe ZONSIKD FBiH (2014) primjenjuju se u postupcima za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima KZ FBiH za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža.

Moramo razlikovati dvije situacije i to vodi li se postupak oduzimanja imovinske koristi kao in rem adhezijski (subjektivni) postupak pridružen krivičnom postupku, ili se vodi kao poseban in rem (objektivni) postupak u slučajevima kada se za krivično djelo ne može voditi krivični postupak, zbog nekih okolnosti koje isključuju vođenje krivičnog postupka, zbog smrti osumnjičenog ili optuženog ili bjekstva, a prijeti opasnost od nastupanja zastare krivičnog gonjenja.

Neovisno od vrste postupka, često je neophodna primjena odredbi o osiguranju oduzimanja imovinske koristi, s obzirom na to da se u krivičnom postupku imovinska korist oduzima u osuđujućoj presudi. Drugim riječima, osiguranje oduzimanja je moguće u svim vrstama postupka oduzimanja, a ne samo u adhezijskom postupku (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 1).

I.7. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI U POSEBNOM POSTUPKU

Kod posebnog postupka osnovna pretpostavka za oduzimanje imovinske koristi jeste postojanje „vjerovatnosti“ da je krivičnim djelom ostvarena imovinska korist i da zato postoji osnovana sumnja. Posebni postupak pokreće se kada nisu ispunjeni uvjeti za vođenje krivičnog postupka zbog smrti osumnjičenog ili optuženog, ili zbog bjekstva osumnjičenog ili optuženog, a prijeti opasnost od zastare krivičnog gonjenja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 5, st. 1).

I.7.1. POSTUPANJE NADLEŽNOG TUŽIOCA U POSEBNOM POSTUPKU

U pomenutim slučajevima **tužilac podnosi zahtjev za pokretanje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi kod nadležnog suda.**

Tužilac podnosi zahtjev onom sudu koji bi bio nadležan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist. Također, tužilac može podnijeti zahtjev radi vođenja posebnog postupka ako prije potvrđivanja optužnice ili tokom trajanja krivičnog postupka dođe do njegove obustave ili prekida, a ispunjeni su uvjeti za njegovo pokretanje.

Zahtjev tužioca mora sadržavati obrazloženje postojanja procesnih prepreka zbog kojih se ne može voditi redovan postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Tužilac u svom zahtjevu mora prvenstveno detaljno opisati postojanje osnovane sumnje da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, što je osnovni uvjet za pokretanje posebnog postupka, tj. opisati viši stepen sumnje koji je zasnovan na prikupljenim dokazima o učinjenom krivičnom djelu i pribavljenoj imovinskoj koristi.

Nakon podnošenja zahtjeva, o zahtjevu tužioca rješenjem odlučuje sud koji bi bio nadležan za suđenje u krivičnom postupku.

Protiv rješenja tužilac kao i stranke (osumnjicheni, optuženi ili povezana osoba) mogu ulo-

žiti žalbu o kojoj odlučuje vijeće istog suda sastavljeno od trojice sudija. (Rok za žalbu nije propisan, pa treba uzeti da je to rok od tri dana od dana dostavljanja rješenja, predviđen općom odredbom člana 335, stav 2, ZKP FBiH [2014]).

Nakon pravosnažnosti rješenja, tužilac podnosi **prijedlog za oduzimanje imovinske koristi** (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 5, st. 6 i 7). Prijedlog tužioca će sadržavati:

- podatke o osobi od koje se oduzima imovinska korist,
- opis i zakonski naziv krivičnog djela,
- podatke o imovini,
- opis imovine koju treba oduzeti,
- dokaze o imovini koja je predmet oduzimanja a do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage,
- dokaze o zakonitim prihodima,
- okolnosti o postojanju očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda,
- razloge koji opravdavaju potrebu za trajnim oduzimanjem imovine,
- za povezanu osobu dokaze o naslijeđenoj imovini pribavljene krivičnim djelom,
- dokaze da je na povezanu osobu imovina prenesena bez naknade ili uz naknadu a ista ne odgovara stvarnoj vrijednosti, a to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri.

Prijedlog tužioca za pokretanje posebnog postupka iz člana 5, stav 3, ZONSIKD FBiH (2014) ne podliježe zastari.

Nakon pravomoćnosti rješenja kojim sud odlučuje o provođenju posebnog postupka, sud može održati pretpretresno ročište radi razmatranja važnih pitanja, a potom će održati glavno ročište gdje će izvoditi dokaze, a potom donijeti presudu kojom utvrđuje da je imovinska korist pribavljena protivpravnim djelom koje sadrži zakonske elemente krivičnog djela.

Protiv presude tužilac kao i stranke imaju pravo žalbe neposredno višem sudu. Rok za žalbu je petnaest dana od dana dostavljanja presude (ZKP FBiH, 2014, čl. 307, st. 1), a nakon pravomoćnosti presude, sud će presudu dostaviti Agenciji za upravljanje oduzetom imovinom na dalji postupak.

Ako prije potvrđivanja optužnice ili tokom trajanja krivičnog postupka dođe do obustave ili prekida postupka zbog smrti ili bjekstva, posebni postupak nastaviti će se na zahtjev tužioca koji mora prikupljati dokaze i izviđati okolnosti koje su važne za utvrđivanje pribavljene imovinske koristi.

1.7.2. OSIGURANJE ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (2014) predviđena je mogućnost određivanja mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi ukoliko postoji opasnost da potraživanja FBiH neće moći biti ostvarena ili će njihovo ostvarenje biti otežano.

Ovo osiguranje sud može odrediti i prije nego što je osumnjičenom – optuženom ili povezanom licu omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužioca za određivanje mjera osiguranja (tj. ex parte). Protivnik osiguranja protiv rješenja kojim je određena privremena mjera ima pravo žalbe sa nesuspenzivnim učinkom, a Zakon nije predvidio održavanje ročišta za provjeru donesenog rješenja.

To znači da sud u pogledu mjera osiguranja postupa po prijedlogu tužioca (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 16, st. 2).

Privremene mjere određuju se na prijedlog ovlaštenog tužioca – predlagatelja osiguranja. Privremene mjere su vremenski ograničena posebna sredstva sudskog prinudnog osiguranja potraživanja. Tužilac predlaže izricanje privremene mjere kada se pretpostavlja postojanje opasnosti da potraživanja Federacije BiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena.

Tužilac prijedlogom osiguranja oduzimanja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom predlaže određivanje bilo koje privremene mjere kojom se na najefikasniji način može postići svrha osiguranja.

Veoma je značajna uloga tužioca u fazi predlaganja i određivanja osiguranja privremenim mjerama. Tužilac mora prvenstveno imovinu detektirati kako bi se na toj imovini odredila mjera. Veoma je značajno da tužilac potpuno i pravilno precizira izreku privremene mjere, kako ne bi došlo do nemogućnosti provedbe iste, odnosno kako se zbog nepotpunih i nepreciznih mjera te grešaka u istim ne bi postupak produžio čime bi moglo doći do osujećenja prijedloga mjere i otuđenja imovine.

Tužilac može predložiti sljedeće privremene mjere osiguranja:

- zabranu otuđenja i opterećenja nekretnina ili stvarnih prava uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama, oduzimanjem nekretnine i njenim povjeravanjem na čuvanje i upravljanje Agenciji za upravljanje oduzetom imovinom;
- zabranu osumnjičenoj, optuženoj ili povezanoj osobi da otuđi, sakrije, optereti ili raspolaze pokretnom imovinom, oduzimanjem i povjeravanjem tih stvari na čuvanje Agenciji za upravljanje oduzetom imovinom;
- oduzimanje gotovog novca i vrijednosnih papira te njihovom predajom Agenciji za upravljanje oduzetom imovinom;
- zabranu dužniku da dobrovoljno ispuni svoju obavezu ili primi ispunjenje obaveze;
- nalog banci da svojim nalogom uskrati izvršenje isplate novčanih sredstava;
- zabranu otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima uz zabilježbu zabrane kod Registra vrijednosnih papira FBiH, Registru privrednih društava, zabranu korištenja i raspolaganja pravima nad dionicama, vrijednosnim papirima, udjela u fondovima;
- zabranu dužniku osumnjičene, optužene ili povezane osobe da im se predaju stvari, prenese pravo ili obavi novčana transakcija.

Shodno ZONSIKD FBiH (2014) tužilac, prilikom predlaganja mjera osiguranja oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi, može predložiti i privremeno oduzimanje iz posjeda i povjeravanja te imovine na upravljanje Agenciji. Bitno je ukazati da je prije podnošenja ovakvog prijedloga potrebno razmotriti da li će se tom mjerom postići svrha i cilj, odnosno koji troškovi prate takvu mjeru osiguranja. Naime, Agencija o takvoj imovini mora brinuti pažnjom dobrog domaćina, što za sobom povlači troškove, ne samo zapljene i skladištenja, već i održavanja. Naprimjer, za oduzimanje plovila nužno je osigurati odgovarajući prijevoz, mjesto za čuvanje za koje se plaća najam, a sve to uobičajeno traje više godina do pravosnažnog okončanja postupka, uslijed čega može doći do situacije da su troškovi čuvanja i održavanja privremeno oduzete imovine veći od njene vrijednosti pa se postavlja pitanje ekonomičnosti i svrsishodnosti takvih mjera osiguranja. Prije podnošenja takvih prijedloga za osiguranje, bitno je analizirati učinke predložene mjere na osiguranje imovinske koristi s jedne strane i troškove i rizike kojima se izlaže državu, koja odgovora za moguću štetu, s druge strane.

Posebno treba skrenuti pažnju na mogućnost privremenog oduzimanja i prijenosa poslovnih udjela na upravu Agenciji te postavljanjem privremene uprave društvu. Moguće da će u praksi biti problema oko realiziranja ovog oduzimanja prava upravljanja privrednim društvom od strane legitimno izabrane uprave društva te postavljanje nove privremene uprave. Takav prijedlog bi se morao temeljiti na odredbama Zakona o privrednim društvima, Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima, Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, Zakona o unutrašnjoj trgovini i Zakona o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji BiH, a praksa pokazuje da je vrlo teško, a moglo bi se reći i gotovo nemoguće smijeniti upravu privrednog društva i postaviti novu, privremenu upravu. Stoga je bitno, uz razmatranje opravdanosti predlaganja jedne ovakve izuzetno teške mjere osiguranja, kako za protivnika osiguranja, tako i za Agenciju koja bi trebala osigurati vrhunskog stručnjaka tj. menadžera koji će preuzeti privremeno upravljanje privrednim društvom, pažljivo pripremiti prijedlog za jednu ovakvu mjeru i izreku iste uskladiti s važećim propisima iz područja privrednih društava kako bi ista bila provediva. Imajući u vidu složenu ekonomsku situaciju, promjena uprave može lako dovesti do poremećaja u radu društva što bi se moglo odraziti na njegovo poslovanje. Zato bi se, sigurno, u konačnici postavilo pitanje odgovornosti Federacije BiH zbog štete koju je pretrpjelo privredno društvo provođenjem ovakve privremene mjere. Stoga je pri predlaganju ovakvih mjera nužno analizirati sve navedene aspekte i razmotriti može li se cilj osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvariti nekom drugom privremenom mjerom, npr. zabranom otuđenja i opterećenja dionica, udjela ili poslovnog udjela uz zabilježbu zabrane; zabranom korištenja i raspolaganja pravima po osnovi takvih dionica (npr. upravljačka prava), udjela; zabranom isplate dividende i sl., a ne samim preuzimanjem upravljanja privrednim društvom.

O prijedlogu tužioca rješenjem odlučuje sud. Rješenje do podizanja optužnice donosi sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice do njenog potvrđivanja sudija za prethodno saslušanje, a nakon potvrđivanja optužnice sudija pojedinac ili vijeće krivičnog odjeljenja **najkasnije u roku od sedam radnih dana** od dana podnošenja prijedloga.

Protiv rješenja može se izjaviti žalba neposredno višem sudu u roku od tri dana od dana njegovog dostavljanja. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja. Izvršenje rješenja provodi sud, Agencija ili drugi organ određen zakonom.

Zakon određuje trajanje privremenih mjera osiguranja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 21, st. 1) i iste mogu trajati najduže šezdeset dana od dostavljanja obavijesti da je presuda postala pravomoćna, kao i pravo protivnika osiguranja da prije isteka vremena za koje je određena ili je isteklo dvogodišnje maksimalno trajanje mjere, predloži ukidanje ili zamjenu privremene mjere drugom. Pri tome, protivnik osiguranja mora dokazati da određena privremena mjera nije potrebna ili da se osiguranje može ostvariti drugom privremenom mjerom.

U svakom slučaju potrebno je da protivnik osiguranja ili treća osoba položi jemstvo u gotovom novcu, a iznimno u stvarima ili pravima koji se po ocjeni suda mogu unovčiti u kratkom roku.

Zakon ne predviđa provjeravanje od strane suda po službenoj dužnosti jesu li ispunjene pretpostavke za primjenu privremenih mjera, odnosno jesu li one nužne u skladu s načelom srazmjernosti.

Tužilac može predložiti da se trajanje privremene mjere produži.

Osiguranje privremenom mjerom u posebnom postupku za oduzimanje imovinske koristi ukinut će se ako u roku od dvije godine od dana kada je ta mjera određena ne bude određena rasprava za odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu ili podnesen zahtjev iz člana 5. stav 2. Zakona (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 20, st. 1).

I.8. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI U REDOVNOM POSTUPKU

Nadležni tužilac prilikom podizanja optužnice podnosi i prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 10, st. 2).

Prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom mora sadržavati:

- podatke o osobi od koje se oduzima imovinska korist,
- opis i zakonski naziv krivičnog djela,
- podatke ili opis imovinske koristi koju treba oduzeti,
- dokaze o imovini koja je predmet oduzimanja a do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage,
- dokaze o zakonitim prihodima i okolnosti o postojanju očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda,
- prijedlog protiv povezane osobe (dokaze o nasljeđivanju imovine pribavljene krivičnim djelom),
- prijedlog protiv treće osobe (dokaze da je imovina stečena izvršenjem krivičnog djela prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, a to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri).

Ukoliko je prijedlog usmjeren prema primjeni proširenog oduzimanja, tužilac mora pružiti dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist za koju predlaže oduzimanje pribavljena izvršenjem krivičnog djela, a da počinitelj nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 10, st. 4).

Sud donosi presudu na koju stranke imaju pravo žalbe neposredno višem sudu. Ako sud odbije prijedlog tužioca za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, podaci iz spisa dostavit će se Poreznoj upravi FBiH na dalje postupanje.

I.9. POSTUPANJE SA POVEZANIM I TREĆIM OSOBAMA

Na početku treba istaći da ove osobe moraju biti posebno upozorene tokom saslušanja o pravima na branitelja, predlaganje dokaza i dr., a što je propisano ZKP FBiH, i treba uvijek imati na umu da ove osobe uživaju Zakonom zagarantovana prava i poseban položaj tokom postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

I.10. UTVRĐIVANJE NESRAZMJERA

Utvrdjivanje nesrazmjera između zakonitih prihoda, imovine, troškova i obaveza osumnjičenih osoba posebno je važno, naročito u smislu toga na koji način se i kako utvrđuje nesrazmjer, da li se provodi vještačenje, ko ga nalaže, u kojem trenutku, u kojim postupcima, koji vremenski period se obuhvaća i sl. Važno je napomenuti da se, ako nema osnova za prošireno oduzimanje, tj. ako se oduzima samo ono što je pribavio konkretnim krivičnim djelom, pitanje nesrazmjera čini nevažnim.

 Sead Kreštalica

II. SMJERNICE ZA POSTUPANJE SUDOVA U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

II.1. SUD – NADLEŽNOST I ORGANIZACIJA RADA

U savremenim pravnim sistemima, sud je pravosudni državni organ koji vrši sudsku funkciju. Koliko je značajna sudska vlast u okviru jednog političkog sistema, govori činjenica da ista predstavlja ustavnu kategoriju i jedna je od tri osnovna stuba vlasti. U vršenju sudske vlasti, sudovi su dužni da štite ljudska prava i slobode, utvrđena prava i interese pravnih subjekata i zakonitost, kao i da u svom radu postupaju nepristrasno, blagovoremeno i efikasno. Nadalje, sudovi vrše sudsku vlast i samostalni su i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti.

U Federaciji BiH, osnivanje sudova i njihova stvarna nadležnost regulirana je Zakonom o sudovima (2014). U smislu tog zakona postoje općinski sudovi koji se osnivaju za područje jedne ili više općina u kantonu, kantonalni sudovi koji se obrazuju za jedan kanton, dok je Vrhovni sud Federacije obrazovan kao najviši žalbeni sud i nadležan je za područje cijele Federacije.

Sudovi sude u okviru svoje stvarne nadležnosti, a ona se određuje na osnovu težine krivičnog djela, koja je izražena kroz kaznu koja je za pojedino krivično djelo predviđena Krivičnim zakonom.

Stvarna nadležnost sudova u krivičnom postupku kada se postupa prema djeci i maloljetnicima u cijelosti je regulirana Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima (2014).

S druge strane, za razliku od stvarne nadležnosti koja je regulirana Zakonom o sudovima, mjesna nadležnost krivičnog suda je u potpunosti propisana Zakonom o krivičnom postupku Federacije BiH.

Osnovni kriterij za određivanje mjesne nadležnosti jeste mjesto izvršenja krivičnog djela pa je tako uvijek mjesno nadležan sud na čijem području je krivično djelo izvršeno ili pokušano. Ukoliko je krivično djelo izvršeno ili pokušano na području raznih sudova, ili je neizvjesno na kojem je području izvršeno ili pokušano, mjesno nadležan je sud koji je prvi potvrdio optužnicu, a ako ista nije potvrđena, mjesno nadležan je onaj sud koji je prvi primio optužnicu na potvrđivanje.

Ostali kriteriji, koji se najčešće nazivaju kao dopunski kriteriji određivanja mjesne nadležnosti, dolaze u obzir samo ukoliko se na ovaj način ne može odrediti mjesna nadležnost suda.

Izuzeci od ovih kriterija mogući su samo u slučajevima koneksiteta krivičnih predmeta (pravila o spajanju postupaka) i kod prenošenja nadležnosti iz pravnih ili stvarnih razloga (delegacija).

Cjelokupni krivični postupak dijeli se na više faza, stadija i instanci koji imaju različitu sadržinu i ciljeve. Funkcionalna nadležnost jeste procesni institut i predstavlja pravo i dužnost jednog suda ili sudskog organa da obavi dio krivičnog postupka. Funkcionalna nadležnost jeste sastav suda u određenoj fazi ili stadiju krivičnog postupka, u istoj krivičnoj stvari, sa ciljem njenog rasvjetljavanja i ona u svemu dijeli sudbinu stvarne nadležnosti.

Treba istaći da su u odnosu na funkcionalnu nadležnost, Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (2014), napravljeni određeni izuzeci, npr. po žalbama izjavljenim protiv rješenja kojim se određuju privremene mjere osiguranja odlučuje neposredno viši sud.

II.2. PRAVNI OSNOV I POSTUPANJE SUDOVA U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIJE DONOŠENJA NOVOG ZAKONA

Oduzimanje imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom u domaćem krivičnom zakonodavstvu uvedeno je krajem 50-ih godina prošlog vijeka i to kao mjera sigurnosti, a tek kasnije dobija svojstvo posebne krivičnopravne mjere. Ona je institut krivičnog prava i njena primjena zavisi o učinjenju krivičnog djela i izriče se u krivičnom postupku. Sve do donošenja posebnog Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (2014), pravni osnov za primjenu ove mjere i postupak oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, bio je propisan Krivičnim zakonom i Zakonom o krivičnom postupku.

Učinjenjem krivičnog djela, pored toga što se povređuju ili ugrožavaju zaštićene vrijednosti, često učinilac ostvari i imovinsku korist. Također, pribavljanje imovinske koristi je isključivi ili pretežni motiv za izvršenje krivičnog djela kojim se ona ostvaruje. Imovinska korist je sva imovina stečena učinjenjem krivičnog djela ili je proizašla iz učinjenja krivičnog djela. Pri tome nije bitno je li ona materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, ili je u pitanju isprava u bilo kojem obliku koja dokazuje pravo ili interes nad tom imovinom.

Osnov oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom jeste odluka suda kojom je utvrđeno da je optuženi učinio krivično djelo koje je predmet optužbe i da je istim postigao ili pribavio imovinsku korist. To može biti presuda kojom se optuženi oglašava krivim, rješenje o izricanju sudske opomene, rješenje o primjeni vaspitne mjere i presuda kojom se utvrđuje da je optuženi učinio protivpravno djelo u stanju neuračunljivosti.

Protupravna imovinska korist utvrđuje se u krivičnom postupku po službenoj dužnosti, a ako bi njeno utvrđivanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama ili sa odugovlačenjem postupka, visinu iznosa imovinske koristi pribavljenje krivičnim djelom, sud će utvrditi po slobodnoj ocjeni. Dakle, kada sud utvrdi da je krivičnim djelom ostvarena materijalna korist za nekog počinitelja, dužan je izreći oduzimanje imovinske koristi po službenoj dužnosti pa i ako nema prijedloga tužioca u tom pravcu, jer takvo popuštanje suda predstavljalo bi povredu Krivičnog zakona.

Tok preduzimanja radnji na glavnom pretresu u postupku oduzimanja imovinske koristi detaljno je propisan Zakonom o krivičnom postupku. Ako sud u toku glavnog pretresa utvrdi da može doći do oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, prekinut će glavni pretres i pozvati lice na koje je imovinska korist prenesena i predstavnika

pravne osobe.¹ Prilikom oduzimanja imovinske koristi, sud ima ovlaštenje da po službenoj dužnosti odredi privremene mjere osiguranja u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku.² Privremene mjere osiguranja sud će odrediti ako postoji vjerovatnoća da je ostvarena imovinska korist i opasnost da se ona kasnije neće moći oduzeti od učinioa krivičnog djela.

Pored svih zakonom predviđenih elemenata koje presuda ili rješenje mora sadržavati, kod oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, izreka odluke mora sadržavati utvrđenje da je izvršenim krivičnim djelom takva korist pribavljena, kao i koji se predmet ili novčani iznos oduzima. Imovinska korist mora biti utvrđena u izreci sudske odluke, a iznos koji se oduzima mora biti isti ili mora biti sadržan u iznosu koristi obuhvaćenoj činjeničnim opisom djela koji se optuženom stavlja na teret.

Nasuprot navedenom, kod primjene proširenog oduzimanja iznos koji se oduzima nije identičan niti je obuhvaćen činjeničnim opisom koji se stavlja optuženom na teret, već se isti navodi samo u dijelu presude koji se odnosi na oduzimanje imovinske koristi, a presuda se donosi temeljem prijedloga tužitelja.

Svrha oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ne može se realizirati na način da se optuženici obavežu na solidarno plaćanje novčanog iznosa. Naime, na taj način jedan od učinitelja krivičnog djela može zadržati imovinsku korist ukoliko drugi „solidarno“ ispuni obavezu. Zato treba od svakog učinitelja oduzeti imovinsku korist koju je, upravo on, ostvario krivičnim djelom, a ako je to nemoguće sud će ga obavezati na isplatu odgovarajuće protuvrijednosti u novčanom iznosu. Ako je utvrđivanje visine iznosa imovinske koristi povezano sa znatnim odugovlačenjem postupka i nerazmjernim poteškoćama, sud će visinu odmjeriti po slobodnoj ocjeni, ali ne na način da optuženike obaveže na solidarno plaćanje. Mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljena krivičnim djelom izreći će se samo onim učiniteljima kojima je korist i pribavljena, a ako je korist pribavljena svima, oduzet će se od svih, prema visini za svakog pojedinačno, ali ako se ne može utvrditi da bi netko ostvario više, a neko manje, onda su učinitelji dužni plaćati imovinsku korist koju su zajedno postigli i to u jednakim dijelovima.

Mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom mora se izreći bez obzira na neznatnost stečene imovinske koristi i imovinsko stanje optuženog. Imovinska korist koju je optuženi ili osuđeni dužan da plati ne može se otpisati ni naknadnim rješenjem suda koji ju je izrekao, pa ni onda kad se u izvršnom postupku utvrdi da se taj iznos od osuđenog ne može naplatiti zbog nedostatka imovine. To samo može biti razlog za obustavu izvršnog postupka o čemu odlučuje izvršni sud.

Kad prvostepeni sud propusti donijeti odluku o oduzimanju imovinske koristi, iako je istu bio dužan i morao donijeti, učinio je povredu Krivičnog zakona. Drugostepeni sud tada je dužan, prihvatanjem žalbe tužilaštva, otkloniti povredu i izreći mjeru oduzimanja imovinske koristi. Prvostepena se presuda ne može ukidati samo u odnosu na mjeru oduzimanja imovinske koristi, jer se o takvoj mjeri odlučuje u odluci u kojoj se utvrđuje da je optuženi učinio krivično djelo koje je predmet optužbe, a nikako ne posebnim rješenjem poslije pravosnažnosti presude po onom krivičnom djelu na koje se odnosi predmetna

1. Kada se ima u vidu značaj koji zakon daje samom pozivu fizičkom licu i predstavniku pravne osobe na koje je prenesena imovinska korist, propuštanje suda da ih pozove predstavlja bitnu povredu odredbi ZKP.

2. Reformom procesnog zakonodavstva privremene mjere osiguranja sada se nalaze u Zakonu o parničnom postupku, tako da bi u ovom pravcu trebalo izvršiti izmjenu Zakona o krivičnom postupku.

mjera. Ako je, međutim, odluka postala pravosnažna, onda bi se povreda zakona mogla otkloniti podnošenjem zahtjeva za zaštitu zakonitosti, koji, kao vanredni pravni lijek, nažalost, nije predviđen Zakonom o kaznenom postupku Federacije BiH.

Ovjereni prijepis odluke, kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, mora se dostaviti i licu na koje je imovinska korist prenesena, a ako je imovinska korist prenesena na pravnu osobu, onda se ovjereni prijepis dostavlja i predstavniku pravne osobe.

Mjera oduzimanja imovinske koristi ne može se naknadno izmijeniti rješenjem zbog nenaplativosti, jer to ne predviđa Zakon o krivičnom postupku niti odredbe izvršnog postupka. Također, krivični sud ne može odobriti obročnu isplatu onog iznosa koji je učinilac krivičnog djela pravosnažnom presudom obavezan platiti kao oduzetu imovinsku korist, jer ni jednom odredbom Krivičnog zakona i Zakona o krivičnom postupku nije predviđena ta mogućnost.

II.2.1. ODNOS ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI I IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTJEVA

Osim što je glavni cilj oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu na ovaj način, ona ima i za cilj obeštećenje oštećenog izvršenim krivičnim djelom i sprečavanje da se učinitelj obogati krivičnim djelom. Međutim, prema Zakonu o krivičnom postupku FBiH, oštećenom na raspolaganju stoji i imovinskopravni zahtjev koji se uz određene uvjete raspravlja u krivičnom postupku.³

Osnovna i suštinska razlika između mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i imovinskopravnog zahtjeva ogleda se u tome da se imovinska korist oduzima po službenoj dužnosti, a imovinskopravni zahtjev se dosuđuje samo na zahtjev ovlaštene osobe. Imovinskopravni zahtjev je institut građanskog prava i o njemu se, samo iz razloga ekonomičnosti, odlučuje u krivičnom postupku, a može se odnositi na naknadu štete, povrat stvari i poništavanje određenog pravnog posla.⁴ S druge strane, mjera oduzimanja imovinske koristi kategorija je krivičnog prava i može se izreći samo kada je izvršenjem krivičnog djela ostvarena imovinska korist.

Međutim, imovinskopravnom zahtjevu, u odnosu na oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, dat je primarni karakter na što jasno upućuje Krivični zakon kad kaže da će, ako je oštećenom u krivičnom postupku dosuđen imovinskopravni zahtjev, sud izreći oduzimanje imovinske koristi samo ako prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtjev oštećenog.

Imovinskopravni zahtjev se može, za razliku od oduzimanja imovinske koristi, dosuditi na način da se optuženi obaveže da solidarno isplati oštećenom imovinskopravni zahtjev.

Sud će uvijek izreći oduzimanje imovinske koristi ako oštećeni nije postavio imovinskopravni zahtjev, ako je postavio imovinskopravni zahtjev koji samo djelimično obuhvata imovinsku korist, ako je oštećeni postavio imovinskopravni zahtjev, ali je upućen na par-

3. Radi se o tzv. heterogenom koneksitetu – veza između krivičnog i nekrivičnog predmeta krivičnog postupka.

4. U smislu odredbe člana 207. stav 1 ZKP-a FBiH (2014), imovinskopravni zahtjev raspraviti će se samo ako time ne bi znatno odugovlačio krivični postupak zbog toga je i taksativno nabrojano na šta se isti može odnositi.

nicu, kad je neko treće lice nadoknadilo štetu oštećenom i ukoliko nema oštećenog ili je nepoznat.

Pretpostavka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom jeste da je stvarno postignuta imovinska korist. Nema koristi ako je optuženom u toku krivičnog postupka naknadno razrezan porez i takva imovinska korist je oduzeta u upravnom postupku.

Usput rečeno, član 10. stav. 3. Općeg poreznog zakona Republike Hrvatske propisuje da, ukoliko je u krivičnom ili prekršajnom postupku pravosnažnom odlukom izrečena zaštitna mjera oduzimanja imovinske koristi ostvarene protupravnom radnjom, porezni akt kojim je utvrđena porezna obaveza poništiti će se na zahtjev poreznog obaveznika. Dakle, na ovaj način spriječene su situacije da zbog obračuna poreza na utvrđeni nesrazmjer imovine te plaćanjem tog poreza dođe do legalizacije takve imovine, već se daje mogućnost da se sva takva imovina oduzme u krivičnom postupku, a da onda onaj, ko je platio porez, traži poništenje poreznog akta i povrat uplaćenog poreza. Na ovakav način se optuženim osobama onemogućava da zadrže nepripadajuću imovinsku korist na koju su platili porez.

Nakon što sud donese odluku o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, oduzeta imovinska korist postaje vlasništvo Federacije BiH. Međutim, kako osoba koja je oštećena krivičnim djelom, na taj način ne bi bila lišena da se namiri iz oduzete imovinske koristi, Krivični zakon FBiH (2014, čl. 116) je propisao uvjete i rokove, u okviru kojih oštećeni, koji je u pogledu svog imovinskopravnog zahtjeva upućen na parnični postupak, može tražiti da se namiri iz iznosa oduzete vrijednosti. Oštećeni mora u parničnom postupku dokazati da ima pravo namirenja iz oduzete imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Postoje slučajevi i kad oštećeno lice ne može da u odnosu na učinioca krivičnog djela postavi imovinskopravni zahtjev, iako je učinilac izvršenjem krivičnog djela pribavio imovinsku korist. To su slučajevi kad je šteta nastala protivpravnom radnjom oštećenog, npr. u slučaju davanja mita.

Imovinska korist predstavlja čistu dobit koja se sastoji u višku imovine učinioca koju je pribavio izvršenjem krivičnog djela, odnosno u sprečavanju smanjenja imovine. S obzirom na to, sud je prije donošenja Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (2014) kod utvrđivanja iznosa imovinske koristi mogao uzeti u obzir određene izdatke i troškove koje je učinilac imao u vezi sa ostvarenjem ove koristi. Pitanje koji će izdaci i troškovi biti učiniocu priznati zavisi od prirode učinjenog krivičnog djela i konkretnih okolnosti svakog pojedinog slučaja. Međutim, od ostvarene imovinske koristi trebalo je odbiti samo one troškove koji ne ulaze u sklop radnje izvršenje krivičnog djela, a nikada se ne može uzeti u obzir lični trud učinioca uloženi u kriminalnu djelatnost, kao ni lični troškovi koje je imao prilikom vršenja ove djelatnosti. Danas, shodno primjeni "bruto" načela sud nema ovakvu mogućnost (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 15).

II.3. POSTUPANJE I RADNJE SUDA U VEZI SA ZAKONOM O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

II.3.1. ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE I NJEGOVI CILJEVI

Upotreba savremenih tehničkih dostignuća i korištenje usluga eksperata iz različitih oblasti (pravnika, ekonomista, informatičara i dr.) u kriminalnim aktivnostima organiziranog kriminaliteta, često potpomognut vršenjem određene javne funkcije i njenom zloupotrebom doprinijeli su njihovoj sofisticiranosti i znatno suzili mogućnosti otkrivanja ovakve aktivnosti. Dosadašnja zakonska rješenja polučila su određene rezultate, međutim savremeni koncept borbe protiv kriminalne aktivnosti motivirane imovinskom koristi mora da se zasniva na otklanjanju osnovnog podsticaja za kriminalnu aktivnost i to oduzimanjem prihoda stečenih kriminalom.

U svrhe tog koncepta, u Federaciji BiH donesena su dva nova zakona i to Zakon o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala (2014) i Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (2014).

Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom nije odstupio od osnovnih principa da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, kao i da će se ista oduzeti po službenoj dužnosti čak i ako tužilac ne podnese prijedlog za oduzimanje imovinske koristi s tim što sva imovina koja je trajno oduzeta u smislu odredaba ovog zakona postaje vlasništvo Federacije BiH. Međutim, ovim zakonom je posebno reguliran postupak utvrđivanja imovinske koristi, postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi i postupak izvršenja odluka o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, dok se odredbe drugih zakona kojima su regulirani ovi postupci supsidijarno primjenjuju. Također, ovaj zakon je ograničio svoju primjenu za određena krivična djela pa se njegove odredbe primjenjuju u postupcima za ona krivična djela propisana Krivičnim zakonom za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom uvedeni su novi pojmovi i objašnjeno njihovo značenje koji nisu bili uopće ili u značajnijoj mjeri poznati i korišteni na području krivičnog prava. Svakako značenje ovih izraza treba da pojednostavi i olakša primjenu samog zakona, prvenstveno onim institucijama koje ga provode (policija, porezna uprava, Agencija, tužilaštvo, sud i sl.).

II.4. OSIGURANJE ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

Ključna novina uvedena Zakonom o oduzimanju imovinske koristi jeste mogućnost osiguranja oduzimanja imovinske koristi utvrđene presudom suda u posebnom ili redovnom postupku oduzimanja imovinske koristi. Osiguranje oduzimanja imovinske koristi određuje se i provodi privremenim mjerama. Privremene mjere se najčešće definiraju kao vremenski ograničena posebna sredstva sudskog prinudnog osiguranja potraživanja. One se mogu odrediti u vezi s pokretnim i nepokretnim stvarima protivnika osiguranja (osumnjicheni, optuženi, povezana osoba) i u vezi s imovinskim pravima čiji je nosilac protivnik osiguranja.

Osiguranje oduzimanja imovinske koristi privremenim mjerama određuje se i provodi radi osiguranja potraživanja te koristi. Postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi privremenim mjerama, odnosno osiguranje tim mjerama određuje sud po prijedlogu

tužioca i to kada se pretpostavlja⁵ postojanje opasnosti da potraživanja Federacije BiH, u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena.

Osiguranje se ostvaruje određivanjem i provođenjem određene vrste privremene mjere koje su date u zakonu pa je dopušteno i moguće odrediti i provesti svaku privremenu mjeru kojom se ostvaruje svrha osiguranja. Upravo u cilju osiguranja oduzimanja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom, tužilac u toku ili nakon okončanja krivičnog postupka ili kada su ispunjeni uvjeti za vođenje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi, može predložiti određivanje bilo koje privremene mjere kojom se najefikasnije može postići svrha osiguranja.

O prijedlogu tužioca za određivanje privremenih mjera predviđenih ZONSIKD, rješenjem odlučuje sud koji bi bio nadležan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist koja je predmet osiguranja. Osiguranje privremenom mjerom može se odrediti i prije nego što je osumnjičenom, optuženom ili povezanom licu omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužioca za određivanje mjera osiguranja.

Postupak osiguranja sastoji se od dvije faze: faza određivanja osiguranja i faza provođenja osiguranja. Prva faza, kako je već navedeno, pripada isključivo sudu, dok je u drugoj fazi od velikog značaja saradnja sa drugim institucijama npr. Agencijom za upravljanje oduzetom imovinom, Registrom vrijednosnih papira u FBiH i dr. koje postupaju u skladu sa ZONSIKD.

Članom 17. stav 2. ovog Zakona predviđene su mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi.

Radi se o dvije grupe mjera. Prve, koje se odnose na zabranu protivniku osiguranja da otuđi ili opteretiti stvar koja je predmet osiguranja (pokretne i nepokretne) i druge koje su usmjerene na oduzimanje predmeta osiguranja i njegovo povjeravanje na čuvanje i upravu Agenciji, banci, Registru vrijednosnih papira i sl. Upisom ovih mjera u različite registre i evidencije omogućuje se pravni učinak te mjere prema svima (erga omnes).

Nezavisno od toga delegira li se prijedlogom za osiguranje oduzimanja imovinske koristi zabrana otuđenja i opterećenja predmeta osiguranja ili prinudna uprava nad predmetom osiguranja, osiguranje privremenom mjerom može se, u pravilu, odrediti samo na pokretnini i nekretnini koja je u vlasništvu ili suvlasništvu protivnika osiguranja.

U svakom slučaju, nekretnina ili pokretna stvar u odnosu na koju se predlaže osiguranje oduzimanja imovinske koristi privremenom mjerom treba biti određena i individualizirana, primarno u skladu s pravilima stvarnog i zemljišnoknjižnog prava te pravilima posebnih propisa. Od izuzetne je važnosti da predmet osiguranja, na kojem se osiguranje ustanovljava primjenom odgovarajućih registarskih propisa, bude označen onako kako to određuju ti registarski propisi kao uvjet za upis.

Jedna od osnovnih karakteristika privremenih mjera osiguranja jeste da su one vremenski ograničene što proizlazi iz prirode i svrhe tog pravnog instituta. Stoga, rješenje kojim se određuje privremena mjera, mora sadržavati i tačno vrijeme na koje je privremena

5. Kada su u pitanju potraživanja FBiH, dovoljno je da se pretpostavlja opasnost da ista neće biti ostvarena ili će njihovo ostvarivanje biti otežano da bi se mogla odrediti privremena mjera.

mjera određena, nakon čega sud u zavisnosti od ishoda krivičnog postupka ili posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi donosi rješenje o produženju privremene mjere ili rješenje o njenom ukidanju. Osiguranje privremenom mjerom može trajati najduže šezdeset dana nakon što sud dostavi predlagачu osiguranja obavijest o tome da je presuda kojom je utvrđeno da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom postala pravosnažna. Ukoliko je ova presuda pobijana žalbom, rok od šezdeset dana teče od dana kad je predlagачu osiguranja dostavljena odluka drugostepenog suda kojom je ona potvrđena. Ovaj rok od šezdeset dana potreban je iz razloga pravne sigurnosti, a kako bi pravosnažna odluka stekla svojstvo izvršnosti i time udovoljila zahtjevu podobnosti izvršne isprave za moguće izvršenje (Zakon o izvršnom postupku FBiH, 2012, čl. 35, st. 1 i 2). Ukoliko bi unutar roka od šezdeset dana bilo predloženo izvršenje, privremena mjera će se ukinuti i odgovarajućem registru ili evidencijama sud će dati nalog da se izvrši zabilježba izvršenja na nekretninama, pokretninama, dionicama itd.

Ukoliko je privremenu mjeru potrebno upisati u javne knjige, javne registre ili registre, rješenje suda mora sadržavati i nalog za upis privremene mjere u javne knjige, javne registre ili registre i obratno. Ako je istu potrebno brisati iz javnih knjiga, javnih registara ili registara, odluka suda će sadržavati i nalog za brisanje privremene mjere. Nalog suda treba da sadrži tačan i precizan opis nekretnine, pokretne stvari ili subjektivnog prava u odnosu na koje je određena privremena mjera, uz mogućnosti navođenje imena osobe, kako ne bi došlo do greške prilikom upisa u javne knjige ili registre.

Ukoliko je prijedlog za određivanje privremene mjere podnesen u slučajevima kada postoji osnovana sumnja da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, a nisu ispunjeni uvjeti za vođenje redovnog postupka za oduzimanje imovinske koristi, već su ispunjeni uvjeti za vođenje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi, osiguranje privremenom mjerom će se ukinuti, ako u roku dvije godine od dana kada je ta mjera određena ne bude podnesen zahtjev tužioca za provođenje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi ili određena rasprava za odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu.

Privremena mjera se može ukinuti ili zamijeniti drugom prije isteka vremena na koje je ona određena ili prije isteka roka od dvije godine, ako sud na prijedlog protivnika osiguranja utvrdi da ona nije potrebna ili da se osiguranje može postići drugom privremenom mjerom te ako protivnik osiguranja ili treća osoba položi jemstvo. Jemstvo se uvijek daje u gotovom novcu, a izuzetno u stvarima ili pravima koja se, po ocjeni suda, mogu unovčiti u kratkom roku. Međutim, ukoliko je privremena mjera određena na vrijeme koje je kraće od dvije godine, predlagач osiguranja može predložiti da se trajanje privremene mjere produži.

Pravni posao kojim protivnik osiguranja, nakon upisa privremene mjere u javnu knjigu ili registar, raspolaže stvarima ili pravom koje je predmet osiguranja nema pravnog djelovanja. Ukoliko je protivnik osiguranja na bilo koji način raspolagao stvarima ili pravima, u odnosu na koje je određena privremena mjera, pod uvjetom da je ista upisana u javnog knjizi ili registru, neće biti potrebno u posebnom postupku pobijati te njegove radnje u skladu s relevantnim odredbama Zakona o obligacionim odnosima, već da bi njegova radnja bila bez pravnog djelovanja, dovoljno je utvrditi da je ista preduzeta nakon upisa privremene mjere u knjige ili registre.

Rješenje kojim se određuju privremene mjere osiguranja do podizanja optužnice donosi sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice do njenog potvrđivanja sudija za prethodno saslušanje, a nakon potvrđivanja optužnice, sudija pojedinac ili sudeće vijeće krivičnog odjeljenja suda i to najkasnije u roku sedam radnih dana od dana podnošenja prijedloga tužioca. U ovaj se rok ne uračunavaju dani u koje sud ne radi.

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba drugostepenom sudu u roku tri dana od dana njegovog dostavljanja, a žalba nema suspenzivno dejstvo.

Međutim, do donošenja rješenja o izvršenju, treća osoba koja tvrdi da u odnosu na stvar za koju je određeno osiguranje ima pravo koje sprečava provođenje, može protiv rješenja o osiguranju privremenom mjerom može podnijeti prigovor (izlučni) i tražiti da se osiguranje proglasi nedopuštenim i da se privremena mjera ukine. Ukoliko treća osoba dokazuje svoje pravo javnom ispravom ili se postojanje tog prava može utvrditi na osnovu pravila o zakonskim pretpostavkama,⁶ tada žalba ima suspenzivno dejstvo i odgađa provođenje rješenja o osiguranju privremenom mjerom.

O prigovoru treće osobe odlučuje sud koji je donio rješenje o osiguranju privremenom mjerom i protiv tog rješenja dopuštena je žalba u roku tri dana od dana njegovog dostavljanja o kojoj odlučuje drugostepeni sud. Žalba, osim u već navedenim slučajevima, ne odgađa izvršenje. Ovdje je zakonodavac, rukovodeći se razlozima efikasnosti, zaštite prava i interesa treće osobe i zaštite prava na imovinu, odredio rok od tri dana. Ono što je ključna razlika od pravila uređenih Zakonom o izvršnom postupku Federacije BiH jeste da se treća osoba ne upućuje u parnicu kako bi se utvrdila osnovanost njezina prigovora, već se o njemu meritorno odlučuje u postupku u kojem se određuje osiguranje, a sve upravo iz razloga hitnosti i efikasnosti.

Koliko je važno hitno postupanje u postupku izvršenja rješenja kojim je određena privremena mjera, obaveza je da se isto odmah dostavlja nadležnom sudu, Agenciji ili drugom organu nadležnom za njegovo izvršenje (npr. ZK uredu), a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja.

II.5. POSEBNI POSTUPAK ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Ukoliko postoji osnovana sumnja⁷ da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, a nisu ispunjeni uvjeti za vođenje krivičnog postupka zbog smrti osumnjičenog ili optuženog, ili zbog bjekstva osumnjičenog ili optuženog, a prijeti opasnost od zastare krivičnog gonjenja, tada će tužilac podnijeti zahtjev nadležnom sudu za pokretanje posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi. Dakle, prije nego što se pristupi samom oduzimanju imovinske koristi, podnosi se zahtjev onom sudu koji bi bio nadležan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist. Također, na zahtjev tužioca poseban postupak će se nastaviti ako prije potvrđivanja optužnice ili tokom trajanja krivičnog postupka dođe do njegove obustave ili prekida, a ispunjeni su uvjeti za njegovo pokretanje.

Ovakav zahtjev obavezno mora da sadrži koje su to procesne prepreke zbog koji se ne može voditi redovan postupak za oduzimanje imovinske koristi. U tom zahtjevu, tužilac je dužan detaljno opisati postojanje osnovane sumnje da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, kao osnovni uvjet za pokretanje posebnog postupka, a zatim jedan od posebnih uvjeta koji mora postojati uz osnovanu sumnju.

O zahtjevu tužioca sud odlučuje rješenjem u kojem će izložiti razloge zbog kojih se protiv

6. Radi se o tzv. zakonskim ili pravnim presumpcijama za koje se uzima da pod određenim uvjetima postoji jedno činjenično stanje, koje neposredno nije dokazano kao istinito i bez njegovog posebnog dokazivanja.

7. Osnovana sumnja ili kvalificirani oblik sumnje jeste viši stepen sumnje koji je zasnovan na prikupljenim dokazima o učinjenom krivičnom djelu.

osumnjičenog, odnosno optuženog ne može voditi krivični postupak i redovan postupak za oduzimanje imovinske koristi, a protiv kojeg stranke imaju pravo žalbe vijeću istog suda sastavljenom od trojice sudija.⁸

Tek nakon pravosnažnosti ovog rješenja, tužilac će tom sudu podnijeti prijedlog za oduzimanje imovinske koristi. Prijedlog za pokretanje posebnog postupka ne zastarijeva, a njegovim podnošenjem prekida se rok zastare krivičnog gonjenja predviđen Krivičnim zakonom.

Odluku o prijedlogu tužioca za oduzimanje imovinske koristi sud može donijeti samo nakon održanog glavnog ročišta na kojem će se izvoditi dokazi i prema potrebi ispitati povezanu osobu kako bi utvrdio da li je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom i šta istu čini. Prije pravosnažnog okončanja posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi, osumnjičenog, odnosno optuženog koji je bio u bjekstvu i protiv kojeg je pokrenut poseban postupak a postao je dostupan, sud će pozvati radi ispitivanja i predlaganja dokaza.

Sud je dužan osumnjičenom, odnosno optuženom ili povezanoj osobi postaviti branioca po službenoj dužnosti ako ga sami ne uzmu, odnosno dužan je odrediti staratelja imovine u slučaju smrti osumnjičenog odnosno optuženog.

Kad sud okonča dokazni postupak i utvrdi da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, donijet će presudu,⁹ odnosno utvrdit će da je imovinska korist pribavljena protivpravnim djelom koje sadrži zakonske elemente krivičnog djela. Pored toga utvrdit će se sastav i vrijednost imovinske koristi, odnosno koje stvari i prava predstavljaju imovinsku korist pribavljenu protivpravnim djelom i njihovu novčanu protuvrijednost, utvrditi da te stvari ili prava postaju vlasništvo, odnosno imovina Federacije Bosne i Hercegovine te će istom presudom naložiti povezanom licu da Federaciji Bosne i Hercegovine odmah preda određene stvari, ili prenese određena prava ako ona već nisu prešla na Federaciju Bosne i Hercegovine, ili da isplati njihov novčani iznos srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi u roku petnaest dana od dana pravosnažnosti presude. Također, odredit će se da se u javnim knjigama ili registru, koji se vode kod nadležnih organa, izvrši upis prava vlasništva u korist Federacije Bosne i Hercegovine.

Protiv ove presude stranke imaju pravo žalbe o kojoj odlučuje viši sud, a rok za žalbu je petnaest dana od dana dostavljanja prijepisa presude.¹⁰ Kad presuda postane pravosnažna, dostavlja se i Federalnoj agenciji za upravljanje oduzetom imovinom.

Ukoliko je sud nakon održanog glavnog ročišta utvrdio da osumnjičeni ili optuženi nije učinio protupravno djelo i pribavio imovinsku korist, podatke iz spisa dostavit će Poreznoj upravi, a ukoliko utvrdi da je imovinska korist obuhvaćena dosuđenim imovinskopravnim zahtjevom, što podrazumijeva da optuženi nije oslobođen optužbe, tada se primjenjuju relevantne odredbe Zakona o krivičnom postupku i Krivičnog zakona.

8. Rok za žalbu nije propisan, pa treba uzeti da je to rok od tri dana od dostavljanja rješenja predviđen općom odredbom člana 335. stav 2. ZKP-a (2014).

9. Ova presuda mora sadržavati deklaratorni (utvrđujući) dio i kondemnatorni nalog (da se neka radnja izvrši ili suzdrži od vršenja neke radnje).

10. Uzima se rok iz člana 307. stav 1. ZKP-a (2014).

II.6. REDOVNI POSTUPAK ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

U redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi sud će istu oduzeti presudom kojom se optuženi oglašava krivim. Ova presuda donosi se na temelju prijedloga tužioca za oduzimanje imovinske koristi koji može biti sastavni dio optužnice ili kao poseban aneks uz optužnicu. Međutim, nema smetnje da se ovaj prijedlog podnese i nakon potvrđivanja optužnice i na samom glavnom pretresu, jer i ukoliko izostane ovaj prijedlog tužioca, sud će oduzeti imovinsku korist po službenoj dužnosti. Prijedlog za oduzimanje imovinske koristi treba da sadrži podatke o osobi od koje se oduzima imovinska korist, opis i zakonski naziv krivičnog djela, podatke ili opis imovinske koristi koju treba oduzeti, dokaze o imovini koja je predmet oduzimanja a do kojih se došlo provođenjem finansijske istrage, dokaze o zakonitim prihodima te osobe i okolnostima koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i prihoda tog lica.

Protiv povezane osobe ovaj prijedlog treba da sadrži dokaze da je povezana osoba naslijedila imovinu pribavljenu krivičnim djelom, a prijedlog protiv treće osobe dokaze da je imovina koja je stečena izvršenjem krivičnog djela prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti i to radi onemogućavanja oduzimanja.

Presudom će se oduzeti i imovinska korist za koju tužilac pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela, a počinitelj nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito. Ovakav način oduzimanja imovinske koristi naziva se prošireno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Ono što je ključna razlika između Zakona o oduzimanju imovinske koristi i Krivičnog zakona FBiH jeste da se prošireno oduzimanje imovinske koristi, u smislu Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, primjenjuje za sva djela za koja je predviđena kazna zatvora tri godine ili teža kazna, dok se u smislu Krivičnog zakona prošireno oduzimanje primjenjuje samo za krivična djela protiv privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa, zatim protiv pravosuđa, podmićivanja, službene i druge odgovorne dužnosti.

Presudom kojom se optuženi oglašava krivim utvrđuje se koje stvari ili prava predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i njihovu novčanu protuvrijednost, zatim se utvrđuje da te stvari i prava postaju vlasništvo, odnosno imovina Federacije Bosne i Hercegovine, utvrđuje se da optuženi ili povezane osobe moraju odmah predati Federaciji Bosne i Hercegovine određene stvari, prenijeti joj određena prava, ako ona već nisu na nju prešla ili isplatiti njihov novčani iznos koji je srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi u roku petnaest dana od dana pravosnažnosti presude, kao i da se u javnim knjigama ili registrima koji se vode kod nadležnih organa izvrši upis prava vlasništva u korist Federacije Bosne i Hercegovine.

U presudi o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom sud neće priznati kao troškove sredstva uložena u pripremanje, počinjenje, saučesništvo ili prikrivanje krivičnog djela čime je novim zakonom prihvaćeno bruto načelo oduzimanja imovinske koristi.

Izreka presude u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom mora biti obrazložena. Obrazloženje između ostalog treba da sadrži na osnovu kojih je dokaza sud utvrdio da je imovinska korist pribavljena izvršenjem tog krivičnog djela, na osnovu kojih dokaza je utvrđena očigledna nesrazmjera imovine i prihoda, zašto se od optuženog oduzima novčana vrijednost imovinske koristi a ne one stvari i predmeti koje je pribavio krivičnim djelom, način na koji je optuženi pribavio imovinsku korist (npr. neplaćanjem poreskih i drugih fiskalnih obaveza utvrđenih zako-

nom), na osnovu kojih dokaza je sud utvrdio da je imovinska korist prenesena sa ili bez naknade na treću osobu radi onemogućavanja oduzimanja, ili iz kojih dokaza proizilazi da je povezana osoba naslijedila imovinu pribavljenu krivičnim djelom, da li je već imovinska korist oduzeta od optuženog pa istu nije moguće oduzeti od povezane ili treće osobe¹¹ i sl.

U presudi kojom se optuženi oslobađa optužbe ili se optužba odbija sud će donijeti i odluku kojom se odbija prijedlog za oduzimanje imovinske koristi. Ako sud odbije prijedlog tužioca za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, podaci iz spisa dostavit će se Poreznoj upravi Federacije BiH na daljnje postupanje, a ukoliko utvrdi da je imovinska korist obuhvaćena dosuđenim imovinskopравnim zahtjevom, što podrazumjeva da optuženi nije oslobođen optužbe, tada se primjenjuju relevantne odredbe Zakona o krivičnom postupku i Krivičnog zakona. Sud i tijela koja postupaju prema Zakonu, dužna su po službenoj dužnosti voditi računa je li oštećeni postavio imovinskopравni zahtjev, iz razloga što smiju postupati samo u odnosu na onaj dio imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom koji nije obuhvaćen imovinskopравnim zahtjevom.

Protiv presude kojom se optuženi oglašava krivim i kojom se utvrđuje i oduzima imovinska korist, kao i protiv presude kojom se optuženi oslobađa optužbe ili se optužba odbija i kojom se odbija prijedlog za oduzimanje imovinske koristi, stranke imaju pravo žalbe o kojoj odlučuje neposredno viši sud.

Sud nije dužan davati posebna obrazloženja u vezi svojih naredbi prema trećim stranama i organima, već će samo odrediti rok u kojem je neka od institucija, pravno ili fizičko lice dužno postupiti, a taj rok ne može biti duži od mjesec dana. Ukoliko bi izostalo izvršavanje ove naredbe u ostavljenom roku, ili bi isto bilo nepotpuno bez opravdanih razloga, sudu na raspolaganju prije svega stoji novčana kazna. Ako se ista pokaže neefikasnom, sud može fizičkom licu i odgovornom licu u pravnom licu izreći kaznu zatvora u trajanju do izvršenja naredbe, a najduže do tri mjeseca. Ove procesne kazne, i ukoliko ne bi postupili po naredbi suda, ne mogu se primjeniti prema osumnjičenom, odnosno optuženom, a ratio legis ovakvog izuzetka jeste da se poštuje njihovo pravo na odbranu.

Sud navedene kazne izriče rješenjem protiv kojeg je dozvoljena žalba u roku od tri dana, ali žalba ne zadržava izvršenje kazne. O žalbi odlučuje neposredno viši sud koji se u ovakvim slučajevima mora rukovoditi hitnošću, posebno kada je izreknuta kazna zatvora.

Ako je sud u toku postupka koji se vodi prema odredbama ZONSIKD utvrdio da su krivičnim djelom pribavljeni predmeti koji su bili upotrijebljeni ili su bili namijenjeni izvršenju krivičnog djela ili su nastali izvršenjem krivičnog djela, a postoji opasnost da će ponovo biti upotrijebljeni za izvršenje krivičnog djela ili se u cilju zaštite opće sigurnosti ili iz moralnih razloga oduzimanje predmeta čini neophodno potrebnim, donijet će rješenje o oduzimanju tih predmeta. Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba o kojoj odlučuje nadležni viši sud, a rješenje u prvom stepenu donosi sud pred kojim se vodio postupak nakon što je postupak završen ili obustavljen.

11. U Rješenju broj 11 O K 003562 14 Kž 4 (Vrhovni sud Republike Srpske, 10. avgust 2015) između ostalog se navodi: ...po ocjeni ovog suda, prvostepeni sud je, prilikom donošenja odluke o trajnom oduzimanju stana i garaže, potpuno zanemario činjenicu da je pravosnažnom presudom Vrhovnog suda donijeta odluka o oduzimanju imovinske koristi iz izvršenog krivičnog djela u iznosu od 35.000,00 KM, a to je onaj iznos koji je upotrebljen od strane osuđenog za otplaćivanje rate kredita za isti stan, kojeg je pobijanim rješenjem trajno oduzeo od povezanog lica. Ovaj sud naglašava da trajno oduzimanje imovinske koristi može obuhvatiti samo onu imovinu koja premašuje zakonite prihode, jer suprotno stanovište bi značilo kažnjavanje što je protivno pravnoj prirodi ovog instituta.

II.7. IZVRŠENJE PRESUDA KOJIM JE UTVRĐENO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Izvršenje sudske odluke kojom je određeno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom provodi se u skladu s odredbama Zakona o izvršnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine. S obzirom da je ZONSIKD određeno da sva imovina koja je trajno oduzeta prema odredbama tog zakona postaje vlasništvo Federacije BiH, Federalno pravobranilaštvo ima isključivu aktivnu legitimaciju da u ime Federacije BiH podnosi prijedlog za izvršenje i zahtijeva provođenje izvršenja, kao i preduzima sve druge radnje predviđene Zakonom o izvršnom postupku koje su potrebne da se izvršenje u cijelosti provede.

Nadležnost za donošenje rješenja o izvršenju na osnovu presude kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, kao i za donošenje drugih odluka u tom postupku, pripada općinskom sudu koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu u posebnom i redovnom postupku kojom je utvrdio da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

Na ovaj način napravljen je izuzetak od pravila određenog Zakonom o izvršnom postupku, prema kojem se mjesna nadležnost sudova određuje u zavisnosti od sredstva i predmeta izvršenja. Međutim, za samo provođenje izvršenja na osnovu ovog rješenja nadležan je sud. To znači da će sud koji je donio rješenje o izvršenju, prethodno odlučiti o prigovoru izvršenika ukoliko isti bude izjavljen, a zatim rješenje o izvršenju uz cijeli spis dostaviti na provođenje onom sudu koji je mjesno nadležan prema Zakonu o izvršnom postupku. Također, provođenje izvršenja sud može u potpunosti ili djelomično povjeriti Agenciji za upravljanje oduzetom imovinom što je u cilju rasterećenja sudova u tim predmetima.

Vrlo bitna i značajna novina uvedena Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom vezana je za slučaj stečaja pravne osobe. Ako su nastupile pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, Federacija BiH stiče svojstvo razlučnog povjerioca¹² u pogledu ostvarivanja novčanih potraživanja iz odluka donesenih prema odredbama Zakona, a koje su bile osigurane prema odredbama ovog zakona i ukoliko je to osiguranje određeno na stvarima i pravima upisanim u javnu knjigu ili registar i svojstvo izlučnog povjerioca¹³ u odnosu na predmete koji su njena imovina na osnovu odredbi Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Stoga, ukoliko na osnovu odluka donesenih u skladu sa Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH stekne svojstvo ovih povjerilaca, ista ima pravo prvenstvenog namirenja prije drugih povjerilaca stečajne mase (razlučno pravo), odnosno ima pravo tražiti izdvajanje iz stečajne mase i predaju stvari koje su u skladu s tim odlukama postale njeno vlasništvo.

 Dino Muslić

12. Razlučni povjerioci su privilegovani povjerioci koji imaju razlučno pravo odvojenog namirenja iz predmeta razlučnog prava, prije drugih povjerilaca stečajne mase npr. hipotekarni povjerioci.

13. Izlučni povjerioci su povjerioci koji imaju izlučno pravno na određenim djelovima (pokretnim i nepokretnim stvarima) imovine stečajnog dužnika koja mu ne pripada, a nalazila se privremeno po nekom pravnom osnovu kod dužnika na korištenju i koje su vlasništvo trećih lica koja kao izlučni povjerioci mogu tražiti njihovo vraćanje.

III. SMJERNICE ZA POSTUPANJE FEDERALNOG PRAVOBRANILAŠTVA U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

III.1. OPĆE NADLEŽNOSTI INSTITUCIJE FEDERALNOG PRAVOBRANILAŠTVA

Federalno pravobranilaštvo-pravobraniteljstvo (u daljem tekstu Federalno pravobranilaštvo) je poseban i samostalan javni organ koji pravno štiti imovinu i imovinske interese Federacije BiH u skladu sa Ustavom Federacije BiH, zakonima i drugim propisima Federacije BiH te općim aktima. Pravobranilaštvo vrši poslove pravnog savjetovanja i zakonskog zastupanja Federacije Bosne i Hercegovine pred sudovima i drugim organima Federacije BiH te u inostranstvu.

Njegove nadležnosti, djelokrug rada, organizaciona struktura i pitanja finansiranja su regulirani Zakonom o federalnom pravobranilaštvu-pravobraniteljstvu. Shodno ovom Zakonu, u cilju zaštite vlasništva imovine i imovinskih interesa Federacije BiH, prema navedenom Zakonu, Federalno pravobranilaštvo se pojavljuje u svakom sudskom ili upravnom postupku kao stranka koja zastupa Federaciju BiH, njene organe kao i tijela koja nemaju svojstvo pravnog lica a finansiraju se iz budžeta Federacije BiH. Nadalje, Federalno pravobranilaštvo može zastupati pravna lica koja osniva Federacija BiH i koja se finansiraju iz budžeta Federacije BiH. Osim toga, Federalno pravobranilaštvo može zastupati organe Federacije BiH koji su tuženi u upravnom sporu, ako ga na to ovlaste, kada je povrijeđena imovina i imovinski interes Federacije BiH. Prema odredbama Zakona, svi organi i druga pravna lica su obavezna sarađivati s Federalnim pravobranilaštvom, odnosno dostavljati tražene podatke, obavještenja i spise u cilju poduzimanja potrebnih radnji.

Prema odredbama Zakona, pored funkcije zastupanja, Federalno pravobranilaštvo obezbjeđuje navedenim organima pravnu pomoć u rješavanju imovinskopravnih pitanja i zaključivanja ugovora imovinskepravne prirode. Organi FBiH i druga zakonom navedena tijela koja se finansiraju iz budžeta dužna su pribaviti pravno mišljenje Federalnog pravobranilaštva prije zaključivanja ugovora čija vrijednost je veća od 10,000 KM, a kada se radi o ugovorima o kupoprodaji, zamjeni, zakupu, prenosu na privremeno ili trajno korištenje stvari, uz naknadu ili bez naknade, ugovora o koncesiji, ugovora o građenju i udruživanju sredstava za građenje, ugovora o statusnim i ugovornim oblicima povezivanja preduzeća, kao i drugih ugovora kojima se pribavljaju stvari ili raspolaže sa stvarima, odnosno materijalnim pravima.

III.2. ORGANIZACIJA RADA I OVLAŠTENJA FEDERALNOG PRAVOBRANILAŠTVA

Zbog postojeće ustavno-pravne strukture Bosne i Hercegovine, pravobranilačka funkcija je teritorijalno složena i uspostavljena na većem broju nivoa, uključujući na nivou države (Pravobranilaštvo BiH), nivou entiteta (Federalno Pravobranilaštvo i Pravobranilaštvo Republike Srpske), potom na nivou kantona u Federaciji BiH i općina.

S obzirom na ustavom propisane nadležnosti u Federaciji BiH postoji jedanaest propisa o pravobranilaštvu, uključujući propis na nivou Federacije BiH kao i propis svakog pojedinačnog kantona. Svaki od deset kantona u Federaciji BiH donosi vlastiti propis i uređuje pravobranilačku funkciju za područje vlastitog kantona i njegovih općina.

Na nivou Federacije BiH pravobranilačku funkciju vrši Federalni pravobranilac i njegovi zamjenici uz asistenciju pomoćnika, stručnih savjetnika i viših stručnih saradnika. O svom radu Federalno pravobranilaštvo podnosi svoj godišnji izvještaj Vladi i Parlamentu Federacije BiH.

Na nivou kantona, ova uloga povjerena je kantonalnim pravobraniteljima i njihovim zamjenicima, dok na nivou općina poslove obavljaju općinski pravobranitelji. Također, postoje slučajevi gdje jedno općinsko pravobranilaštvo obavlja poslove pravobraniteljstva za više općina. Postoje i slučajevi da određeno kantonalno pravobranilaštvo pored poslova iz svoje nadležnosti obavlja poslove za neke općine.

Kao što je navedeno, Federalno pravobranilaštvo svoju funkciju prvenstveno obavlja pred nadležnim sudovima kao zakonski zastupnik stranaka u parničnim, izvršnim i krivičnim postupcima. To predstavlja najvažniji dio pravobranilačke funkcije kroz obaveznu saradnju s ministarstvima, organima, tijelima i sudovima na nivou Federacije BiH u cilju ujednačavanja prakse po istim i sličnim pravnim pitanjima.

U sferi postupanja u krivičnim postupcima, angažman Federalnog pravobranilaštva se uglavnom svodio na podnošenje imovinskog pravnog zahtjeva kada je oštećena imovina Federacije BiH. Naime, Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH (2014, čl. 207-209) propisuje da ovlaštene osobe imaju pravo da **podnesu imovinskopravni zahtjev** koji je nastao usljed činjenja krivičnog djela u toku krivičnog postupka. Takav imovinskopravni zahtjev može se odnositi na nadoknadu štete, povrat stvari ili poništavanje određenog pravnog posla. Tužitelj je dužan da prikupi dokaze i izvidi sve što je potrebno za odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu vezanom za krivično djelo. Ako je usljed krivičnog djela oštećena imovina Federacije, organ ovlašten zakonom da se stara o zaštiti te imovine tj. pravobranilaštvo može u krivičnom postupku učestvovati u skladu s ovlaštenjima koja ima na osnovu tog zakona. Prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva može se podnijeti najkasnije do završetka glavnog pretresa, odnosno pretresa za izricanje krivično-pravne sankcije pred sudom. Ako su usljed krivičnog djela oštećena sredstva Federacije, a prijedlog nije podnesen, sud će o tome obavijestiti navedeni organ tj. pravobranilaštvo. Ako ovlaštena osoba ne podnese imovinskopravni zahtjev do završetka glavnog pretresa ili ako predloži upućivanje na parnični postupak, a podaci krivičnog postupka pružaju pouzdan osnov za potpuno ili djelomično rješenje imovinskopravnog zahtjeva, sud će u osuđujućoj presudi odlučiti da se optuženom izrekne mjera oduzimanja imovinske koristi.

III.3. RADNJE POSTUPANJA PRAVOBRANILAŠTVA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE NEZAKONITO STEČENE IMOVINE

Prema odredbama ZONSIKD (2014) postupanje Pravobranilaštva Federacije BiH je određeno u fazi postupka izvršenja, odnosno prisilnog oduzimanja nezakonito stečene imovine. Moguće je da u određenim situacijama i neće postojati potreba za pokretanjem izvršnog postupka odnosno aktivnim angažmanom Pravobranilaštva. U svakom slučaju, **presudom se mora:** (a) utvrditi sastav odnosno vrijednost imovinske koristi, tačnije (b) koje stvari i prava predstavljaju imovinsku korist (c) te da stvari i prava postaju vlasništvo

Federacije Bosne i Hercegovine.

Naime, nakon donošenja pravosnažne osuđujuće presude (izvršne isprave) u kojoj se nalaže okrivljenom obaveza vraćanja nezakonito stečene imovine postoji rok za dobrovoljno izvršenje ove činidbe. U tom zakonskom roku od petnaest dana osuđeno lice je dužno izvršiti predaju stvari i/ili uplatu novčanog iznosa kako je konkretizirano u samoj presudi. U slučaju dobrovoljnog ispunjenja činidbe, sud može direktno naložiti prenos prava vlasništva na Federaciju BiH (npr. u slučaju nekretnine dati nalog ZK uredu da izvrši prenos vlasništva). Samo u slučaju da obaveza ne bude dobrovoljno izvršena u Zakonom propisanom roku, Pravobranilaštvo, kao pravni agent koji štiti imovinu i interes Federacije BiH, pokreće postupak izvršenja. Prema odredbama ZONSIKD ova institucija je nadležna da u ime i za korist Federacije BiH pokrene postupak izvršenja u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku Federacije BiH i ZONSIKD. U čl. 24. ZONSIKD (2014) decidno su propisane radnje koje poduzima:

1. *Ako ovim zakonom nije drugačije propisano, izvršenje radi oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom određuje se i provodi **na prijedlog Federalnog Pravobranilaštva Federacije BiH** u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku u Federaciji BiH*
2. *Za donošenje rješenja o izvršenju na osnovu presude kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom i donošenjem drugih odluka u tom postupku, nadležan je općinski sud koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu iz čl. 6. i 10. ovog zakona.*
3. *Za provođenje izvršenja na osnovu rješenja iz stava 2. ovog člana nadležan je sud.*

Sud provođenje izvršenja rješenja iz st. 2. ovog člana može u potpunosti ili djelomično povjeriti Agenciji. U cilju lakšeg razumijevanja slijedi sažeti opis radnji (aktivnosti) postupanja nadležne institucije, tj. Pravobranilaštva Federacije BiH uz obrazloženja i eventualno otvorena pitanja.

Tužilaštvo ili Sud (u zavisnosti od toga jesu li bile određene mjere osiguranja) dostavljaju pravosnažnu presudu kojom je osoba proglašena krivom i kojom se nalaže oduzimanje imovine (odnosno pravomoćna presuda o oduzimanju imovine iz posebnog postupka), Federalnom pravobranilaštvu na dalje postupanje odmah bez odlaganja.

Federalno pravobranilaštvo ima **aktivnu legitimaciju** za pokretanje izvršnog postupka u skladu s odredbama Zakona u izvršnom postupku (ZIP) jer je ono u ZONSIKD navedeno kao **predlagač izvršenja**. Nadalje, njegova nadležnost je određena i Zakonom o pravobranilaštvu Federacije BiH kao posebnog samostalnog organa koji poduzima mjere i pravna sredstva radi zaštite imovine i imovinskih interesa Federacije BiH. Iako ZONSIKD ne precizira organ koji dostavlja presudu Pravobranilaštvu, najprimjernije jeste da je to Tužitelj koji Federalnom pravobranilaštvu može dostaviti i druge dodatne podatke i informacije ili Sud koji je donio presudu što zavisi od toga jesu li u konkretnom predmetu bile određene i na snazi mjere osiguranja imovinske koristi. Rok nije propisan, ali s obzirom da je ovdje riječ o hitnom postupanju, jer privremene mjere obezbjeđenja imovine traju šezdeset dana nakon pravosnažnosti presude, ukoliko osuđena osoba ili povezano lice ne preda imovinsku korist u roku od petnaest dana što je paricion rok za dobrovoljno ispunjenje (ZONSIKD, 2014, čl. 11, st 1, t. c).

Tužilaštvo ili Sud obavještavaju Federalno pravobranilaštvo i Agenciju da li je osuđeno/povezano lice spremno da dobrovoljno preda nezakonito stečenu imovinu. U ovom slu-

čaju ne pokreće se prinudni postupak izvršenja, već se imovina predaje u vlasništvo Federacije BiH. Sudska odluka se dostavlja i odgovarajućim registrima imovine (ZK ured, Registar vrijednosnih papira u FBiH i dr.) radi upisa prava vlasništva na Federaciju BiH. Ukoliko se radi o pokretnim stvarima (motorna vozila i sl.), dostavljaju se potrebne informacije Agenciji i Federalnom pravobranilaštvu radi reguliranja prenosa prava vlasništva u odgovarajućim registrima (npr. registru vozila).

ZONSIKD nije detaljno opisao proceduru dobrovoljnog izvršenja činidbe, tj. predaje nezakonito stečene imovine, već je pošao od pretpostavke da se imovina oduzima prinudnim putem. Ovo je razumljivo jer će učinitelj u najvećem broju slučajeva htjeti da zadrži nezakonito stečenu imovinu ili da je prenese na osobe od povjerenja u čiju čuvanja dok se nalazi na izdržavanju kazne, jer je motiv izvršenja djela bilo ostvarivanje materijalne koristi. Međutim, ne treba apsolutno isključiti situaciju da osuđeno lice može ipak dobrovoljno predati imovinu (kajanje zbog djela) ili zbog nagodbe sa tužilaštvom. U tom slučaju, nadležni organi, npr. Agencija treba biti spremna da regulira pitanje vlasništva kako bi mogla zakonito preuzeti i raspolagati imovinom. Ako se radi o nekretninama, odluka suda služi kao pravni osnov sticanja vlasništva za Federaciju BiH. Dakle, prema Zakonu o stvarnim pravima, ZK ured će izvršiti prenos vlasništva na osnovu odluke suda, jer izreka presude sadrži i tzv. "klauzulu intabulandi", tj. nalog za upis prava vlasništva u javnim knjigama i registrima, tako da je takva odluka podobna isprava za stjecanje stvarnog prava, odnosno time su ispunjene pretpostavke za upis u zemljišnim knjigama i sa aspekta Zakona o zemljišnim knjigama Federacije BiH. Ako se radi o pokretnim stvarima, postupak promjene vlasništva bit će potrebno pokrenuti u drugim odgovarajućim javnim registrima ovisno od vrste pokretnosti (npr. promjenu vlasnika dionica ili drugih vrijednosnih papira bit će potrebno obaviti u Registru vrijednosnih papira u Federaciji BiH i sl.) na osnovu presude suda koja mora sadržavati precizan opis pokretne imovine.

U slučaju nedobrovoljnog ispunjavanja predaje imovine, Pravobranilaštvo pregleda presudu i utvrđuje da li su mu potrebni dodatni podaci o imovini osuđenog lica i po potrebi kontaktira postupajućeg Tužioca i druge organe da dostave podatke (iz finansijske istrage) u cilju sastavljanja potpunog i urednog prijedloga za izvršenje.

Pravobranilac može zahtijevati dodatne i precizne podatke od postupajućeg tužioca o imovini koja se oduzima koji eventualno nisu sadržani u samoj presudi (npr. ZK izvadak nekretnine da je vlasništvo optuženog, eventualne podatke o suvlasništvu, brojeve bankovnih računa, vrstu vrijednosnih papira i slično) taksativno te precizne lične podatke (npr. JMBG). Ovi podaci iz finansijske istrage poslužit će da se sačini tačan i precizan prijedlog za izvršenje koji neće biti predmetom vraćanja od nadležnog izvršnog suda radi eventualnog dopunjavanja. Osim toga, ovom radnjom olakšat će se dalje postupanje izvršnog odjeljenja suda koji neće morati sam da utvrđuje imovinu dužnika čime se ranije u znatnoj mjeri usporavao i opstruirao postupak izvršenja. Bilo bi korisno da Tužilaštvo ili Sud uz obavijest Federalnom pravobranilaštvu odmah dostavljaju i sve podatke iz spisa do kojih se došlo u finansijskoj istrazi i tokom postupka kako bi se skratilo vrijeme postupanja Pravobranilaštva, a posebno ako se uzme u obzir da privremene mjere traju šezdeset dana nakon pravomoćnosti.

Kao tražilac izvršenja, Pravobranilac FBiH podnosi prijedlog za izvršenje izvršnom odjelu suda gdje navodi predmet izvršenja (imovina) i sredstva izvršenja (radnje provedbe).

Izvršni postupak se pokreće radnjom ovlaštenog subjekta – tražioca izvršenja, koja se zove prijedlog izvršenja. Izvršenje određuje i provodi sud, a u postupku izvršenja sud je dužan da postupa hitno (ZIP FBiH, 2012, čl. 4, st. 1. i čl. 5, st. 1). Stranka čije se potraživanje namiruje u izvršnom postupku u zakonu je označena kao *tražilac izvršenja* (Federalno

pravobranilaštvo u ime Federacije BiH tj. kao zastupnik njenih interesa), dok stranka protiv koje se vodi izvršni postupak, odnosno protiv koje se potraživanje ostvaruje označena je kao *izvršenik* (*osuđeno ili povezano lice*) (ZIP FBiH, 2012, čl. 2, st. 1, t. 2 i 3). Pored stranaka u izvršnom postupku mogu sudjelovati i druge osobe koje ostvaruju svoja prava ili interese ali nisu stranka. Takva osoba naziva se *učesnik* i označava osobu koja u postupku izvršenja nije stranka, a u postupku učestvuje zbog toga što se u njemu odlučuje o nekom njenom pravu ili zbog toga što za to ima pravni interes (ZIP FBiH, 2012, čl. 2, st. 1, t. 5). Ovaj termin *učesnik* prema ZIP Federacije BiH možemo povezati s terminom *treće osobe* prema ZONSIKD Federacije BiH. Naime, to je osoba koja tvrdi da u pogledu imovine koja je predmet postupanja po ovom zakonu ima pravo koje sprečava njegovu primjenu i traži da se osiguranje ili izvršenje proglasi nedopuštenim (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 4, st. 1, t. e). Sredstva izvršenja su izvršne radnje ili sistem takvih radnji koja se prema zakonu potraživanja prinudno ostvaruju (ZIP FBiH, 2012, čl. 6, st. 2). Generalno, ovisno od sadržaja presude tj. onog što je okrivljeni dužan vratiti zavisit će i modalitet postupka izvršenja. Ako se presudom nalaže predaja novca ili novčane protivrijednosti stvari (novčani ekvivalent pribavljene imovinske koristi), u tom slučaju se primjenjuju odredbe ZIP-a o izvršenju radi naplate novčanog potraživanja. Ukoliko presuda glasi na predaju određene nepokretne ili pokretne stvari, onda će izvršenje provoditi prema odredbama ZIP-a (2014, gl. XIII) Izvršenje na potraživanju da se predaju ili isporuče pokretne stvari ili da se preda nepokretnost. Predmet izvršenja su stvari i prava izvršenika na kojima se prema zakonu može provesti izvršenje radi ostvarenja potraživanja. Dakle, u kontekstu ZONSIKD Federacije BiH to je cjelokupna imovina ili imovinska korist stečena krivičnim djelom koja je u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom učinitelja (npr. nekretnine, pokretne stvari, potraživanja, poslovni udjeli, vrijednosni papiri, novac, umjetnine, plemeniti metali i drago kamenje u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom počinitelja ili povezane osobe). Te stvari i prava moraju jasno biti određene, opisane i konkretizirane u pravosnažnoj i izvršnoj odluci krivičnog suda kojom se okrivljenom izriče mjera oduzimanja koristi i biti navedene u prijedlogu za izvršenje.

Sud donosi rješenje o izvršenju u roku od osam dana (obično stavljanjem pečata na Prijedlog za izvršenje) koje dostavljaju predlagачu izvršenja (Federalnom pravobranilaštvu) i izvršeniku (osuđenoj ili povezanoj osobi). Na osnovu ZONISKD, nakon donošenja rješenja o izvršenju, njegovu provedbu može nastaviti Sud ili istu povjeriti Agenciji.

III.3.1. IZVRŠENJE OD STRANE SUDA

Prema FBiH ZONSIKD (2014) Federalno pravobranilaštvo je u obavezi da podnosi prijedlog na osnovu presude kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom nadležnom sudu, a to je općinski sud koji je donio presudu (ali njegovo izvršno odjeljenje). Kada je u pitanju *nadležnost suda*, ova odredba o mjesnoj nadležnosti u jednoj mjeri je u suprotnosti za ZIP Federacije BiH jer su tim zakonom utvrđena posebna pravila o mjesnoj nadležnosti u zavisnosti od predmeta i sredstva izvršenja. Međutim, prema ZONSIKD Federacije BiH (2014, čl. 24, st. 2) za donošenje rješenja o izvršenju na osnovu presude (pravomoćne izvršne isprave) kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnom djelom i donošenje drugih odluka u tom postupku, nadležan je općinski sud koji je mjesno nadležan u sjedištu suda koji je donio presudu. S obzirom da je ova odredba u suprotnosti sa ZIP Federacije BiH o mjesnoj nadležnosti, primjenjivat će se odredbe ZONSIKD Federacije BiH (2014) jer kao *lex specialis* i izričito propisuje u čl. 1. st. 3. da odredbe drugih zakona kojima se uređuje utvrđivanje, osiguranje oduzimanja, izvršenje odluka o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnom djelom i upravljanje oduzetom imovinom primjenjuje samo ako ovim zakonom nije drukčije propisano. Međutim, za provođenje rješenja o izvršenju od strane suda važe odredbe ZIP Federacije BiH. Ovisno što predstavlja imovinu u svakom konkretnom slučaju, cijenit će se potrebna sredstva i

predmet izvršenja. Naprimjer, radnje izvršenja na nekretnini u cilju njenog unovčavanja, odnosno prodaje uključuju *zabilježbu izvršenja u zemljišnoj* knjizi, utvrđivanje vrijednosti nepokretnosti, prodaju nepokretnosti i namirenje tražioca izvršenja iz iznosa prodajom prema odredbama ZIP-a. Čim donese rješenje o izvršenju, sud će po službenoj dužnosti odrediti da se u zemljišnoj knjizi upiše zabilježba izvršenja (ZIP FBiH, 2012, čl. 72, st. 1).

U ovom postupku, postoji potreba da aktivno učestvuje predlagač izvršenja tj. Federalno pravobranilaštvo do okončanja postupka uključujući odgovore na žalbe i prigovore „učešnika“ (trećih lica) na primjer suvlasnika koji traže da se rješenje proglasi nedopuštenim. U izvršnom postupku treće osobe mogu podnijeti prigovor protiv rješenja o izvršenju kako je to propisano članom 51. stav 1. ZIP-a (2012) i tražiti da se izvršenje proglasi nedopuštenim na predmetu izvršenja, u odnosu na koji ima pravo koje sprečava izvršenje, posebno u situaciju kad je o prigovoru treće osobe odlučeno u smislu člana 23. ZONSIKD (2014) (zaštita prava treće osobe) i tom prigovoru udovoljeno te ukinuta privremena mjera. Tada će treća osoba najčešće isticati iste one prigovore kao i u postupku prigovora protiv rješenja o privremenoj mjeri, ali će Federalno pravobranilaštvo imati izvršnu ispravu (presudu bilo iz redovnog ili posebnog postupka) i tada ovaj prigovor nema velike šanse za uspjeh. U situaciji kad je odbijen prigovor za ukidanje privremene mjere, prigovor treće osobe u izvršnom postupku nema gotovo nikakve šanse, jer će prije svega izvršni sudija cijeniti one razloge zbog kojih je odbijen prigovor za ukidanje privremene mjere, imat će i izvršnu ispravu (presudu) te bi se u pravilu trebalo raditi u kratkom vremenskom periodu između privremenih mjera i rješenja o izvršenju, da bi treća osoba mogla pribaviti neki dokaz i dokazati bona fide sticanje imovine. Svakako, treće osobe mogu biti upućene na parnični postupak radi dokazivanja svoga prava.

Naime, član 23. ZONSIKD (2014) govori o privremenim mjerama i zaštiti trećih lica u toj fazi postupka za oduzimanje imovinske koristi, a privremenim mjerama je cilj da se ne onemogući ili oteža potraživanje Federacije BiH. S druge strane, član 51. ZIP-a (2012) govori generalno o provođenju izvršenja na predmetu izvršenja u situacijama kada je predmet riješen u krivičnom postupku i kada se prijedlog za izvršenje zasniva na izvršnoj ispravi. Treba istaći da član 4. tačka e. ZONSIKD (2014) gotovo identično definira treće osobe kao i ZIP te im daje slična prava i ovlaštenja. Na kraju, prigovor treće osobe ne sprečava izvršenje i ostvarenje potraživanja tražitelja izvršenja tj. Federalnog pravobranilaštva u korist Federacije BiH.

Osim toga Pravobranilaštvo po okončanju postupka, a i ranije, treba odmah obavjestiti Agenciju koja dalje vrši poslove oko preuzimanja, zbrinjavanja dosuđene imovine (radi daljeg tretiranja) ili u slučaju novca polaganje istog na posebni račun Agencije.

III.3.2. PROVEDBA IZVRŠENJA OD STRANE AGENCIJE

Zakonodavac je u čl. 24., st. 4. ZONSIKD (2014) predvidio mogućnost da rješenje o izvršenju može umjesto suda provoditi Agencija. Ovo se čini kao dobro rješenje, uzimajući u obzir opterećenost sudova i veliki broj različitih pravosnažnih presuda iz parničnog postupka (radni odnosi, nadoknada štete i drugo) koja su predmet izvršenja. Osim toga, Agencija kao specijalizirani organ u skladu sa svojim zakonskim nadležnostima može osigurati efikasnije i brže postupanje sa oduzetom imovinom (skladištenje, čuvanje, procjena, prodaja) te ne samo njenu prodaju već i drugo raspolaganje kao što je poklanjanje javnoj instituciji ili u humanitarne svrhe i dr. U pogledu prodaje zaplijenjene imovine postoje nešto drugačije odredbe ZONSIKD-a u odnosu na ZIP Federacije BiH (npr. održavanje samo dva javna nadmetanja za prodaju imovine i određivanje cijene minimuma od 50% vrijednosti). Iz ovog razloga može se zaključiti da se u slučaju provedbe izvršenja od strane Agencije primjenjuju pravila iz ZONSIKD-a kao *lex specialis* propisa.

IV. POSTUPANJE KANTONALNIH MINISTARSTAVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA I FEDERALNOG MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

U okviru istražne faze postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, koja ima za cilj da se otkrije, tj. utvrdi imovinska korist, odnosno, oblik i tačno mjesto (lokacija) na kojem se nalazi, osigura privremenim mjerama osiguranja koje izdaje Sud te predloži trajno oduzimanje, ključnu ulogu u ovom segmentu postupka ima Tužilaštvo. Shodno svojim zakonskim nadležnostima ono izdaje naredbu o provođenju finansijske istrage, rukovodi ovom istragom te podnosi prijedloge prema Sudu u cilju privremenog osiguranja imovinske koristi i trajnog oduzimanja u redovnom ili posebnom postupku.

Iako je Tužilaštvo pozicionirano kao dominus litis tj. organ koji rukovodi, upravlja i vrši nadzor nad provođenjem najprije krivične pa samim time i finansijske istrage, ono ipak ne raspolaže kapacitetima za samostalno provođenje pojedinih operativno-taktičkih i istražnih radnji kojima se prikupljaju podaci o krivičnom djelu i učiniocu, odnosno, dokazi za krivični postupak i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Većinu tih radnji provode nadležni policijski organi te druge institucije čiji službenici imaju status ovlaštene službene osobe, shodno odredbama Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, i koji o provedenim radnjama obavještavaju postupajućeg tužioca i pod njegovim nadzorom postupaju sa ciljem otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja krivičnog djela i identifikacije učinitelja.

IV.1. ORGANIZACIJA POLICIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Uzimajući u obzir složenu ustavnu strukturu države Bosne i Hercegovine, različite nivoe i ovlaštenja administrativnih cjelina, može se reći da u odnosu na kriterije broja policijskih organa i agencija te disperzije upravljanja i rukovođenja tim policijskim institucijama na nivou Bosne i Hercegovine, unutar entiteta Federacija BiH, Republika Srpska te Distrikt Brčko BiH, država Bosna i Hercegovina ima složen, decentraliziran i djelimično koordiniran policijski sistem u kojem svaki od navedenih subjekata ima svoju specifičnu ulogu, zadatke i nadležnosti.

U okviru Ministarstva sigurnosti BiH, kao upravna organizacija s operativnom samostalnošću djeluje Državna agencija za istrage i zaštitu BiH (SIPA), koja je policijska agencija nadležna na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine u pogledu otkrivanja, sprečavanja i istraga krivičnih djela iz nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine. Ranije je navedeno da se u okviru SIPA-e, organizaciono nalazi i Finansijsko-obavještajni odjel (F00), koji ima ulogu nacionalne finansijsko-obavještajne jedinice čiji zadaci su da zaprima, prikuplja, evidentira, analizira, istražuje i prosljeđuje tužiocu informacije, podatke i dokumentaciju zaprimljenu u skladu sa zakonom i drugim propisima BiH o sprečavanju pranja novca i

finansiranja terorističkih aktivnosti. Vrlo važna uloga FOO SIPA se tiče ostvarenja međunarodne saradnje na polju sprečavanja i istrage pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (naročito putem tzv. "Egmont grupe" koja predstavlja mrežu nacionalnih finansijsko-obavještajnih jedinica), kao i pružanja stručne podrške tužiocu iz područja finansija (Zakon o državnoj agenciji za istrage i zaštitu BiH, čl. 13). Kako su policijski službenici Državne agencije za istrage i zaštitu BiH (SIPA), shodno odredbi iz čl. 21., st. 1., t. g. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (2014), određeni kao ovlaštene službene osobe, onda se angažman FOO SIPA u toku provođenja finansijskih istraga u slučajevima krivičnih djela pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnost nužno zahtjeva i ovi resursi i kapaciteti su od velikog značaja i za samo provođenje Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom.

Kada je riječ o uređenju policijskih organa u entitetu Federacija BiH, shodno odredbama Ustava Federacije BiH, na nivou ovog entiteta osnovano je Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova koje vrši poslove policije iz nadležnosti Federacije BiH. Preciznije govoreći, Zakonom o unutrašnjim poslovima Federacije BiH (2014), propisano je da je ovo ministarstvo nadležno za sljedeće unutrašnje poslove: (a) sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela terorizma, međukantonalnog kriminala, stavljanja u promet opojnih droga i organiziranog kriminala te pronalaženje i hvatanje učinilaca tih krivičnih djela i njihovo privođenje nadležnim organima, (b) osiguranje određenih osoba i zgrada Federacije, (c) školovanje, stručno osposobljavanje i usavršavanje u skladu sa odredbama ovog zakona te (d) sticanje i prestanak državljanstva Federacije. Ovlaštenja i radno-pravni status policijskih službenika u Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova uređeni su Zakonom o policijskim službenicima Federacije BiH (2008). Operativne policijske poslove iz nadležnosti Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova obavlja Uprava policije kao federalna uprava u sastavu ministarstva koja je samostalna u svom radu kako u operativnom tako i finansijskom smislu. Organizacijski se unutar Federalne uprave policije nalazi Federalna istražna služba kriminalističke policije, koja neposredno provodi najsloženije kriminalističke obrade na području Federacije Bosne i Hercegovine te u skladu s Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova organizira i ostvaruje saradnju o pitanjima sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela. Borbu protiv organiziranog i međukantonalnog kriminala, terorizma, korupcije, pranja novca, kompjuterskog kriminala i trgovine narkoticima, kroz svoj rad realiziraju istražitelji za terorizam, finansijske istrage, imovinske delikte, cyber kriminal, droge, krvne delikte, trgovinu ljudima i seksualne delikte, privredni kriminal, kao i operativci, kriminalistički i operativni tehničari te analitičari.

S druge strane, Ustav Federacije BiH (2008) kantonima daje u nadležnost uspostavljanje i nadziranje policijskih snaga koje će imati jedinstvene federalne uniforme s kantonalnim oznakama. Praktično, to znači da svih deset kantona u Federaciji BiH ima uspostavljena ministarstva unutrašnjih poslova čije su nadležnosti i ovlaštenja službenika u tim ministarstvima uređeni kantonalnim zakonima o unutrašnjim poslovima i zakonima o policijskim službenicima kantona. U kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova operativne policijske poslove također obavljaju uprave policije koje samostalno djeluju unutar ovih ministarstava. Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova su u pogledu sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela učinjenih na njihovoj teritoriji nadležna za sva krivična djela propisana Krivičnim zakonom Federacije BiH, osim onih koja su u isključivoj nadležnosti Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova. Treba napomenuti da kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova ostvaruju saradnju s Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova koje im određene poslove iz svoje nadležnosti može i povjeriti na izvršavanje što je uređeno zakonom. Uprave policija u kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova organizacijski čine i sektori kriminalističke policije, unutar kojih su smještene organizacijske jedinice (odjeli, sektori i sl.) koje neposredno obavljaju poslove otkrivanja, sprečavanja i istraga krivičnih djela privrednog kriminala, korupcijskih i drugih srodnih krivičnih

djela, čiji policijski službenici postupaju i u okviru postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Dakle, stvarno i mjesno nadležna tužilaštva koja provode finansijske istrage i postupaju u cilju oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom imaju na raspolaganju kapacitete, tj. resurse različitih policijskih organa (SIPA- F00, Federalna uprava policije i uprave policije pri kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova), koji u zavisnosti od vrste krivičnog djela iz kojeg je proistekla imovinska korist, odnosno koje je predmetom otkrivanja i dokazivanja, samostalno i po nalogu postupajućeg tužioca postupaju sa ciljem prikupljanja saznanja, podataka i dokaza da je pribavljena imovinska korist.

IV.2. POSTUPANJE POLICIJSKIH ORGANA KOJE PRETHODI NAREDBI O PROVOĐENJU FINANSIJSKE ISTRAGE

Sadržajno, mjere i radnje koje provode policijski službenici Federalne uprave policije i uprava policija kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, obuhvataju niz operativno-taktičkih i istražnih radnji usmjerenih na prikupljanje podataka o krivičnom djelu iz kojeg je pribavljena imovinska korist, osobama kod kojih se takva korist nalazi, kako u smislu vlasništva tako i raspolaganja, te same imovine u njenom konkretnom obliku.

Gledajući iz perspektive stadija u kojem se krivični postupak nalazi i konkretnih postupaka koje provode policijski organi u cilju otkrivanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, moguće je da se saznanja, podaci i dokazi o pribavljenoj imovinskoj koristi dostave postupajućem tužiocu u okviru izvještaja o učinjenom krivičnom djelu koji se podnosi u skladu sa odredbom iz čl. 234, st. 5. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (2014). Ukoliko nisu ispunjeni uvjeti za podnošenje izvještaja, policijski službenici mogu obavijestiti tužioca o saznanjima da je neka osoba pribavila imovinsku korist za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom i dostavljanjem službene zabilješke ili informacije koje sadrže operativna saznanja o tome. U koordinaciji s postupajućim tužiocem policijski službenici mogu izraditi i finansijski profil za osobe obuhvaćene izvještajem o počinjenom krivičnom djelu, odnosno, osobe za koje postoje operativna saznanja da su pribavili imovinsku korist iz krivičnog djela. U tom smislu, finansijski profil predstavlja analizu onih podataka i informacija do kojih su došli policijski službenici, a koja se odnose na imovinu kojom raspolažu obuhvaćene osobe, naročito nesrazmjer između imovine kojom raspolažu sa zakonitim prihodima, troškovima i obavezama, naglom i neosnovanom sticanju imovine, raskošnom trošenju sredstava i sl. Cilj ove analize jeste da ukaže na indicije da se određene osobe bave izvršenjem krivičnih djela iz kojih pribavljaju imovinsku korist te da se predlože dalje mjere i radnje u cilju otkrivanja tih krivičnih djela, imovinske koristi, odnosno dokaza o nezakonito stečenoj imovini. Ova analiza, koja je fokusirana isključivo na finansijske segmente vezane za imovinu i saznanja o zakonitim prihodima obuhvaćenih osoba, može biti inkorporirana u kriminalističko-obavještajnu analizu, odnosno cjelokupna saznanja do kojih se došlo kriminalističko-obavještajnim radom, koristeći se podacima i informacijama iz većeg broja različitih izvora (operativne evidencije, kaznene evidencije, lišenja slobode, kriminalističko-obavještajni izvještaji sačinjeni od strane policijskih službenika, anonimne prijave građana, informacije dobijene od informanata i prikrivenih istražitelja, informacije dobijene od drugih agencija za sprovođenje zakona, informacije iz kazneno-popravnih ustanova, organa uprave, poslovnih i privatnih organizacija i dr.). Sva prikupljena saznanja, podaci i informacije se u okviru kriminalističko-obavještajnog rada procjenjuju (evaluiraju) u smislu relevantnosti i tačnosti, analiziraju i na kraju dostavljaju nadležnom tužiocu radi donošenja odluke o daljim mjerama i radnjama na otkrivanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i pribavljanja dokaza za postupak. Kriminalističko-obavještajna analiza može rezultirati

nizom analitičkih “proizvoda”, od kojih se neki odnose i na jasno utvrđivanje načina sticanja i raspolaganja nezakonito stečenom imovinom od strane učinitelja krivičnih djela i/ili povezanih osoba. Radi se o izradi profila kriminalnog djelovanja koji integrira detaljna tj. konkretna saznanja koja se odnose na modus operandi kojim se služe učinitelji prilikom vršenja krivičnih djela, način odabira žrtava, raspolaganje i skrivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, identificirane slabosti u sistemu i procedurama koje učinitelji krivičnog djela koriste tj. zloupotrebljavaju i dr.

IV.3. POSTUPANJE POLICIJSKIH ORGANA U CILJU IZVRŠENJA NAREDBE O PROVOĐENJU FINANSIJSKE ISTRAGE

Nakon što dobije izvještaj, informacije i kriminalističko-obavještajne analize, postupajući tužilac pregledom i ocjenom dostavljenih materijala provjerava jesu li ispunjeni formalni uvjeti propisani ZONSIKD-om za pokretanje finansijske istrage te postoji li potreba da se na jedan sveobuhvatan način utvrde stvarno porijeklo, vrijednost i struktura imovinske koristi za koju postoje osnovi sumnje da je pribavljena krivičnim djelom. Ukoliko ocijeni da postoji potreba da se na takav način pribave dokazi o imovinskoj koristi pribavljenoj krivičnim djelom, tužilac će izdati naredbu o provođenju finansijske istrage i dostaviti je i policijskim organima tj. Federalnoj upravi policije i upravama policije u kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova, da u okviru svojih nadležnosti izvrše određene radnje naznačene u samoj naredbi.

Dakle, kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova i Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova dužni su u okviru svojih nadležnosti postupati u skladu s nalogima tužioca koji je donio naredbu o provođenju finansijske istrage (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 8, st. 3). Ukoliko je u cilju realizacije naredbe o provođenju finansijske istrage potrebno provoditi radnje dokazivanja ZONSIKD-a upućuje na primjenu odgovarajućih odredbi Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH koje uređuju ovu oblast.

U prvom stadiju izvršenja naredbe o finansijskoj istrazi policijski službenici, koji su zaduženi da postupaju po konkretnim zadacima, najprije trebaju operativnim radom na terenu prikupiti saznanja i podatke o imovini, prihodima, obavezama i troškovima osumnjičenih i/ili povezanih osoba, uključujući srodnike, vanbračne drugove i poznanike s kojima su bili u kontaktu, naročito ukoliko je kod njih došlo do promjene u imovini i načinu života te podatke o putovanjima, kao i informacije s društvenih mreža. U suštini, značajan broj ovih saznanja i podataka ranije je prikupljen kroz postupanje koje je prethodilo donošenju naredbe o provođenju finansijske istrage. Potrebno je samo provjeriti jesu li se pojavila neka nova saznanja i podaci te izvršiti provjere, prikupiti nova saznanja i podatke za one okolnosti koje nisu bile obuhvaćene ranijim postupanjem. O rezultatima provedenih provjera, prikupljenim saznanjima i podacima sastavlja se izvještaj i službene zabilješke koje će se kasnije pridodati izvještaju o provođenju naredbe tužioca, a policijski službenici koji su postupali u ovom segmentu rada svakako mogu biti saslušani i kao svjedoci u krivičnom postupku na okolnosti obavljanja službenih radnji i prikupljenim saznanjima i podacima.

U slučaju postojanja određenih poslovnih odnosa između većeg broja osoba obuhvaćenih u naredbi o provođenju finansijske istrage, policijski službenici će također prikupiti podatke o poslovnim i privatnim odnosima između osumnjičenih i/ili povezanih osoba i trećih lica.

Motorna vozila su vrlo često predmet različitih provjera u okviru finansijske istrage, naročito u smislu porijekla, tj. načina sticanja, pa će biti potrebno da se utvrdi broj i vrsta vozila koja su u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom osumnjičenih i/ili povezanih osoba te da se pribave dokazi o vlasništvu, registraciji, posjedovanju, korištenju ili sticanju vozila. Početna tačka vršenja ovih provjera su evidencije o registraciji motornih vozila koje se inače vode kod policijskih organa, pa onda terenske provjere, utvrđivanje ko je u posjedu konkretnih vozila, gdje se ona nalaze i u kakvom su stanju, gdje se nalaze isprave vozila, tj. potvrda o vlasništvu, saobraćajna dozvola i sl.

Policijski službenici su ovlašteni da u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku Federacije BiH saslušaju svjedoke koji imaju saznanja o imovini osumnjičenih i/ili povezanih osoba. Konkretni zadaci se tiču pronalaska osoba koje treba saslušati, uručenje poziva i samo obavljanje saslušanja te sačinjavanje zapisnika o saslušanju koji se prilaže uz izvještaj o izvršenju naredbe o provođenju finansijske istrage.

Ukoliko je to naznačeno u naredbi o provođenju finansijske istrage, policijski službenici u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH imaju pravo da ispituju osumnjičene i/ili povezane osobe na okolnosti sticanja, posjeda i korištenja imovine. Postoji cijeli niz standardiziranih pitanja koja su razvijena za potrebe ispitivanja u okviru finansijske istrage i koja mogu poslužiti u cilju dobijanja odgovora na relevantna pitanja o prihodima, imovini, troškovima i obavezama osumnjičenih osoba koji se naknadno mogu uspoređivati sa drugim pribavljenim dokazima i podacima do kojih se došlo tokom finansijske istrage.

Tokom finansijske istrage naročito se traga za predmetima, tragovima i drugim dokazima koji se odnose na imovinu, prihode, poslovne odnose i druge okolnosti koje su relevantne za utvrđivanje oblika, porijekla i lokacije imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. U tom smislu, policijski službenici će po uputama tužioca i uz njegovu saglasnost izvršiti pretres stambenih ili poslovnih objekata osumnjičenih i/ili povezanih osoba pod uvjetima i na način propisan Zakonom o krivičnom postupku Federacije BiH (na osnovu pismene ili usmene naredbe Suda ili bez sudske naredbe u skladu sa Zakonom). Predmete i dokaze pronađene tokom pretresa privremeno će oduzeti uz izdavanje potvrde o privremenom oduzimanju predmeta te iste odmah dostaviti tužiocu odnosno Sudu koji je izdao naredbu za pretres.

Prilikom pretresa stana, pokretnih stvari i drugih prostorija moguće je pronaći veliki broj različitih predmeta, tragova i dokaza koji se mogu koristiti za utvrđivanje nezakonito stečene imovine. Teško ih je na jednom mjestu sve obuhvatiti i prikazati, ali najčešće se tokom vršenja ovih vrsta pretresa traga za sljedećim:

- gotovi novac u svim domaćim i stranim valutama;
- informacije o bankovnim računima u vidu štednih knjižica, ugovora o otvaranju tekućih i drugih računa, koji glase na osumnjičene, optužene ili povezane osobe (uvažavajući i činjenicu da neke od ovih osoba mogu imati i lažne identitete na koje glase spomenute isprave). Posebno su značajni brojevi bankovnih računa, koji se osim na ovim originalnim ispravama mogu nalaziti i zapisani na ceduljicama, rokovnicima i drugim mjestima;
- informacije o primanjima na osnovu penzije/mirovine, životnog osiguranja, renti od izdavanja, dividendi i sl., koje se također mogu nalaziti na originalnoj dokumentaciji (priznanice, čekovi, uplatnice, izvodi sa računa i dr.), ali i kao zapisane informacije na različitim ranije spomenutim mjestima;
- informacije o poslovnim odnosima, koje glase na fizičke i pravne osobe s kojima osumnjičene, optužene ili povezane osobe imaju neke veze;

- informacije o troškovima (računi za komunalne usluge, računi za robe i usluge široke potrošnje, polise osiguranja za automobile, stanove, kuće, životna osiguranja i dr.);
- informacije o kupovini i sticanju luksuznih/skupocjenih predmeta (nakit od plemenitih metala, dijamanta i sl., dizajnerska odjeća i obuća, skupocjeni namještaj i elektronski uređaji, automobili, motocikli i bicikli, raritetni kućni ljubimci te fotografije ovih predmeta ukoliko nisu pronađeni na mjestu pretresa);
- informacije o sticanju vrijedne imovine i troškovima luksuza na drugim mjestima (fotografije kuća za odmor/vikendica i apartmana, fotografije i drugi dokazi sa putovanja, raskošnog stila života i dr.);
- putne isprave bez obzira na čije ima glase, s posebnim osvrtom na dokaze o prelasku državnih granica tj. otiske pečata graničnih kontrola s datumima i mjestima prelaska;
- druge informacije uz pomoć kojih je moguće otkriti, pratiti i identificirati nezakonito stečenu imovinu.

Vrlo često će naredba o provođenju finansijske istrage obuhvatiti i pribavljanje podataka iz različitih evidencija, pa će policijski službenici prikupiti relevantne podatke iz javnih registara i registara koji vode evidenciju o imovini, prihodima, obavezama i troškovima fizičkih ili pravnih lica, vodeći računa o načinu pribavljanja dokumentacije (originali ili ovjerene kopije) radi prihvatljivosti takvih dokaza u samom postupku.

U složenim slučajevima, i ako su ispunjeni Zakonom predviđeni uvjeti, potrebno je inicirati podnošenje prijedloga za posebne istražne radnje sa ciljem utvrđivanja i pronalaženja nezakonito pribavljene imovine (Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, 2014, čl. 86, st. 2), kao i izdavanje naredbi bankama i drugim finansijskim institucijama radi dostavljanja podataka o bankovnim depozitima i drugim finansijskim transakcijama i poslovima osoba za koje postoji osnovi sumnje da je učinila krivično djelo povezano sa sticanjem imovinske koristi, kao i osoba za koje se osnovano vjeruje da su uključene u te finansijske poslove osumnjičenog pod uvjetom da bi takvi podaci mogli biti dokaz u krivičnom postupku (Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, 2014, čl. 86, st. 1). Ove naredbe koje sud može izdati banci ili drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi mogu biti usmjerene i ka privremenoj obustavi izvršenja finansijskih transakcija te deponovanju zatečenih novčanih sredstava na poseban račun do okončanja postupka ili donošenja odluke suda o njihovom vraćanju.

Policijski službenici koji su dobili zadatak da postupaju u cilju izvršenja naredbe o provođenju finansijske istrage ostvarivat će saradnju s drugim agencijama i institucijama koje imaju nadležnosti u ovoj oblasti, naročito Poreznom upravom Federacije BiH, Finansijskom policijom Federacije BiH, Komisijom za vrijednosne papire Federacije BiH, Registrom vrijednosnih papira u Federaciji BiH i dr., kako bi koordinirano i povezano poduzimali mjere i radnje na provođenju pojedinih segmenata naredbe koji su im dodijeljeni na postupanje.

U slučajevima kada postoje saznanja da se određene osobe, imovina, predmeti ili tragovi nalaze u drugim državama, policijski službenici će ostvariti međunarodnu policijsku saradnju putem INTERPOL-a, EUROPOL-a, SELEC-a i drugih multilateralnih i bilateralnih kontakata, kako bi se prikupili traženi podaci, identificirale i pronašle tražene osobe i poduzele druge potrebne radnje navedene u naredbi za provođenje finansijske istrage.

O rezultatima provedenih mjera i radnji, policijski službenici Federalne uprave policije te uprava policija iz kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova dostavit će izvještaj u kojem se navode svi podaci i informacije do kojih se došlo tokom provođenja finansijske

istrage u okviru onoga što je njima naredbom tužioca stavljeno u zadatak. Uz ovaj izvještaj se prilažu svi prikupljeni dokazi, isprave, službene zabilješke i drugi materijali koji mogu poslužiti kao izvor saznanja za tužioca (ZKP FBiH, 2014, čl. 9, st. 3). Zakonski rok za okončanje finansijske istrage je tri mjeseca od dana dostavljanja naredbe.

Nakon što zaprimi ovaj izvještaj, i ako za to postoji potreba, tužilac može izdati naredbu za poduzimanje dodatnih mjera i radnji koje trebaju provesti policijski službenici iz federalnog i kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, kao i druga ovlaštena službena lica policijskih organa određena Zakonom o krivičnom postupku Federacije BiH.

 dr.sc. Eldan Mujanović

V. SMJERNICE ZA POSTUPANJE POREZNE UPRAVE FBIH U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

V.1. OPĆA NADLEŽNOST POREZNE UPRAVE FBIH

Opća nadležnost Porezne uprave Federacije BiH definirana je Zakonom o Poreznoj upravi Federacije BiH (2015). Ovim Zakonom regulira se osnov za primjenu svih poreznih zakona (Zakon o porezu na dobit, Zakon o porezu na dohodak, Zakon o jedinstvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa, Zakon o fiskalnim sistemima, Zakon o doprinosima u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakon o igrama na sreću) i odnosnih podzakonskih akata te definiraju određena prekršajna djela iz oblasti poreza i sankcija za ta djela. Zakon o Poreznoj upravi Federacije BiH odnosi se na provođenje i izvršavanje aktivnosti iz oblasti svih vrsta federalnih, kantonalnih, gradskih i općinskih poreza, doprinosa, taksi, posebnih naknada, članarina turističkih zajednica, članarina obrtničkih komora i novčanih kazni za porezne prekršaje.

Porezna uprava Federacije BiH je, shodno Zakonu o Poreznoj upravi Federacije BiH, uprava u sastavu Federalnog ministarstva finansija. Porezna uprava Federacije BiH sastoji se od Središnjeg ureda u okviru kojeg je sistematizovano više sektora i odsjeka te deset kantonalnih poreznih ureda s pripadajućim ispostavama, odsjecima za inspekcijski nadzor i odsjecima za prinudnu naplatu.

U sklopu Središnjeg ureda sistematiziran je Sektor za inspekcijski nadzor, obavještavanje i istrage u okviru kojeg, pored ostalih odsjeka, egzistiraju četiri Odsjeka za obavještavanje i istrage (Sarajevo, Tuzla, Mostar i Travnik) koji imaju poseban značaj u pogledu provođenja Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014).

Inspektori odsjeka za obavještavanje i istrage, između ostalog, vrše: obradu informacija i obavještajnih podataka dobivenih iz drugih izvora i organizacionih jedinica Porezne uprave Federacije BiH, vrše obavještajno-istražne radnje i provode postupke po naredbama sudova i tužilaštva BiH, Federacije BiH, RS i Distrikta Brčko, prikupljaju, analiziraju, ažuriraju i razmjenjuju informacije i podatke o krivičnim djelima iz oblasti poreza s nadležnim organima, organizacijama i institucijama Bosne i Hercegovine, Federacije BiH, RS, Distrikta Brčko, istražuju i dokumentuju utaje poreza i prevare prema dobijenim podacima i informacijama te pod nadzorom tužioca poduzimaju mjere i radnje u krivičnim postupcima.

U svom radu ovlaštena službena lica Odsjeka za obavještavanje i istrage Porezne uprave Federacije BiH, osim Zakona o Poreznoj upravi Federacije BiH i svih ostalih poreznih zakona, primjenjuju i odredbe Zakona o prekršajima Federacije BiH, Krivičnog zakona Federacije BiH i Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH.

V.2. NADLEŽNOST POREZNE UPRAVE FEDERACIJE BIH U OKVIRU KRIVIČNOG POSTUPKA

Prema članu 21., stav 1., tačka g. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (2014) "ovlašteno službeno lice" je ono lice koje ima odgovarajuća ovlaštenja unutar policijskih organa Bosne i Hercegovine, uključujući Državnu agenciju za istrage i zaštitu i Državnu graničnu službu, policijskih organa nadležnih ministarstava unutrašnjih poslova u Federaciji BiH, sudske i finansijske policije, kao i carinskih organa, poreznih organa i organa vojne policije Bosne i Hercegovine ili u Federaciji Bosne i Hercegovine. Pod ovlaštenim službenim osobama smatraju se i stručni saradnici, odnosno istražitelji tužiteljstva koji rade po ovlaštenjima tužitelja.

U skladu s navedenim zakonskim određenjem „ovlaštene službene osobe“ u Poreznoj upravi Federacije BiH postupaju federalni istražni i obavještajni inspektori, koji u skladu s članom 7. stav 1. tačka 26. Zakona o Poreznoj upravi Federacije BiH u postupku otkrivanja, istraživanja, sprečavanja, prikupljanja dokumentacije i prijavljivanja poreznih krivičnih djela preduzimaju sve mjere i radnje, u skladu sa ovlaštenjima organa unutrašnjih poslova predviđenih u odredbama Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, na način i pod uvjetima koji su propisani u tom zakonu.

U skladu sa članom 233. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (2014) te Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Porezne uprave Federacije BiH, istražni inspektori u Odsjecima za obavještavanje i istrage Porezne uprave Federacije BiH dužni su da obavijeste tužioca o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo te da pod nadzorom tužioca poduzimaju mjere i radnje sa ciljem otkrivanja i čuvanja predmeta koji mogu poslužiti kao dokazi te da prikupljaju sve informacije koje mogu biti korisne u krivičnom postupku.

Ključne aktivnosti ovlaštenih službenih lica Porezne uprave Federacije BiH su otkrivanje, dokumentiranje i prijavljivanje krivičnih djela iz oblasti poreza (Krivični zakon FBiH, 2014, gl. XXIII) i drugih krivičnih djela.

Pomenute aktivnosti mogu se podijeliti u dvije faze. U prvoj fazi, koja se provodi prije formalnog pokretanja krivičnog postupka, istražni inspektori Porezne uprave Federacije BiH provode mjere i radnje na otkrivanju, provjerama, prikupljanju dokumentacije i prijavljivanju eventualnog postojanja krivičnih djela, kao i sve druge mjere i radnje po ostalim zahtjevima nadležnih tužilaštava. U drugoj fazi, koja nastupa po pokretanju krivičnog postupka, istražni inspektori provode mjere i radnje po naredbama izdatim od strane nadležnih sudova, koje se ogledaju u uzimanju izjava, prikupljanju i izuzimanju dokumentacije kao i provođenju svih drugih istražnih radnji predviđenih Zakonom o krivičnom postupku Federacije BiH.

V.3. POSTUPANJE POREZNE UPRAVE FEDERACIJE BIH U DOSADAŠNJEM PERIODU U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

Odsjeci za obavještavanje i istrage Porezne uprave Federacije BiH od njihovog osnivanja kontinuirano rade na predmetima u kojima prikupljaju dokaze koji ukazuju na obim, iznos, vrstu, stvarnu vrijednost i druge okolnosti u vezi sa zakonitim/prijavljenim prihodima osumnjičenog ili optuženog, odnosno s njima povezanih osoba, njihovim troškovima života, stečenom imovinom, kao i stvarnim mogućnostima zakonitog sticanja imovine za koju postoje osnovi sumnje da je pribavljena krivičnim djelom.

Porezna uprava Federacije BiH, odnosno ovlaštena službena lica Odsjeka za obavještanje i istrage, su u više navrata učestovali u istragama, gdje su po nalogima nadležnih tužilaštava vršili „finansijsku istragu“, kojom prilikom je postupano u cilju prikupljanja dokaza o legalno stečenim prihodima ili prijavljenim prihodima osumnjičenih (kao i članova njihove porodice), koji su upoređivani sa troškovima i stečenom imovinom u zadatom vremenskom razdoblju. Navedene aktivnosti su provođene kod krivičnih djela iz oblasti poreza, ali i drugih krivičnih djela, kao naprimjer: iznuda, ucjena, lihvarstvo, neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, finansiranje terorističkih aktivnosti, trgovina ljudima, pranje novca itd. Istrage koje su provođene za krivična djela koja nisu vezana za direktne poreze su rađene u koordinaciji sa nadležnim ministarstvima unutrašnjih poslova, SIPA-om ili drugim agencijama za sprovođenje zakona. Nerijetko, Porezna uprava Federacije BiH, na osnovu Zakona o Poreznoj upravi Federacije BiH, provodi slične radnje i po zahtjevu istražnih organa drugih država, sa kojima BiH ima potpisane bilateralne sporazume u ovoj oblasti.

V.4. NADLEŽNOST I ZADACI KOJE JE POREZNA UPRAVA FEDERACIJE BIH DOBILA ZAKONOM O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

U toku finansijske istrage i u slučajevima ako sud odbije prijedlog tužitelja za oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, podaci iz spisa dostavljaju se Poreznoj upravi Federacije BiH na dalje postupanje (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 11, st. 2).

Radnje koje ovlaštene službene osobe Porezne uprave Federacije BiH mogu izvršiti u cilju pribavljanja relevantnih podataka vezano za imovinu osumnjičenog, optuženog ili s njima povezanih lica su: uvid u raspoložive aplikacije i evidencije Porezne uprave Federacije BiH a vezano za prikupljanje podataka i informacija o zakonitim/prijavljenim prihodima i poreznim obavezama (porez na dohodak, porez na dobit, porez na imovinu, porez na promet nekretnina i dr.), sa ciljem utvrđivanja imovine osumnjičenog i saizvršilaca, uključujući njihove prve srodnike po pravoj i pobočnoj liniji, te tazbini, prijatelje i sva druga lica koja se nalaze u bilo kojem odnosu sa osumnjičenim (kao npr. vanbračna zajednica, bivši partneri i sl.).

Zatim, dolaze u obzir i terenske provjere te prikupljanje informacija koje mogu poslužiti u navedenom postupku kao i eventualno provođenje inspekcijskih nadzora poreznih obveznika u kojima su osumnjičeni ili njegov/i saizvršioc/i uključujući njihove prve srodnike po pravoj i po bočnoj liniji, tazbini, prijatelje i sva druga lica koja se nalaze u bilo kojem odnosu sa osumnjičenim (kao npr. vanbračna zajednica, bivši partneri i sl.), vlasnici, osnivači, dioničari, suosnivači, suvlasnici, odgovorna lica, direktori, prokuristi, a sve u skladu i u rokovima propisanim Zakonom o Poreznoj upravi Federacije BiH i Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH te otkrivanje i čuvanje predmeta koji mogu služiti kao dokaz u postupku oduzimanja nezakonito stečene imovine.

Naredbu za provođenje finansijske istrage donosi postupajući tužilac, sva tijela vlasti, institucije u Federaciji BiH uključujući i Poreznu upravu Federacije BiH. Svi su dužni postupati u skladu s nalogima tužioca koji je donio Naredbu o provođenju finansijske istrage. O rezultatima provedenih mjera i radnji navedene institucije sačinjavaju izvještaj gdje se navode svi podaci i informacije do kojih se došlo provedenom finansijskom istragom. Uz pomenuti izvještaj dostavljaju se svi prikupljeni dokazi i isprave. Navedeni izvještaj se dostavlja postupajućem tužiocu, koji je donio Naredbu o provođenju finansijske istrage, najkasnije u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja Naredbe na postupanje. Za radnje dokazivanja primjenju se odredbe Zakona o kaznenom postupku Federacije BiH.

VI. SMJERNICE ZA POSTUPANJE SUDSKE POLICIJE FEDERACIJE BIH U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

VI.1. POJAM I NADLEŽNOST SUDSKE POLICIJE

Jedna od institucija koja ima određenu ulogu u okviru postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom je i Sudska policija Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sudska policija).

Iako postupanje, odnosno obaveze Sudske policije u pogledu oduzimanja imovinske koristi izvorno ne proizilaze iz odredbi Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, uloga Sudske policije u postupcima vezanim za oduzimanje imovinske koristi proizilazi iz izvornih nadležnosti Sudske policije definisanih u tački IV.C., člana 8. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine (2008) i Zakona o sudskoj policiji (2004) kao *lex specialis* zakonskog propisa koji uređuje djelovanje Sudske policije.

Snaga naprijed navedenog posebno proizilazi iz činjenice da je Sudska policija jedina institucija s posebnim ovlaštenjima utvrđena u Ustavu Federacije BiH i to u poglavlju koje uređuje „Sudsku vlast“, što znači da je u svom radu kao i pravosuđe u cjelini, neovisna od organa izvršne vlasti.

VI.1.1. OPĆE NADLEŽNOSTI SUDSKE POLICIJE

Nadležnosti Sudske policije jesu primarno određene u Zakonu o sudskoj policiji i zakonima o pravilima postupka, zbog čega posebno bitnim smatramo pomenuti Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji (u daljem tekstu: Pravilnik o načinu vršenja poslova) koji je donio predsjednik Vrhovnog suda Federacije BiH kao odgovorna osoba za upravljanje Sudskom policijom.

Upravo navedeni Pravilnik o načinu vršenja poslova obuhvata i pojedinačno razrađuje procedure postupanja svih poslova i ovlaštenja Sudske policije, među kojima su i poslovi vezani za provedbu sudskih odluka, a time i angažman vezan za izvršenje sudskih odluka o privremenom i trajnom oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom.

Opća odredba kojom se Sudska policija može angažirati u okviru postupka za oduzimanje nezakonite imovine stečene krivičnim djelom proizilazi iz Zakona o sudskoj policiji (2004, čl. 19), odnosno odredbe koja izvorno glasi: *Sudska policija izvršava naloge suda o pretresanju stana i osoba i o privremenom oduzimanju predmeta, naloge u vezi sa osiguranjem provođenja izvršenja sudskih odluka te druge sudske naloge za poduzimanje radnji kojima se osigurava uspješnost vođenja odgovarajućeg sudskog postupka.*

Kada je u pitanju stvarna nadležnost Sudske policije, treba napomenuti da Sudska policija naprijed navedene poslove primarno izvršava za Ustavni sud Federacije BiH, Vrhovni

sud Federacije BiH, Federalno tužilaštvo Federacije BiH, kantonalne i općinske sudove u Federaciji BiH te kantonalna tužilaštva u Federaciji BiH (Zakon o sudskoj policiji, 2004, čl. 7; Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 3).

Izuzetno od naprijed navedenog, Sudska policija iste poslove može izvršavati i za druge pravosudne institucije u Bosni i Hercegovini, ali pod uvjetom da se radi o potrebi postupanja za koje je mjesno nadležna Sudska policija, tj. neposredno na teritoriju Federacije BiH (Zakon o sudskoj policiji, 2004, čl. 7; Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 3).

VI.1.2. ORGANIZACIJA RADA SUDSKE POLICIJE

Sudskom policijom upravlja predsjednik Vrhovnog suda Federacije BiH.

Pored sjedišta Sudske policije u Vrhovnom sudu Federacije BiH u okvirima kojeg djeluju glavni zapovjednik, zamjenik glavnog zapovjednika, pomoćnik glavnog zapovjednika za operacije i sigurnost, pomoćnik glavnog zapovjednika za administraciju i podršku, šef unutrašnje kontrole te inspektori raspoređeni po navedenim resorima, Sudska policija ima jedanaest osnovnih organizacionih jedinica i trideset unutrašnjih organizacijskih jedinica.

Osnovne organizacione jedinice Sudske policije su Odjeljenje sudske policije sudova Federacije BiH sa sjedištem u Vrhovnom sudu Federacije BiH i deset Odjeljenja sudske policije sudova u kantonima čija su sjedišta vezana za kantonalne sudove, dok su unutrašnje organizacione jedinice Sudske policije Interventno operativna jedinica Sudske policije ustrojena u okviru Odjeljenja sudske policije sudova Federacije BiH i Stanice sudske policije ustrojene u okvirima svih odjeljenja sudske policije sa sjedištima u općinskim sudovima, kantonalnim tužilaštvima i slično.

Organizacija Sudske policije u skladu s organizacijom pravosudnih institucija u Federaciji BiH doprinosi efikasnijem radu i ostavlja mogućnosti svakodnevne komunikacije i koordinacije pravosudnih institucija i organizacione jedinice Sudske policije na konkretnom području.

VI.2. AKTIVNOSTI SUDSKE POLICIJE U OKVIRU KRIVIČNOG POSTUPKA

VI.2.1. AKTIVNOSTI PROPISANE ZAKONOM O KRIVIČNOM POSTUPKU

Kako je naprijed navedeno da Sudska policija pruža pomoć u radu pravosudnih institucija i nositelja pravosudnih funkcija, iz istih razloga se može konstatovati i da Sudska policija kroz izvršenje poslova svoje nadležnosti ima određenu indirektnu ulogu u okvirima krivičnog postupka.

Službenici sudske policije u smislu odredbe člana 21. Zakona o kaznenom postupku Federacije BiH (2014) smatraju se ovlaštenim službenim osobama te pored poslova propisanih ranije pomenutim *lex specialis* propisima ovlašteni su obavljati poslove koje u skladu sa Zakonom o kaznenom postupku Federacije BiH mogu vršiti ovlaštene službene osobe.

VI.2.2. DRUGE AKTIVNOSTI SUDSKE POLICIJE U VEZI SA KRIVIČNIM POSTUPKOM

Sudska policija nije institucija koja kao institucije organa unutrašnjih poslova ili neke druge policijske agencije, radi na sprečavanju i otkrivanju krivičnih djela, već institucija koja u skladu s nadležnostima i ovlaštenjima službenika sudske policije pruža pomoć pravosudnim institucijama pri krivičnom procesuiranju osumnjičenih ili optuženih osoba te provođenju sudskih odluka.

Stoga se može zaključiti da je osnovni cilj i misija Sudske policije da u praksi realizira naredbe nositelja pravosudnih funkcija kojima se osigurava uspješno vođenje krivičnog postupka, kao i da akterima krivičnog postupka, a prije svega nositeljima pravosudnih funkcija i svjedocima, osigura adekvatan sigurnosni ambijent za neometan rad.

VI.3. POSTUPANJE SUDSKE POLICIJE U DOSADAŠNJEM PERIODU U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

VI.3.1. PRAVNI OKVIR ZA POSTUPANJE U SKLADU SA ODREDBAMA KZ-A FBIH I ZKP-A FBIH

Prvenstveno treba ukazati na činjenicu da postupanje Sudske policije ne samo u području oduzimanja imovinske koristi, već i u drugim segmentima pružanja pomoći pravosudnim institucijama i nositeljima pravosudnih funkcija, osim u oblasti stvaranja sigurnosnog ambijenta u radu, ovisi o nalogima, odnosno naredbama postupajućih nositelja pravosudnih funkcija.

Direktna veza Sudske policije i krivičnog zakonodavstva proizilazi iz odredbe Zakona o sudskoj policiji (2004, čl. 2) koja glasi: *Sudska policija poslove iz svoje nadležnosti utvrđene ovim zakonom vrši na način propisan ovim zakonom, zakonima o pravilima postupka i pravilima koja donosi predsjednik Vrhovnog suda Federacije BiH.*

VI.3.2. OKVIRI POSTUPANJA I DJELOVANJA SUDSKE POLICIJE

Kada govorimo o djelovanju Sudske policije u okvirima pružanja pomoći u osiguranju provođenja izvršenja sudskih odluka, prije svega treba ukazati da se u dosadašnjem radu Sudske policije takvo djelovanje evidentiralo kao asistencija Sudske policije pružena sudu.

Ovakve asistencije najčešće su pružane u okvirima izvršnog postupka, ali su u praksi zabilježeni i slučajevi pružanja pomoći i operativne podrške pravosudnim institucijama i u okvirima drugih postupaka.

Bez obzira što djelovanje Sudske policije nije vezano direktno za provođenje sudskih odluka koje su se odnosile na oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom, ako se u obzir uzmu upućujuće odredbe Zakona o kaznenom postupku Federacije BiH i odredba člana 24. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014), nesporno je da će praksa provođenja sudskih odluka, odnosno uloga Sudske policije u tim postupcima biti u skladu s nadležnostima i praksom koja egzistira u radu sudova i Sudske policije.

VI.3.3. ISKUSTVA IZ DOSADAŠNJE PRAKSE POSTUPANJA SUDSKE POLICIJE

Kroz više od šesnaest godina egzistiranja Sudske policije može se govoriti o različitim i kompleksnim asistencijama koje je Sudska policija pružila sudovima u osiguranju izvršenja sudskih odluka, koja iskustva mogu poslužiti u budućem radu i biti od koristi u postupku priprema i realizacije naredbi ili zahtjeva nadležnih sudova kojim se u provedbi sudskih odluka vezano za oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom traži asistencija ili drugi vid angažmana Sudske policije.

U dosadašnjoj praksi zabilježeni su slučajevi u kojima se radilo o složenim asistencijama u koje su se bez obzira na sigurnosne izazove i raspoloživa saznanja sudski izvršitelji upuštali nedovoljno pripremljeni pa je koordinacija sudskog izvršitelja i Sudske policije često bila neadekvatna ili nedovoljna. U praksi su zabilježeni i slučajevi da se nakon najave provođenja sudskog izvršenja od strane izvršenika ili drugih zainteresiranih osoba organizira otpor ili poduzmu protupravne aktivnosti kojim će se onemogućiti rad sudskog izvršitelja. Ovakva protupravna djelovanja često su imala obilježja krivičnog djela.

Imajući u vidu da su sigurnosni izazovi bili prisutni i u provođenju sudskih odluka donesenim u raznim građanskim parnicama, nesporno se može zaključiti da će sigurnosni izazovi u postupcima vezanim za oduzimanje nezakonito stečene imovine krivičnim djelom biti znatno teži, iz razloga što će predmet takvih oduzimanja uglavnom biti osobe koje su osuđene za izvršenje teških krivičnih djela i koje će, s obzirom na nezakonit način sticanja imovine, samostalno ili uz pomoć drugih bliskih osoba biti spremne da na razne načine onemoguće izvršenje sudskih odluka.

VI.4. NADLEŽNOSTI I ZADACI SUDSKE POLICIJE PROISTEKLI IZ ZAKONA O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

VI.4.1. NADLEŽNOST I OBAVEZA POSTUPANJA

Sudska policija je institucija koja će se u skladu s naredbama ili zahtjevima pravosudnih institucija po ukazanoj potrebi angažirati kako u fazama izvršenja pravosnažnih presuda kojima je određeno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, tako i odluka koje će se provoditi u ranijim fazama krivičnog postupka, odnosno izvršenju rješenja o osiguranju privremenom mjerom, kao i u postupanju po drugim naredbama pravosudnih institucija kojim se osigurava uspješnost vođenja krivičnog postupka.

VI.4.2. IZVRŠENJE RJEŠENJA O OSIGURANJU PRIVREMENOM MJEROM

Iz odredbi člana 17., stav 7. i 8. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014) proizilazi da izvršenje rješenja o osiguranju privremenom mjerom provodi sud, Agencija ili drugi organ određen Zakonom te da se ovo rješenje dostavlja sudu, Agenciji ili drugom nadležnom organu za njegovo izvršenje odmah, a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja.

Uloga Sudske policije jeste da pri provođenju rješenja o osiguranju privremenom mjerom, u slučajevima kada se odbija dobrovoljna predaja ili se provedba rješenja onemogućava pružanjem otpora, u skladu sa nalogom/naredbom ili zahtjevom suda pruži potrebnu pomoć/asistenciju u provedbi rješenja, kao i da osigura da se oduzeta nekretnina ili pokretnost na čuvanje ili upravljanje povjeri, odnosno preda Agenciji.

Asistencija sudske policije podrazumijeva pružanje pomoći sudovima u vršenju službenih radnji kada su službene osobe suda u izvršenju svojih poslova naišle na otpor ili se može očekivati ugrožavanje sigurnosti ili pružanje otpora (Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014).

Izuzetno od naprijed navedenog, druga opcija jeste da u skladu sa nalogom/naredbom ili zahtjevom suda Sudska policija bude zadužena za neposredno oduzimanje pokretne imovine (npr. motornog vozila koje je potrebno fizički oduzeti). Izdavanje ovakvog naloga/naredbe ili zahtjeva suda bi podrazumijevalo da se pokretna imovina koja već nije privremeno oduzeta ili se ne nalazi pod kontrolom tužitelja, policijskog organa ili Agencije, a pozvana osoba odbija iste dobrovoljno predati, pronade i fizički stavi pod kontrolu službenika sudske policije, da se vlasniku ili držatelju istog od strane službenika sudske policije izda potvrda o privremenom oduzimanju predmeta te da se nakon oduzimanja isto na čuvanje ili upravljanje povjeri, odnosno preda Agenciji.

VI.4.3. ASISTENCIJA U IZVRŠENJU SUDSKE PRESUDE O TRAJNOM ODUZIMANJU IMOVINSKE KORISTI

Iz odredbe člana 24. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014) pored ostalog proizilazi da je u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku (2012) za provođenje izvršenja na osnovu rješenja nadležan sud te da sud provođenje izvršenja rješenja može u potpunosti ili djelimično povjeriti Agenciji.

Shodno naprijed navedenom i nadležnostima Sudske policije jasno je da će se uloga Sudske policije i u ovom segmentu provedbe zakona ogledati u pružanju pomoći sudu, odnosno asistenciji¹⁴ sudiji ili sudskim izvršiteljima koji su u svom radu naišli na otpor ili se može očekivati ugrožavanje sigurnosti ili pružanje otpora.

Iz navedenih razloga, a imajući u vidu da se radi o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom za očekivati je da će neposredno izvršenici ili druge povezane osobe nastojati na razne načine onemogućiti provođenje rješenja o izvršenju, u kojim slučajevima će od značaja biti adekvatna saradnja i koordinacija sudskih izvršitelja, Sudske policije, Agencije ali ovisno o konkretnim slučajevima i drugih nadležnih institucija.

Provođenje složenih i kompleksnih izvršenja pored angažmana službenika sudske policije zahtijeva blagovremenu dostavu zahtjeva za pružanje asistencije, predradnje koje podrazumjevaju procjene stepena složenosti, pripreme za posebna operativno-taktička djelovanja službenika sudske policije, kontinuiranu saradnju sa ovlaštenim osobama suda, ali i stalnu koordinaciju i angažman policijskih službenika, mjesno nadležnih organa unutrašnjih poslova.

Postupak pružanja asistencije u provođenju sudskih odluka je preciznije propisan odredbama Pravilnika o načinu vršenja poslova (2014, čl. 41), koji pored ranije opisane definicije asistencije propisuje i sljedeće:

- u zahtjevu suda potrebno je navesti razloge zbog kojih se traži asistencija;
- zahtjev za asistenciju u složenim slučajevima potrebno je dostaviti najmanje sedam dana prije zakazanog termina izvršenja, a u manje složenim slučajevima tri

14. Asistencija sudske policije podrazumijeva pružanje pomoći sudovima u vršenju službenih radnji kada su službene osobe suda u izvršenju svojih poslova naišle na otpor ili se može očekivati ugrožavanje sigurnosti ili pružanje otpora.

- dana prije zakazanog termina izvršenja;
- Sudska policija u skladu sa sigurnosnom procjenom može sudu predložiti poduzimanje drugih mjera i radnji koje će na osnovu naloga suda izvršiti nadležni organi i da, kada to objektivne okolnosti zahtijevaju, poduzimanje drugih mjera i radnji može neposredno zahtijevati i Sudska policija, o čemu informira nadležni sud, odnosno postupajućeg sudiju.

Iako su prethodno opisani rokovi za dostavu zahtjeva za pružanje asistencije, nesporno je da će, kada se radi o obrazloženoj potrebi hitnog postupanja, odnosno oduzimanja određene imovine, Sudska policija pružiti asistenciju bez obzira na vrijeme prijema zahtjeva.

Zahtjev za pružanje asistencije je pisani akt suda kojim se traži asistencija Sudske policije, odnosno dostavljeno rješenje o izvršenju ili zaključak o izvršenju suda koji je donešen u skladu s odredbama Zakona o izvršnom postupku i iz kojeg pored ostalog proizilazi i obaveza postupanja Sudske policije.

Izuzetno od prethodno navedenog, zahtjevom za pružanje asistencije u smislu oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom smatra se i svaki drugi nalog/naredba nositelja pravosudne funkcije kojim se traži pomoć Sudske policije u izvršenju poslova nositelja pravosudne funkcije.

Zahtjev za pružanje asistencije mora biti pravovremen, razumljiv, konkretan i sadržavati sve elemente koji su potrebni da bi se po njemu moglo postupiti, a posebno treba da sadrži:

- predmet i obim izvršenja,
- mjesto i vrijeme izvršenja, odnosno pružanja asistencije,
- podatke o tražiocu izvršenja, izvršeniku i drugim učesnicima u postupku,
- opisane, odnosno obrazložene razloge iz kojih proizilazi da je podnosilac zahtjeva odnosno službena osoba suda naišla na otpor, u čemu se taj otpor ogledao ili na osnovu čega proizilazi osnovano očekivani otpor.

Ukoliko sud u posjedu ima određenu dokumentaciju (npr. zapisnik, službena zabilješka i sl.) iz koje proizilazi bilo kakvo saznanje vezano za mogućnost pružanja otpora ili ugrožavanje sigurnosti službenih osoba suda i drugih aktera u izvršenju, istu će dostaviti u prilogu zahtjeva.

U izuzetnim slučajevima zahtjev može sadržavati i druge elemente koje po svojoj procjeni navodi sud ili se u zahtjevu navode na traženje Sudske policije.

PROCJENA STEPENA SLOŽENOSTI

Sa ciljem poduzimanja adekvatnih mjera i radnji iz nadležnosti Sudske policije, stvaranja sigurnosnog ambijenta za rad sudskog izvršitelja i drugih ovlaštenih osoba te nesmetano provođenje sudskog izvršenja, Sudska policija u svakom konkretnom slučaju provodi procjenu stepena složenosti (Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 50) za konkretnu operativnu aktivnost.

Procjena stepena složenosti u svakom konkretnom slučaju se provodi u periodu od prijema zahtjeva do termina zakazanog izvršenja i ista pored ostalog obuhvata:

- aktivnosti koje je podnosilac zahtjeva poduzeo na dokumentovanju otpora,
- prikupljanje operativnih saznanja o vrsti i obimu očekivanog otpora,
- provjeru i procjenu saznanja o vrsti i obimu očekivanog otpora,

- procjenu mogućih posljedica te
- procjenu materijalno-tehničkih sredstava i ljudskih resursa potrebnih za izvršenje asistencije.

OPERATIVNE PRIPREME

U slučaju da Sudska policija u postupku procjene stepena složenosti dođe do saznanja da bi tokom provođenja izvršenja, odnosno pružanja asistencije moglo doći do bilo kakvog ometanja izvršenja ili ugrožavanja sigurnosti sudskog izvršitelja ili drugih aktera u izvršenju, Sudska policija provodi operativne pripreme pružanja asistencije, što pored ostalog podrazumijeva:

- dodatne sigurnosne provjere (Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 51);
- po procjeni obavljanje razgovora sa strankama u postupku izvršenja (tražilac izvršenja i izvršenik) i drugim učesnicima u postupku (npr. sudija, tužilac i sl.);
- provođenje operativnih i drugih izviđanja na licu mjesta izvršenja;
- u skladu s potrebama, koordiniranje s drugim nadležnim organima (lokalna policija, vatrogasci, hitna pomoć, centar za socijalni rad i sl.);
- u skladu sa konačnom procjenom stepena složenosti i ukoliko se ne zahtjeva hitnost u postupanju (Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 56), detaljno planiranje operativne aktivnosti pružanja asistencije (Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 54).

Sudska policija, odnosno nadležni rukovodilac u postupku procjene stepena složenosti i operativnih priprema o svim radnjama kojim se došlo do sigurnosno interesantnih saznanja vezanih za provođenje konkretnog izvršenja, odnosno pružanje asistencije, informira postupajućeg nositelja pravosudne funkcije ili sudskog izvršitelja. Po liniji rada i u skladu s propisanim procedurama informira i glavnog zapovjednika Sudske policije Federacije BiH kojem predlaže poduzimanje konkretnih mjera i radnji (Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 52, st. 2. i čl. 53) ili istog informira o detaljima vezanim za konkretnu operativnu aktivnosti (Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 57).

PRIPREMA ZA PROVOĐENJE ASISTENCIJE

U skladu s procjenom stepena složenosti i operativnim pripremama, Sudska policija, odnosno nadležni rukovodni službenik sudske policije, neposredno prije pristupanja izvršenju sudske odluke, odnosno pružanju asistencije, provodi pripreme za provođenje asistencije koje pored ostalog obuhvataju:

- upoznavanje angažiranih službenika sudske policije s detaljima asistencije i planiranim aktivnostima,
- pripremu angažiranih službenika sudske policije na moguće incidentne situacije i izdavanje smjernica za mogući način savladavanja eventualnog otpora,
- pripremu materijalno-tehničkih sredstava za uspješno izvršenje asistencije,
- ostvarivanje kontakta sa službenim licima suda radi potpune saradnje i usklađivanja djelovanja sa ciljem uspješnog sprovođenja asistencije,
- ostvarivanje koordinacije sa drugim eventualno angažiranim službama i institucijama,
- pripremu svih učesnika u postupku zajedno sa službenom osobom suda (službeni-

ka drugih angažiranih institucija, radnika koji će vršiti stručne, fizičke i dr. radove, npr. radnik angažiran za otvaranje brava, radnici za iznošenje stvari i sl.),

- upoznavanje stranaka u postupku s obavezom poštivanja sigurnosnih pravila na licu mjesta izvršenja te na adekvatno ponašanje i postupanje po naredbama službenika sudske policije i službenih lica suda.

POSLOVI SLUŽBENIKA SUDSKE POLICIJE NA LICU MJESTA ASISTENCIJE

Ukoliko se ne radi o asistenciji koja se provodi u skladu s posebno sačinjenim operativnim planom u kojem su pored ostalog određeni konkretni zadaci službenika sudske policije, opći zadaci službenika sudske policije angažiranih na poslovima pružanja asistencije pri izvršenju sudske odluke su sljedeći:

- neposredna fizička zaštita službene osobe suda i drugih osoba angažiranih u predmetu izvršenja,
- savladavanje otpora i uklanjanje s lica mjesta izvršenja osoba koje ugrožavaju sigurnost službene osobe suda i drugih osoba angažiranih u predmetu izvršenja ili službenika sudske policije,
- po ukazanoj potrebi i po zahtjevu sudskog izvršitelja upotreba sile prema osobi koja ometa izvršenje u skladu s propisima o upotrebi sredstava prinude,
- evakuacija službene osobe suda i drugih osoba angažiranih u predmetu izvršenja u slučaju da dođe do narušavanja javnog reda i mira u većem obimu ili drugog oblika ugrožavanja sigurnosti,
- stalna koordinacija sa službenom osobom suda i drugim ovlaštenim osobama drugih institucija angažiranih u predmetu izvršenja te
- poduzimanje drugih potrebnih mjera i radnji u skladu sa ovlaštenjima, a sa ciljem osiguranja uspješnog sprovođenja asistencije.

UPOTREBA SREDSTAVA PRINUDE

Sudska policija u provođenju poslova iz svoje nadležnosti ima mogućnost upotrebe sredstava prinude, što znači da sa ciljem izvršenja sudske odluke, odnosno nesmetanog pružanja asistencije službenik sudske policije može upotrijebiti sredstva prinude (Zakon o sudskoj policiji, 2004, čl. 20; Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 46; Pravilnik o upotrebi sredstava prinude, 2011, čl. 6), i to: vatreno oružje, fizičku snagu, palicu, sredstva za vezivanje, hemijska sredstva, službene pse, sredstva za prisilno zaustavljanje vozila, sredstva za prisilno zaustavljanje osoba i eksplozivne naprave.

Dozvoljena sila može se primjenjivati samo kada je to nužno u postupku izvršenja sudske odluke, a sila koja treba biti proporcionalna okolnostima slučaja se od strane službenika sudske policije može (Pravilnik o upotrebi sredstava prinude, 2011, čl. 9) primijeniti u sljedećim slučajevima:

- da se spriječi napad na službenike sudske policije;
- da se spriječi napad na osobu koju su dužni da štite;
- da se spriječi otpor osobe prema kojoj se izvršava nalog suda;
- da se spriječi otpor osobe koja ometa izvršenje službenog zadatka;
- da se spriječi samopovređivanje osobe prema kojoj se izvršava nalog suda;
- da se spriječi prouzrokovanje materijalne štete na objektima i drugoj imovini koju osiguravaju.

VI.4.4. PRUŽANJE POMOĆI AGENCIJI

Odredbom člana 25., stav 4. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014) propisana je obaveza državnih i drugih organa, javne službe i organizacija da pružaju pomoć Agenciji u njenom radu.

Iako se radi o široko postavljenoj normi, preovladavajuće mišljenje u smislu pružanja pomoći Agenciji od strane Sudske policije jeste da se takva pomoć može pružati samo u slučaju da je od strane nadležnog suda Sudskoj policiji izdat pismeni nalog ili je rješenjem o osiguranju privremenom mjerom, odnosno rješenjem o izvršenju, određeno da u konkretnom predmetu ili u provođenju konkretnih radnji, Sudska policija u okvirima svojih ovlaštenja pruži pomoć Agenciji.

Naprijed navedena pomoć se prvenstveno može ogledati u asistenciji koju bi shodno nalogu suda Sudska policija pružila Agenciji u slučaju da joj je u smislu odredbi Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom od strane nadležnog suda bude povjereno izvršenje rješenja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 8 i čl. 24, st. 4).

Osnov za naprijed navedeno prvenstveno proizilazi iz činjenice da Sudska policija izvršava naloge kojim se osigurava uspješno vođenje odgovarajućeg postupka (Zakon o sudskoj policiji, 2004, čl. 10; Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, 2014, čl. 44), s tim da u konkretnom slučaju asistencija Sudske policije Agenciji ne može biti izjednačena sa asistencijom sudskom izvršitelju kojem je u smislu odredbi Zakona o izvršnom postupku (2012, čl. 44) data mogućnost da po ukazanoj potrebi može naložiti upotrebu sile prema osobi koja ometa izvršenje. Iz navedenih razloga bi se, kod eventualne asistencije koju bi Sudska policija pružila Agenciji, primjenjivala isključivo pravila i procedure Sudske policije, a ovlaštene osobe Agencije ne bi imale pravo izdavanja direktnog naloga službenicima sudske policije.

Dakle, jasno je da su Agencija i Sudska policija institucije koje u okvirima zakonskih ovlaštenja imaju obavezu provođenja određenih sudskih odluka, dok za razliku od Sudske policije u pogledu oduzimanja imovinske koristi Agencija nema operativne nadležnosti (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 30, st. 2). Agencija i Sudska policija su institucije koje će u mnogim predmetima sarađivati ili zajedno raditi na provedbi sudskih odluka. Dakle, Sudska policija će, u skladu s ovlaštenjima proisteklih iz pozitivnih propisa i naredbama nositelja pravosudnih funkcija, Agenciji pružati određeni vid pomoći.

Pored gore navedenog, saradnja ili pomoć Sudske policije Agenciji u skladu s naprijed opisanim uvjetima je moguća i u slučajevima postupanja Agencije u predmetima u kojima se nalaže privremeno oduzimanje predmeta ili imovinske koristi i njihova predaja stranim pravosudnim organima (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 37), ukoliko se radi o provedbi odluka nadležnih sudova donesenih na osnovu Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (2013).

 Dženad Grošo

VII. SMJERNICE ZA POSTUPANJE FEDERALNE AGENCIJE ZA UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

VII.1. NADLEŽNOSTI AGENCIJE

Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom osnovana je Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine kao samostalna upravna organizacija koja ima svojstvo pravnog lica.

U članu 30. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014) propisane su nadležnosti Agencije:

1. Upravljanje privremeno oduzetom i oduzetom imovinom po odredbama Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom i drugih zakona;
2. Provođenje analiza u području oduzimanja imovinske koristi pribavljenjem krivičnim djelom;
3. Stručna edukacija iz područja finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
4. Obavljanje i drugih poslova propisanih Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom.

Agencija nema operativne nadležnosti za provođenje finansijskih istraga i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

U članu 31. spomenutog Zakona (2014) propisano je da Agencija obavlja sljedeće poslove:

- Skladišti, čuva, prodaje, vrši najam imovine koju je sud oduzeo na osnovu važećih zakonskih propisa. Ako za to postoji opravdana potreba, ovu imovinu može povjeriti na čuvanje drugoj instituciji o čemu se zaključuje ugovor između Agencije i te institucije. Prilikom preuzimanja imovine Agencija vrši stručnu procjenu njene vrijednosti, temeljem posebnih podzakonskih akata i pravilnika Agencije te vodi evidencije.
- Od nadležnih institucija prikuplja podatke, statističke izvještaje i druge informacije iz pravosnažno okončanih postupaka za oduzimanje imovinske koristi, sa ciljem obrade i analize tih podataka i informacija, radi uočavanja trendova u vršenju krivičnih djela iz kojih se pribavlja imovinska korist.
- Prikuplja informacije iz sudskih registara, porezne uprave, registra vrijednosnih papira i drugih javnih registara koji se tiču vlasništva nad imovinom.
- Vršiti analize i procjene rizika sa ciljem identifikacije faktora i okolnosti koji pogoduju pribavljanju imovinske koristi iz vršenja krivičnih djela. Pored toga, objavljuje

redovne i godišnje izvještaje o stanju u oblasti oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom koje dostavlja Vladi Federacije Bosne i Hercegovine i Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine.

Na osnovu izvršenih analiza inicira i daje preporuke nadležnim institucijama, preporuke za unapređenje pravnih propisa u oblasti provođenja finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Agencija sačinjava i Vladi Federacije BiH dostavlja prijedlog Strategije za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine i Akcioni plan za njeno izvršenje.

Agencija učestvuje u obuci državnih i policijskih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija u vezi s finansijskim istragama i oduzimanjem imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

VII.1.1. ORGANIZACIJA RADA AGENCIJE

Unutrašnja organizacija Agencije utvrđena je tako da se osigura naročito:

- zakonito, stručno i efikasno obavljanje poslova;
- racionalna organizacija rada po principu efikasnosti, odgovornosti, predvidivosti, dobrog domaćina i uspješnog rukovođenja Agencijom;
- ostvarivanje pune saradnje Agencije s drugim organima;
- potpuna javnost svih aktivnosti Agencije;
- profesionalna nepristrasnost i politička nezavisnost;
- grupisanje poslova po njihovoj međusobnoj povezanosti i srodnosti, vrsti, obimu, stupnju složenosti i odgovornosti i drugim uvjetima za njihovo vršenje i potpunije objedinjavanje poslova radi njihovog racionalnog obavljanja.

Unutrašnja organizacija i način rada Agencije zasniva se na koncentraciji istih i srodnih te u procesu rada funkcionalno povezanih poslova u okviru osnovnih organizacionih jedinica uz pravilnu raspodjelu poslova iz nadležnosti Agencije na poslove za koje su nadležni državni službenici i na poslove za koje su nadležni namještenici.

Osnovne organizacione jedinice u Agenciji su:

1. Služba za preuzimanje i upravljanje oduzetom imovinom,
2. Služba za edukaciju i analitičko-strateške poslove i
3. Služba za kadrovske, finansijske i opće poslove.

VII.1.2. POLOŽAJ I ULOGA AGENCIJE U KRIVIČNOM POSTUPKU

Agencija ima značajnu ulogu u samom krivičnom postupku. Kada nadležni sud donese rješenje o privremenom oduzimanju imovine, koju mogu predstavljati stvari i prava koja je stekao učinilac krivičnog djela ili povezana osoba, a obuhvata sve stvari i prava koja mogu biti predmet izvršenja te posebno nekretnine i pokretnine, potraživanja, poslovne udjele, vrijednosne papire, novac, umjetnine, plemenite metale i drago kamenje u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom učinioca krivičnog djela ili povezane osobe, Agencija ima ulogu u osiguranju takve imovine, očuvanju njene vrijednosti i upravljanju istom u smislu sigurnosti i integriteta imovine, namjene i staranja do konačne odluke suda odnosno završetka samog postupka. U cilju zakonitog, blagovremenog, efikasnog i transparentnog obavljanja poslova iz nadležnosti Agencije postupak upravljanja s privreme-

no i trajno oduzetom imovinom provodi se na osnovu Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom te relevantnih podzakonskih akata, poput Pravilnika o postupku prodaje, najma, čuvanja i održavanja odzete imovine (2016), Odluke o utvrđivanju kriterija obračuna troškova čuvanja i održavanja privremeno oduzete imovine (2016), Upustva o načinu provođenja postupka javnog nadmetanja prodaje trajno oduzete imovine (2016) i dr.

VII.2. POSTUPANJE AGENCIJE U POSTUPKU ZA OSIGURANJE I PRIVREMENO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom na osnovu odredbi Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom i relevantnih podzakonskih akata postupa u dva segmenta postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Najprije se to odnosi na upravljanje imovinom koja je privremeno osigurana rješenjem Suda, kao i imovinom koja je trajno oduzeta na osnovu pravosnažne sudske presude. U oba slučaja Agencija je nadležna da postupa u smislu da čuva i upravlja tom imovinom koja je predmetom privremenog ili trajnog oduzimanja.

Kada je riječ o prvom segmentu postupka za osiguranje i privremeno oduzimanje imovine, najprije treba istaći da je osnov za postupanje Agencije rješenje nadležnog suda kojim se osigurava određeni oblik imovine (pokretnine, nepokretnosti, dionice, gotovi novac, poslovni udjeli itd.). Shodno odredbi iz čl. 17., st. 7. ZONSIKD FBiH (2014) izvršenje rješenja o mjerama osiguranja provodi Sud, Agencija ili drugi organ određen Zakonom. Agencija kao specijalizirani organ sa svojim zakonskim nadležnostima može osigurati efikasnije i brže postupanje s oduzetom imovinom u smislu skladištenja, čuvanja, procjene, prodaje itd.

Koji organ će izvršavati rješenje suda o mjerama osiguranja najprije zavisi od vrste imovine i svrhe koja se treba postići tj. da li se osiguranje može ostvariti isključivo blokadom ("zamrzavanjem") imovine u odgovarajućim registrima imovine (ZK Uredi, Registar vrijednosnih papira u Federaciji BiH, poslovne banke, registri motornih vozila i dr.) ili je potrebno da se imovina i zaplijeni, tj. fizički privremeno izuzme iz posjeda vlasnika ili držaoca. U suštini postupanje Agencije je moguće u oba slučaja, s tim da su obim poslova i složenost samog postupka upravljanja dosta veći u situaciji kada je imovina zaplijenjena i predata Agenciji na upravljanje do konačne odluke suda. Ukoliko je Agencija rješenjem suda zadužena za izvršenje odluke o osiguranju imovinske koristi, ona će samostalno i po potrebi kroz saradnju s drugim organima po zaprimanju rješenja odmah poduzeti mjere i radnje u okviru zakonskih nadležnosti radi postupanja s povjerenom imovinom.

Kada je riječ o vrsti imovine koja može biti predmetom privremenih mjera osiguranja imovinske koristi i postupanja Agencije, sud može rješenjem odrediti:

- oduzimanje nekretnine i njeno povjeravanje na čuvanje i upravljanje Agenciji,
- oduzimanje pokretne imovine i povjeravanje stvari na čuvanje Agenciji,
- oduzimanje gotovog novca i vrijednosnih papira te njihovu predaju Agenciji,
- povjeravanje dionica i drugih vrijednosnih papira, udjela, udjela u fondovima i poslovnih udjela na upravljanje Agenciji ili postavljanje privremene uprave u društvu.

Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom ima nadležnost u postupku oduzimanja imovinske koristi u smislu da čuva i upravlja navedenom imovinom koja je privremeno oduzeta rješenjem Suda. Svrha postupanja Agencije jeste da se imovinska korist obezbijedi na adekvatan, odnosno na najbolji mogući način u skladu sa Zakonom, kao i da se ta imovina procijeni, sačuva i postigne najbolja svrha postupanja takvom imovi-

nom. Generalno, zadatak Agencije jeste da u ovoj fazi postupka, kada još nije donesena pravosnažna presuda o trajnom oduzimanju imovinske koristi, olakša posao Tužilaštvu i Sudu da mogu neometano voditi postupak bez bojazni da će se imovina otuđiti, opteretiti, uništiti, neosnovano joj se umanjiti vrijednost i sl.

Po prijemu rješenja o privremenom oduzimanju imovine, Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom odmah postupa u skladu sa svojim nadležnostima. Agencija upravlja oduzetom imovinom s pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog stručnjaka.

Prvi zadatak koji stoji pred Agencijom odnosi se na dolazak u posjed privremeno oduzete imovine. Postoje dva načina predaje imovine koja je rješenjem suda privremeno oduzeta i povjerena Agenciji: dobrovoljno i prinudno. Kod dobrovoljne predaje, Agencija će preuzeti i upravljati imovinom i o tome obavijestiti Sud koji je donio rješenje o mjerama osiguranja imovinske koristi. Prinudno izvršenje je složenije i nužno zahtjeva angažman drugih organa i saradnju Agencije s tim institucijama, naročito Sudskom policijom Federacije BiH na način da će Agencija od suda tražiti asistenciju kako bi došla u posjed privremeno oduzete imovine. Ukoliko budu ispunjeni zakonski uvjeti, Sud će prilikom prinudnog izvršenja naložiti Sudskoj policiji da pruži asistenciju i zaštitu službenicima Agencije prilikom preuzimanja i deponovanja stvari koje je potrebno preuzeti odlukama suda.

U nekim situacijama, pokretna imovina će i prije donošenja rješenja Suda o mjerama osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom biti privremeno oduzeta od strane tužilaštva, policije ili drugih organa koji su učestvovali u istražnim radnjama tako da će Agencija od tih institucija po nalogu Suda samo preuzeti tu imovinu i preuzeti staranje o njoj.

U svakom od ovih slučajeva bit će potrebno sačiniti Zapisnik o preuzimanju imovine čiji izgled i sadržaj propisuje direktor Agencije.

O privremeno oduzetoj imovini sačinjava se zapisnik u koji se unose podaci o imovini i stanju u kojem je preuzeta, podaci o vrijednosti koja se oduzima, napomena da li je povjerena drugom fizičkom ili pravnom licu te drugi relevantni podaci.

Ukoliko je predmet privremenog oduzimanja pokretna imovina, Agencija ima zakonski osnov da na osnovu procjene pristupi **hitnoj prodaji pokretnina** pod uvjetom da se radi o stvarima čije čuvanje je opasno, ako prijeti neposredna opasnost od njihovog propadanja ili znatnog gubitka vrijednosti ili se radi o stvarima čije se vlasništvo ne može pouzdano utvrditi. Po završenom postupku hitne prodaje Agencija će obavijestiti Sud koji je donio rješenje o osiguranju i privremenom oduzimanju tih pokretnih stvari. Prodaja imovine provodi se u hitnom postupku neposredne pogodbe, a odluku o tome donosi direktor Agencije. Novčana sredstva dobijena prodajom Agencija će čuvati na posebnom računu do konačne odluke Suda o njenom porijeklu. Novčana sredstva dobijena prodajom mogu se oročavati isključivo kod banaka u većinskom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine, a prihod od kamata pripada Agenciji.

Ako se donese pravosnažna presuda o trajnom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ova novčana sredstva ostvarena hitnom prodajom pokretnina uplaćuju se u korist budžeta Federacije BiH. U suprotnom, ta novčana sredstva vraćaju se vlasniku privremeno oduzetih pokretnina uz obračun kamate "po viđenju".

Vlasnik koji smatra da mu nije isplaćena adekvatna novčana vrijednost imovine koja mu je ranije bila privremeno oduzeta ima pravo podnošenja zahtjeva Agenciji za naknadu štete prouzrokovane privremenim oduzimanjem imovine. U situacijama kada Agencija ne usvoji podneseni zahtjev za naknadu štete, ne usvoji zahtjev u potpunosti ili ne donese odluku u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, vlasnik imovine ima pravo podnošenja tužbe nadležnom sudu protiv Federacije BiH.

U onim situacijama kada nisu ispunjeni uvjeti za hitnu prodaju pokretnina, Agencija, nakon dolaska u posjed nad privremeno oduzetim (zaplijenjenim) stvarima i pravima, pristupa odabiru najadekvatnijih načina postupanja s konkretnim oblicima imovine.

Po donošenju rješenja Suda kojim se određuje zabrana otuđenja ili opterećenja **dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnog udjela**, ili zabrana korištenja ili raspolaganja pravima po osnovu takvih dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnih udjela, Agencija će preuzeti upravljanje takvom imovinom po nalogu Suda. U obavljanju ovih poslova Agencija će ostvariti saradnju s Registrom vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine i odgovarajućim Registrom privrednih društava te drugim institucijama gdje je ta imovina pohranjena a koje imaju zakonske nadležnosti postupanja u pojedinim oblastima relevantnim za ovaj oblik imovine (npr. Komisija za vrijednosne papire Federacije BiH i dr.). Agencija može po nalogu Suda prenijeti pravo upravljanja vrijednosnim papirima, udjelima u fondovima, udjelima ili poslovnim udjelima na treće fizičko ili pravno lice na osnovu ugovora. Lice na koje je preneseno pravo upravljanja ima ovlaštenja, obaveze i odgovornosti kao zastupnik državnog kapitala u skladu sa Zakonom. Dakle, u odnosu na ove oblike imovine Agencija može postupati u smislu postavljanja zastupnika ili privremene uprave što svakako zavisi od odluke Suda i procjene svrshishodnosti ovakvog načina upravljanja jer se radi o imovini koja će biti blokirana na osnovu rješenja Suda u Registru vrijednosnih papira u Federaciji BiH, skrbničkih banaka i društava za upravljanje fondovima.

Ako rješenje suda sadrži nalog da se **nekretnine** oduzmu i predaju na čuvanje Agenciji, pristupit će se radnjama kojima se najprije uspostavlja posjed nad privremeno oduzetim nekretninama (dobrovoljno ili prinudno). U zavisnosti od toga da li se radi o zemljištu, kućama, stanovima, apartmanima, stambenim zgradama ili ostalim vrstama objekata Agencija ima na raspolaganju različite mehanizme upravljanja. U suštini, svaki od ovih oblika nepokretnosti Agencija je dužna čuvati (što uključuje niz aktivnosti na zaštiti od neovlaštenog ulaska, boravka i korištenja, staranja o troškovima komunalnih usluga, zaštite od požara, smrzavanja vodovodnih instalacija i dr.), dok postoji mogućnost iznajmljivanja nekretnina i njihove predaje u zakup.

U slučajevima kada su **pokretne stvari** privremeno oduzete rješenjem suda i povjerene na čuvanje Agenciji, nakon dolaska u posjed nad pokretnom imovinom, Agencija na osnovu procjene donosi odluku o najboljem načinu upravljanja takvom imovinom. Motorna vozila, plovila, letjelice i sl. najprije je potrebno adekvatno skladištiti i u skladu s pravnim propisima (dozvole, certifikati, atesti i sl.) i tehničkim standardima čuvati, redovno održavati, starati se o ispravnom funkcioniranju, održavanju i dr. U određenim slučajevima ove vrste pokretnina je moguće ustupiti na korištenje drugim institucijama o čemu je potrebno donijeti posebne podzakonske propise tj. procedure.

Plementiti metali (nakit i dr.) i drago kamenje trebaju se skladištiti u adekvatnim zaštićenim prostorijama namjenski napravljenim za ove svrhe (sefovi) i čuvati od krađe, neovlaštenog pristupa i nestanka.

Umjetnine, kao specifičan oblik pokretnih stvari, najprije treba skladištiti i čuvati u posebnim uvjetima koji se traže za smještaj umjetnina naročito onih koje su procijenjene kao izuzetno vrijedne. Zakonom je predviđeno da se privremeno ili trajno oduzeti predmeti od kulturne, historijske, umjetničke i naučne vrijednosti mogu ustupiti na čuvanje ili korištenje specijaliziranim ustanovama koje se primarno finansiraju iz državnog, federalnog ili kantonalnog budžeta. Ovakve odluke direktor Agencije može donijeti samo na temelju važećih zakonskih i podzakonskih propisa i ugovora o pružanju usluga skladištenja, čuvanja i korištenja ove vrste pokretnina koje Agencija zaključuje sa spomenutim

ustanovama. Svi drugi predmeti od vrijednosti u obliku pokretnih stvari se skladište i čuvaju od strane Agencije u skladu s vrstom, namjenom, karakteristikama i vrijednošću takve imovine.

Na kraju, **gotovi novac i materijalizovani vrijednosni papiri** se od strane Agencije trebaju skladištiti i čuvati u zaštićenim sefovima koji mogu biti locirani u Agenciji ili poslovnoj banci sa kojom Agencija ima zaključen ugovor o pružanju usluga korištenja sefa. Vrlo je važno urediti tačne i precizne procedure primopredaje novčanih sredstava Agenciji, pružanju asistencije i pratnje prilikom transporta gotovog novca.

Svakako da će postojati i one situacije kada će se na osnovu odluke suda privremeno oduzeta imovina trebati vratiti vlasniku, odnosno osobi od koje je oduzeta. Agencija će u tom slučaju pozvati osobu kojoj je potrebno izvršiti povrat imovine te će se sačiniti i zapisnik o vraćanju privremeno oduzete imovine čiji izgled i sadržaj propisuje direktor Agencije.

Privremeno oduzimanje (zapljena) imovine i staranje o njoj iziskuje veoma velike troškove koji nekada mogu premašiti čak i vrijednost same imovine kojom se upravlja. Iz tih razloga važećim propisima ostavljena je mogućnost da direktor Agencije može donijeti odluku da privremeno oduzeta imovina ostane kod vlasnika uz obavezu da se o imovini stara pažnjom dobrog domaćina. Tada vlasnik snosi troškove čuvanja i održavanja imovine. U te svrhe Agencija zaključuje ugovor o čuvanju s vlasnikom imovine.

U opravdanim slučajevima direktor može povjeriti upravljanje privremeno oduzetom imovinom drugom fizičkom ili pravnom licu. U te se svrhe zaključuje ugovor s fizičkim ili pravnim licem o upravljanju privremeno oduzetom imovinom. Ipak, svaki od ovih načina upravljanja moguće je primijeniti isključivo uz prethodnu saglasnost Suda koji je donio rješenje o privremenom oduzimanju (zapljeni) imovine.

Nadalje, praksa će ukazati na pitanje tereta troškova izvršenja rješenja Suda o privremenom oduzimanju imovinske koristi i predaji iste u posjed Agenciji. Iskustva u Republici Hrvatskoj pokazuju da je upravo u tom dijelu nastao problem. Zakon kaže da troškove postupka plaća onaj ko ga inicira. U konkretnom slučaju to je tužilac. To znači da tužilac plaća troškove pljenidbe (prijevoz stvari, angažman bravara, radne snage i dr.), a Agencija preuzima troškove čuvanja i brige tek nakon što su joj stvari predane u posjed. Radi se o vrlo važnom faktoru koji može uticati na efikasnost postupka izvršenja sudskih rješenja o privremenoj zapljeni imovine i bitno je na vrijeme urediti odnose između nadležnih institucija u odnosu na ovo pitanje, odnosno blagovremeno planirati budžetska sredstva i jasno definirati na čiji teret padaju ovi troškovi.

Isto tako, iskustva u drugim državama sugeriraju da bi u svakom konkretnom predmetu gdje se očekuje donošenje rješenja suda kojim će se odrediti privremeno oduzimanje (zapljena) imovine, da postupajuće tužilaštvo formalnim putem najavi Agenciji u određenom vremenskom periodu da bi moglo doći do oduzimanja imovine bez navođenja konkretnih podataka o samom krivičnom predmetu radi očuvanja tajnosti istrage (npr. da će u narednoj sedmici biti predloženo nadležnom sudu privremeno oduzimanje pet stanova, tri vozila, određeni broj vrijednosnih papira i sl.). Na ovaj način Agencija bi mogla spremno dočekati takve odluke suda i biti u mogućnosti postupiti u skladu s važećim zakonskim procedurama i na najedakvatniji način upravljati konkretnom imovinom. Isto tako bi trebao da postupi i nadležni sud koji po prijedlogu tužilaštva donosi rješenje o privremenom oduzimanju (zapljeni) imovine kako bi Agencija mogla efikasno i blagovremeno izvršiti to rješenje.

VII.3. POSTUPANJE AGENCIJE U POSTUPKU ZA TRAJNO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Agencija svoju nadležnost u području upravljanja trajno oduzetom imovinom zasniva nakon što presuda Suda o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom postane pravosnažna te nakon što dobrovoljnim činjenjem osuđene osobe ili prinudnim izvršenjem vlasništvo i posjed nad imovinom budu u korist Federacije BiH. Shodno odredbama iz čl. 24., st. 4. i čl. 30., st. 1., t. a. ZONSIKD FBiH (2014) Agencija može biti zadužena za potpuno ili djelimično provođenje rješenja o izvršenju pravosnažne presude o oduzimanju imovinske koristi, odnosno upravljati trajno oduzetom imovinom na osnovu odredbi ovog i drugih zakona.

Kod prinudnog izvršenja treba voditi računa o predmetu izvršenja koji može biti stvar i pravo na kojima se može provesti izvršenje radi ostvarivanja potraživanja. To je cjelokupna imovinska korist stečena krivičnim djelom koja je u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom učinitelja krivičnog djela ili povezane osobe. Te stvari i prava moraju biti jasno određena, propisana i konkretizovana u pravosnažnoj i izvršnoj odluci krivičnog suda i moraju biti navedena u prijedlogu izvršenja.

Nakon pravosnažnosti rješenja o izvršenju nad imovinom koja je na osnovu presude Suda trajno oduzeta i postala vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine, Agencija će pokrenuti postupak prodaje te imovine. Prije same prodaje, Agencija je dužna izvršiti procjenu imovine i tom prilikom se sačinjava nalaz stručnog mišljenja o procjeni imovine.

Prodaja imovine vrši se javnim nadmetanjem koje se objavljuje u službenim novinama Federacije BiH i u najmanje dva dnevna lista koja se distribuiraju na cijelom području Bosne i Hercegovine. Imovina se prodaje po istoj ili većoj vrijednosti od procijenjene vrijednosti koju je odredila Agencija. U slučaju da imovina ne bude prodana nakon jednog javnog nadmetanja, prodaja se može izvršiti na drugom javnom nadmetanju, ali za cijenu koja ne može biti niža od 50% vrijednosti procijenjene imovine. Sredstva od prodaje imovine uplaćuju se u budžet Federacije BiH.

Kada je riječ o **vrijednosnim papirima**, Agencija će prodaju ovog oblika imovine provoditi na osnovu posebnih zakonskih propisa koji uređuju tržište vrijednosnih papira.

U slučaju da nakon drugog kruga javna prodaja ne uspije, Agencija će izvršiti procjenu i predložiti Vladi Federacije BiH donošenje odluke o postupanju s predmetnom imovinom. U tom smislu postoje četiri modaliteta postupanja oduzetom imovinom:

- poklon (ponovna društvena upotreba);
- ustupanje na čuvanje ili korištenje;
- iznajmljivanje;
- uništenje imovine.

Poklon oduzete imovine ili ponovna društvena upotreba je jedan od preporučenih načina upravljanja oduzetom imovinom jer se time jača povjerenje građana u sistem krivičnog pravosuđa i javnu vlast, intenzivniji angažman i učešće građana kroz saradnju s vladinim institucijama itd. Ponovna društvena upotreba imovine može biti direktna ili indirektna. Kod direktnog modela se konkretan oblik oduzete imovine (zgrade, kuće, privredna društva i dr.) predaju u vlasništvo i/ili posjed kvalifikovanim subjektima (nevladine i humanitarne organizacije, obrazovne i zdravstvene ustanove i sl.), dok se u indirektnom modelu sredstva od prodate imovine usmjeravaju u neke specifične fondove, projekte i konkretne programe koji se finansiraju iz tih izvora. Shodno odredbama ZONSIKD (2014) imovina se može pokloniti institucijama koje se primarno (dakle koje imaju prednost) finansiraju

iz budžeta Federacije BiH ili je moguće izvršiti poklon u humanitarne svrhe. Poklon je moguće izvršiti ukoliko u roku od godine dana imovina ne bude prodana u postupku javne prodaje i odluku donosi Vlada Federacije BiH na prijedlog Agencije. U svakom slučaju radi se o dosta široko postavljenoj zakonskoj odredbi koja omogućava korištenje oduzete imovine u javnom (općem) interesu ili u društvene svrhe što je u skladu sa čl. 10. st. 3. EU Direktive o zamrzavanju i oduzimanju prihoda i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima (2014/42/EU, 2014). U svakom slučaju, Agencija treba razraditi posebne procedure i pravila za utvrđivanje kriterija za poklon imovine, uređenje vlasničkih i korisničkih prava i obaveza sa subjektima kojima će se poklanjati oduzeta imovina, kontrolu i nadzor nad korištenjem te imovine itd.

Što se tiče **ustupanja na čuvanje ili korištenje**, trajno oduzeti predmeti od kulturne, historijske, umjetničke i naučne vrijednosti mogu se ustupiti na čuvanje ili korištenje specijaliziranim ustanovama koje se primarno finansiraju iz državnog, federalnog ili kantonalnog budžeta. Ovakve odluke direktor Agencije može donijeti samo na temelju važećih zakonskih i podzakonskih propisa te ugovora o pružanju usluga skladištenja, čuvanja i korištenja ove vrste pokretnina koje Agencija zaključuje sa spomenutim ustanovama.

Iznajmljivanje imovine je jedan od načina pribavljanja prihoda na osnovu najma i svako će donošenje odluke o tome zavisiti od okolnosti konkretnog slučaja, vrste i namjene imovine, vrijednosti i činjenice da li se imovina već nalazila pod najmom, visine mjesečne naknade i drugih okolnosti koje će uticati na donošenje ovakve odluke.

Na kraju, Agencija može imovinu kojom upravlja **uništiti**. Odluku o uništenju imovine donosi Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog Agencije. Troškove uništenja snosi Agencija. Prilikom donošenja odluke o uništenju imovine posebno će se uzeti u obzir zdravstveni, veterinarski, fitosanitarni, sigurnosni i drugi razlozi propisani Zakonom.

 mr. Kenan Kapo

VIII. SMJERNICE ZA POSTUPANJE REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBIH U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

VIII.1. OPĆI POJAM I NADLEŽNOST REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBIH

Registar vrijednosnih papira u Federaciji Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo (u daljem tekstu: Registar) osnovan je lex specialis Zakonom o Registru vrijednosnih papira (2004), a nadležan je za obavljanje poslova registracije, čuvanja i održavanja podataka o vrijednosnim papirima i poslove prenosa te obračuna i poravnanja i s tim povezanim poslovima, po odobrenju Komisije za vrijednosne papire Federacije Bosne i Hercegovine.

Registar je, dakle, **dioničko društvo** koje vodi **bazu podataka** u kojoj se registriraju i čuvaju podaci o vrijednosnim papirima, emitentima i vlasnicima vrijednosnih papira te obavlja poslove prijenosa, upisa i brisanja ograničenja i druge poslove s vrijednosnim papirima.

Zakonom o tržištu vrijednosnih papira uređena su pitanja iz oblasti tržišta kapitala, opći pojmovi u vezi vrijednosnih papira, ovlaštenih učesnika na tržištu te između ostalog decidno propisane obaveze i ovlaštenja Registra.

Organi Registra su: Skupština, Nadzorni odbor, Uprava i Odbor za reviziju. Organizacione jedinice u Registru su: Uprava i Sekretar, Sektor registracije, obračuna i poravnanja, Sektor za informacione sisteme i tehnologije te Sektor pravnih, finansijskih i općih poslova.

U informacionom sistemu Registra vrijednosni papiri se vode u **nematerijaliziranom obliku**, čuvaju se i prenose kao **elektronski zapis** na račun u vrijednosnih papira. Registar je dužan zaštititi informacioni sistem i podatke kojima raspolaže od neovlaštenog korištenja, izmjena ili gubitka podataka zbog čega je osigurao i rezervnu lokaciju na kojoj je smješten back up informacionog sistema sa svim podacima, s obzirom na zakonske odredbe, specifičnu djelatnost i značaj materije. Registar trajno čuva podatke upisane na elektronskim medijima i osigurava neprekidno funkcioniranje informacionog sistema.

Vlasnik vrijednosnog papira je lice na čije ime glasi račun vrijednosnih papira kod Registra na kojem je upisan vrijednosni papir.

Pravo vlasništva na vrijednosnom papiru stiče se trenutkom upisa vrijednosnog papira kod Registra na račun vlasnika vrijednosnog papira. Osnov za sticanje i prijenos vlasništva je pravni posao, odluke vezane za emisiju vrijednosnih papira, odluka suda, drugog nadležnog organa i zakon. Dakle, upis kod Registra je konstitutivnog karaktera.

Prava iz vrijednosnog papira stiču se, ograničavaju ili prestaju odgovarajućim upisom kod Registra, a osnov za sticanje i ograničenje prava iz vrijednosnog papira je pravni posao, odluka suda ili drugog nadležnog organa, zakon i drugi propis, odnosno opći akt emitenta kada je to predviđeno zakonom.

Prema pravilu, promet vrijednosnih papira je slobodan, a isti može biti ograničen zakonom ili općim aktom Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH, s tim da promet može ograničiti i emitent u slučajevima predviđenim zakonom i vlasnik vrijednosnog papira u korist trećeg lica.

Za ove smjernice od značaja jeste da **zabrana prijenosa ili prometa** može biti određena odlukom suda i drugog nadležnog organa, kao i Komisije u slučajevima predviđenim zakonom i općim aktima ili mjerama Komisije.

Svi podaci koji se vode u Registru predstavljaju službenu tajnu i ne mogu se davati i saopćavati osim u slučajevima utvrđenim Zakonom o tržištu vrijednosnih papira i drugim propisima donesenim na osnovu ovog zakona a obaveza zaposlenih u Registru jeste čuvanje službene tajne. Zakonom je propisano ko ima pravo uvida u podatke koji se vode kod Registra i u kojem obimu. Utvrđeno je da vlasnik vrijednosnih papira ima pravo uvida u podatke za vrijednosni papir čiji je vlasnik, emitent ima pravo uvida u podatke o vrstama, klasama, količinama vrijednosnih papira, ograničenjima na vrijednosnim papirima, vlasnicima vrijednosnih papira te historiji upisa vrijednosnih papira koje je emitirao, a lice koje dokaže pravni interes ima pravo uvida u historiju transakcija za određeni vrijednosni papir. Vlasnik vrijednosnih papira, depozitar investicijskog fonda, profesionalni posrednik i banka skrbnik, u okviru određenog posla koji obavljaju, imaju pravo uvida u podatke iz člana 190., stav 3. Zakona o tržištu vrijednosnih papira (2015) i podatke o historiji upisa vrijednosnih papira koji se vode kod Registra za klijente za koje obavljaju poslove.

Komisija za vrijednosne papire Federacije BiH ima pravo uvida u sve podatke koji se vode u Registru bez ograničenja, a pravosudni i drugi nadležni organi u okviru ovlaštenja predviđenih zakonom.

Dakle, evidentno je da pristup podacima koji se vode u Registru imaju samo određeni organi u okviru zakonskih ovlaštenja, a iz razloga prirode i sadržine podataka koje Registar vodi i koje prema zakonu i čuva.

Registar je dužan na način i u obimu određenom općim aktima Komisije i svojim općim aktima izvještavati emitente o vrijednosnim papirima koje su izdali i vlasnicima tih vrijednosnih papira, vlasnike o stanju i promjenama na njihovom računu vrijednosnih papira, članove sistema o bitnim podacima o poslovima s vrijednosnim papirima koje su preduzeli za svoj račun ili za račun nalogodavca, javnost o najvećim dioničarima emitenta u obimu i na način određen općim aktima Komisije i u drugim slučajevima određenim zakonom i općim aktima Komisije.

Na web stranici Registra www.rvp.ba dostupni su **podaci o prvih deset vlasnika** određenog emitenta, kao i historija o prvih deset vlasnika za traženi period. Također, na svojoj web stranici Registar dnevno objavljuje sve novosti i aktuelnosti vezano za zakonom propisanu obavezu.

Na web stranici Sarajevske berze/burze www.sase.ba dostupni su podaci o trgovanju vrijednosnim papirima.

Na web stranici Komisije www.komvp.gov.ba/site/ dostupni su podaci o važećoj legislativi iz oblasti tržišta kapitala, učesnicima na tržištu, rješenjima i mjerama koje izriče Komisija.

VIII.2. NADLEŽNOSTI REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBIH U OKVIRU KRIVIČNOG POSTUPKA

Registar je u dosadašnjem radu sarađivao i postupao po zahtjevima nadležnih organa i to: Općinskih sudova, Kantonalnih sudova, Suda BiH, Ministarstva unutrašnjih poslova, Tužilaštava, Finansijske policije, Porezne uprave, Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) - Finansijsko obavještajnog odjela (FOO), Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH i drugih nadležnih organa.

Navedene institucije su **zahtjevom za dostavu informacije ili naredbom** od Registra tražile dostavljanje sljedećih podataka:

- da li su određena lica, osumnjičeni, povezana lica itd. registrirani kao **vlasnici** vrijednosnih papira te **podatke o vrsti i količini** vrijednosnih papira koji isti imaju u vlasništvu,
- **podatke o prometu** vrijednosnim papirima (kupoprodaja, darovanje, nasljeđivanje itd.),
- **liste transakcija** (historija svih transakcija),
- **podatke o upisanim ili brisanim ograničenjima** na vrijednosnim papirima i slično,
- **dostavu kopije dokumentacije i isprava** koje su bile osnov za sticanje ili prenos prava vlasništva (ugovor o poklonu, kupoprodajni ugovor, rješenje o nasljeđivanju, sudske odluke, notarski obrađene isprave i dr.).

Registar navedeno dostavlja po hitnom postupku, odmah, a najkasnije u roku od tri radna dana.

Također, Registru su nadležni organi dostavljali naloge ili rješenja kojim je određena zabrana prava raspolaganja vrijednosnim papirima, a što je Registar po hitnom postupku provodio u roku od tri radna dana i o istom obavještavao nadležne organe.

Registar je postupao i **nakon pravosnažnosti presude** kojom je određeno oduzimanje vezano za **provođenje prenosa** vrijednosnih papira.

VIII.3. POSTUPANJE REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBIH U DOSADAŠNJEM PERIODU U PODRUČJU ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

Dosadašnja praksa u postupanju Registra u ovom smislu obuhvata dostavljanje podataka na zahtjev nadležnih organa, upise i brisanje ograničenja prava raspolaganja na vrijednosnim papirima te prijenose vrijednosnih papira. U toku rada i iskustava u postupcima kojim su obuhvaćeni i vrijednosni papiri, primjećeni su sljedeći problemi:

S obzirom da Registar vodi bazu podataka o svim vlasnicima vrijednosnih papira, ukoliko je u sistemu registracije registrirano više osoba sa istim imenom i prezimenom ili sa privremenim matičnim brojem, Registar u tom slučaju nema detaljnije informacije za koje konkretno lice se zahtijeva dostava podatka te kontaktira nadležni organ i traži dodatne informacije. Da bi se navedeno izbjeglo i omogućio brži te efikasniji rad, **potrebno je u zahtjevima prema Registru navesti i dodatne podatke** kao što su: JMBG vlasnika vrijednosnih papira, ime oca, adresa stanovanja itd.

U naredbi za provođenje finansijske istrage pod imovinom se u smislu ZONSIKD podrazumijevaju, između ostalog i hartije od vrijednosti i to dionice, certifikati, podaci pohranjeni kod agencija i sl. Skreće se pažnja da se u Registru osim dionica registruju i obveznice i **vode svi podaci o vlasnicima dionica i drugih vrijednosnih papira: obveznica, trezorskih zapisa itd.** Prema tome, pravilnije bi bilo tražiti podatke o svim vrijednosnim papirima, a ne samo o dionicama. Bez obzira na formulaciju u zahtjevu, Registar je u dosadašnjem radu imao praksu da nadležnom organu dostavi podatke o svim vrijednosnim papirima registriranim na imenu traženog vlasnika.

Zakonom o tržištu vrijednosnih papira propisano je da je obveznica dužnički vrijednosni papir koji imaocu daje pravo na naplatu glavnice i kamata, odnosno drugih prihoda u skladu sa zakonom, odnosno odlukom o emisiji. Registar, na osnovu zaključenog ugovora s Federalnim ministarstvom finansija/financija, obavlja poslove platnog agenta pod kojim se podrazumijevaju poslovi koji se odnose na isplate novčanih sredstava na ime dospjele glavnice i kamate vlasniku obveznica koje Federacija BiH emituje za izmirenje stare devizne štednje i ratnih potraživanja. Dakle, Registar vodi podatke i o isplati dospjele glavnice i kamate vlasnicima istih, ažurira podatke o vlasnicima i njihovim bankovnim računima. Veoma je bitno kako je formuliran prijedlog tužilaštva, odnosno rješenje ili nalog suda, koja svrha se želi postići, da li samo ograničenje prometa kod obveznica (prodaja, poklon, zalog vrijednosnih papira i dr.) ili blokada i isplata novca po osnovu dospjele glavnice i kamate.

Zakonom o tržištu vrijednosnih papira je propisano da je **dionica vlasnički vrijednosni papir** koji emitira dioničko ili drugo društvo, u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje osnivanje, poslovanje, upravljanje i prestanak privrednih društava i odredbama ovog zakona. Dionice iste klase sadrže ista prava i kada su emitirane u različitim serijama. Nakon upisa ograničenja prava raspolaganja vrijednosnim papirima, vlasniku je onemogućeno da navedenim vrijednosnim papirima raspolaže, odnosno da ih proda na berzi putem ovlaštenih profesionalnih posrednika, da ih daruje ugovorom o poklonu, da ih zalaže kao sredstvo obezbjeđenja i slično. Međutim, treba imati u vidu odredbe člana 186. Zakona o privrednim društvima kojim je propisano da dionica sadrži prava na učešće u:

1. upravljanju dioničkim društvom;
2. raspodjeli dobiti;
3. diobi imovine preostale nakon stečaja ili likvidacije dioničkog društva.

Isto tako, odredba člana 189. Zakona o privrednim društvima propisuje da **dioničar ima pravo učestvovati u radu i odlučivanju skupštine** dioničkog društva te da dioničar ima pravo na jedan glas za svaku običnu dionicu, kao i odredbu člana 195. istog Zakona prema kojoj ima **pravo učešća u dobiti** dioničkog društva **naplatom dividende** ili sticanjem novih dionica. Prema članu 197. istog zakona prava sadržana u dionici ostvaruje lice upisano u Listu dioničara kod Registra.

Tako je npr. Registru u jednom predmetu dostavljen nalog nadležnog organa, po kojem je postupljeno i upisano je ograničenje prava raspolaganja svim vrijednosnim papirima određenog emitenta u vlasništvu lica protiv kojeg se vodio krivični postupak (nalog Državne agencije za istrage i zaštitu za privremenu obustavu transakcija i rješenje Suda BiH o privremenoj obustavi). Međutim, emitent (dioničko društvo) je imao problem prilikom zakazivanja, učestvovanja u radu i odlučivanju skupštine te glasanja na skupštini dioničkog društva. Dakle, veoma je važno kako postupajući tužilac formulira prijedlog prema sudu, jer će na osnovu njega sud donijeti rješenje po kojem Registar u okviru svojih nadležnosti postupa kao i emitent u okviru svojih. Problem je otklonjen dostavljanjem Rješenja o mjeri osiguranja kojom se zabranilo licu koji se vodi kao dioničar da otuđuje, raspolaže

i na drugi način ostvaruje sva druga prava na dijelu svojih dionica ili drugih vrijednosnih papira u tačno navedenoj količini i oznaci vrijednosnih papira do okončanja sudskog postupka. U drugoj tački dispozitiva ovog rješenja je navedeno da se zabranjuje skupštini dioničkog društva da prilikom glasanja, po bilo kojem pitanju dnevnog reda do pravomoćnog okončanja sudskog postupka, u obzir uzima pravo glasa vlasnika koje isti ostvaruje u skladu sa dijelom svojih dionica u određenoj količini.

Dakle, Rješenje suda kojim su određene mjere osiguranja imovinske koristi u obliku dionica i koje sadrži ograničenje prava na osnovu dionica je potrebno dostaviti i emitentu s preciznim uputama, jer emitent (dioničko društvo) provodi postupak u vezi zaka- zivanja i rada skupštine kao i obračuna i isplate dividende.

Registar u svom informacionom sistemu osim podataka o vrijednosnim papirima i vlasnicima istih, koje dostavlja na zahtjev nadležnih organa, ima mogućnost da dostavi i **listu transakcija**. U navedenoj listi, hronološkim redoslijedom, moguće je pratiti sve podatke o prometu na računu vlasnika vrijednosnih papira od momenta prve registracije vrijednosnog papira na računu, preko eventualnog upisa zaloga na vrijednosnim papiri- ma po nalogu vlasnika, brisanja zaloga, upisa ograničenja prava raspolaganja po nalogu nadležnog organa-pljenidba suda, poreske uprave, uprave za indirektno oporezivanje, SIPA-FOO, Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH, Agencije za privatizaciju i dr., brisanja ograničenja, provođenja korporativnih radnji na vrijednosnom papiru, darovanja, nasljeđivanja, prodaje na berzi itd.

Registar je u jednom od slučajeva tražio i pojašnjenje suda u vezi s prenosom vrijedno- snih papira po presudi, jer nije postojao **eksplicitni nalog Registru za prenos i na koje lice je potrebno prenijeti vrijednosne papire**, a Odlukom o mjerama sigurnosti i oduzi- manju imovinske koristi stečene izvršenjem krivičnih dijela navedeno je da se od optuže- nog oduzima imovinska korist pribavljena vršenjem krivičnih djela i to određena količina dionica jednog emitenta te je utvrđeno da navedene dionice potiču od izvršenog krivič- nog djela iznuda koje je učinjeno prema određenom licu. Kako Registar obavlja poslove upisa i brisanja prava raspolaganja na osnovu sudskih odluka, saglasno odredbi člana 184., stav 1., tačka b. Zakona o tržištu vrijednosnih papira, a prenos se može vršiti samo slobodno prenosivim vrijednosnim papirima, to je Registru bilo potrebno izdati nalog za brisanje ranije upisanih ograničenja dostavljenih od strane nadležnih organa, kao i nalog na koga da prenese dionice kako bi nadalje Registar izvršio prenos vrijednosnih papira saglasno navedenoj zakonskoj odredbi.

VIII.4. NADLEŽNOSTI I ZADACI KOJE JE REGISTAR VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBIH DOBIO ZAKONOM O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM

Vezano za postupak koji Registar treba provoditi saglasno Zakonu o oduzimanju nezako- nito stečene imovine krivičnim djelom (2014), Registar će provoditi sljedeće:

- Nakon što sud okonča posebni postupak, Registar će **postupati po nalogu suda** kojim se određuje da se u Registru **izvrši upis prava vlasništva u korist Federacije Bosne i Hercegovine** (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 6, st. 2).
- **Registar će postupati u skladu sa nalogima tužioca** koji je donio naredbu o pro- vođenju finansijske istrage na osnovu ovog zakona (2014, čl. 8, st. 3), dakle po za- htjevu tužilaštva za dostavu informacije **dostaviti podatke** da li su određena lica, osumnjičeni, povezana lica itd. registrirani kao vlasnici vrijednosnih papira te po- datke o vrsti i količini vrijednosnih papira koji isti imaju u vlasništvu, podatke o

prometu vrijednosnim papirima, (kupoprodaja, darovanje, nasljeđivanje itd.), liste transakcija, (historija svih transakcija), podatke o upisanim ili brisanim ograničenjima na vrijednosnim papirima i slično, kopije dokumentacije i isprava koje su bile osnov za sticanje ili prenos prava.

- Ukoliko je u pravomoćnoj presudi suda navedeno da se Registru nalaže da izvrši prenos vrijednosnih papira na Federaciju BiH, **sud će istu dostaviti Registru na provođenje kako bi Registar izvršio upis prava vlasništva** po presudi suda u korist Federacije Bosne i Hercegovine (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 11, t. d).
- **Po naredbi suda** za dostavljanje podataka i informacija neophodnih za donošenje odluka, Registar će hitno **dostaviti podatke i informacije, odnosno izvještaje** sudu (ZONSIKD FBiH, čl. 13). Praksa Registra je da sve podatke odnosno izvještaje dostavlja u roku od tri radna dana.
- Kada tužilac u toku ili nakon okončanja krivičnog postupka ili kada nisu ispunjeni uvjeti za vođenje krivičnog postupka predloži osiguranje privremenom mjerom **zabranom otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira**, Registar će po dostavljanju rješenja Suda kojim su određene ove mjere izvršiti upis **zabrane otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira**. Ukoliko se radi o obveznicama, u privremenoj mjeri je potrebno precizirati da li se blokira i isplata novca po osnovu dospjele glavnice i kamate.
- Ako je privremenu mjeru potrebno upisati u Registru, odluka suda će sadržavati i nalog za upis privremene mjere u Registru.
- Ako je privremenu mjeru potrebno brisati iz Registra, odluka suda će sadržavati i nalog za brisanje privremene mjere u Registru (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 18).
- Sudjelovati u postupku prodaje dionica i drugih vrijednosnih papira saglasno zakonima kojim se uređuje tržište vrijednosnih papira (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 32, t. 6).

IX. SMJERNICE ZA POSTUPANJE ZEMLJIŠNO-KNJIŽNIH UREDA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

IX.1. NADLEŽNOSTI ZEMLJIŠNO-KNJIŽNIH UREDA

Svaka fizička i pravna osoba može biti nosilac prava vlasništva i drugih stvarnih prava. Vlasništvo je stvarno pravo koje vlasniku daje ovlaštenje da slobodno i po svojoj volji stvar posjeduje, koristi i da s njome raspolaže, a svakoga od toga prava isključuje u granicama određenim zakonom.

Zemljišna knjiga je javna knjiga i javni registar stvarnih prava na nekretninama i drugih prava koja su zakonom predviđena za upis, kao i ostalih zakonom predviđenih činjenica od značaja za pravni promet. S obzirom na činjenicu da je zemljišna knjiga javna knjiga, da je registar stvarnih prava i drugih prava koja se u njoj upisuju, može se slobodno reći da sve ono što je upisano u zemljišnim knjigama i postoji, a sve što nije upisano i zabilježeno, sve što je brisano kao i da ne postoji. Načelo konstitutivnosti je načelo kojim je određeno da prava nastaju upisom u zemljišnu knjigu.

U zemljišnu knjigu upisuju se pravo vlasništva, suvlasništva i zajedničko vlasništvo, sudsko založno pravo, nadzaložno pravo, hipoteka i zemljišni dug, pravo stvarne služnosti, pravo dugoročnog najma i zakupa, pravo preče kupovine i pravo otkupa, plodouživanje, stvarni tereti i prava korištenja.

Zemljišna knjiga sastoji se od glavne zemljišne knjige, zbirke isprava i pomoćnih registra.

Glavna zemljišna knjiga sastoji se od zemljišnoknjižnih uložaka. Glavna zemljišna knjiga vodi se za jednu katastarsku općinu. Upisi se vrše u zemljišnoknjižni uložak u koji se upisuje jedno zemljišnoknjižno tijelo. Zemljišnoknjižno tijelo sastoji se od jedne ili više katastarskih parcela koje se nalaze u istoj katastarskoj općini i na kojima postoje isti pravni odnosi. Određivanje područja i naziva katastarskih općina uređuju propisi o katastru zemljišta tako da jedna katastarska općina može obuhvatati samo one nekretnine koje se nalaze na području nadležnosti jednog zemljišnoknjižnog suda, s tim što nekretnine na području nadležnosti jednog zemljišnoknjižnog suda mogu biti podijeljene u više katastarskih općina.

Zemljišnoknjižni izvadak je jedini dokaz o vlasništvu ili nekom pravu koje može biti predmetom upisa u zemljišnu knjigu. Izvaci iz zemljišne knjige uživaju javnu vjeru i imaju dokaznu snagu javnih isprava.

Zemljišnoknjižni izvadak sastoji se od tri dijela:

1. popisnog lista (list A) u koji se upisuje nekretnina, odnosno njena glavna obilježja - katastarski broj, kultura, naziv i površina parcele;
2. vlasničkog lista (list B) u koji se upisuju pravni osnov upisa, podaci o vlasniku (fizičkom ili pravnom licu), ograničenja prava raspolaganja vlasnika/suvlasnika kao i zabilježbe koje se tiču vlasništva/suvlasništva;

3. teretnog lista (list C) iz kojega je vidljivo da li je nekretnina opterećena pravima trećih osoba, upisuju se tereti i ograničenja, pravni osnov upisa, prava koja opterećuju nekretninu kao i zabilježbe koje se odnose na ta opterećenja, podaci o nosiocu ili nosiocima tih prava.

Zbirku isprava čini dokumentacija na osnovu koje je izvršen upis, otpravci izvornika notarski obrađenih isprava, sudske odluke, odluke organa uprave i dr.

Pomoćni registri su:

1. registar vlasnika (u koji se upisuju ime, prezime, rođeno prezime, ime jednog od roditelja, JMBG, prebivalište, kao i broj ZK uložka i katastarska općina u kojoj su upisane nepokretnosti koje pripadaju vlasniku),
2. registar parcela (vodi se za svaku katastarsku općinu za koju se vodi i glavna knjiga) i
3. dnevnik (u dnevniku se registriraju zahtjevi za upis i dodjeljuje se broj dnevnika).

Zemljišne knjige su u stvarnoj nadležnosti prvostepenih općinskih sudova u Federaciji BiH, a mjesno nadležan sud za vođenje zemljišnih knjiga je onaj sud na čijem se području nalazi nekretnina. Vode se u elektronskom obliku.

Zemljišne knjige u stvarno i mjesno nadležnim sudovima vode posebni zemljišnoknjižni uredi. Nadležni službenik za vođenje zemljišnih knjiga je zemljišnoknjižni referent i taj referent postupa pod nadzorom zemljišnoknjižnog sudije te u svom radu primjenjuje odredbe sljedećih propisa:

1. Zakon o zemljišnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine (2004), kojim se uređuje vođenje, održavanje i uspostava zemljišnih knjiga, kao i upis nekretnina i prava na nekretninama u zemljišnim knjigama u Federaciji BiH;
2. Pravilnik o postupanju u zemljišnoknjižnim stvarima, kojim se bliže propisuju pitanja u vezi sa radom zemljišnoknjižnog ureda i to: izgledom i čuvanjem zemljišnih knjiga, postupkom upisa, izlaganja i utvrđivanja prava, podacima o nosiocima prava, međusobnom saradnjom zemljišnoknjižnih ureda i službi nadležnih za poslove katastra i dr.;
3. Pravilnik o uvođenju elektronskog vođenja zemljišnih knjiga, kojim se bliže određuje način na koji zemljišnoknjižni uredi obavljaju vođenje zemljišnih knjiga uz pomoć računarske tehnike i
4. Zakon o parničnom postupku, Zakon o vanparničnom postupku, Zakon o izvršnom postupku, Zakon o stvarnim pravima, Zakon o notarima i dr.

Posjed predstavlja "faktičnu vlast nad nekretninom", a dokazuje se posjedovnim listom i kopijom katastarskog plana koje izdaje nadležni organ lokalne uprave i Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove.

Načela zemljišnih knjiga su: načelo zakonitosti, javnosti, konstitutivnosti, obaveze upisa, povjerenja, tačnosti, istinitosti, prvenstva upisa i dr.

IX.2. ULOGA I POSTUPANJE ZEMLJIŠNO-KNJIŽNIH UREDA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

Pomoću zemljišnih knjiga daje se vanjska vidljivost stvarnim pravima na nekretninama nužna za njihovu zaštitu i ostvarivanje te za zaštitu povjerenja poštenih stjecatelja stvarnih prava na nekretninama. Važna uloga koju u pravnom prometu nekretnina imaju zemljišne knjige dolazi do izražaja i u postupku izvršenja i osiguranja na nekretninama, upisom privremenih mjera obezbjeđenja i osiguranja, kao i u drugim postupcima koji se vode na nekretninama.

Konkretno govoreći, zemljišnoknjižni ured:

- vodi zemljišne knjige,
- vrši nadzor nad vršenjem uvida u zemljišne knjige,
- vrši primanje zahtjeva i postupa po istim,
- donosi odluke o upisu, provodi upise,
- izdaje zemljišnoknjižne izvratke i
- vodi pomoćne registre (registar parcela, vlasnika), vrši arhiviranje predmeta i druge poslove.

Da bi se uopće moglo doći do osiguranja prisilnog oduzimanja sredstava, prihoda ili imovine ostvarene krivičnim djelom, potrebno je doći do podataka o postojanju takve imovine. Zakonom o krivičnom postupku FBiH (2014) u članu 22. regulirano je pitanje pružanja pravne pomoći i službene radnje: *Svi sudovi u Federaciji dužni su da pruže pravnu pomoć sudu koji vodi krivični postupak. Svi organi vlasti u Federaciji dužni su službeno sarađivati sa sudovima, tužiocem i drugim organima koji učestvuju u krivičnom postupku.*

Dosadašnja praksa u radu zemljišnoknjižnog ureda po odlukama suda u krivičnim postupcima bazirala se na provođenju i upisivanju privremenih mjera osiguranja, zabilježbi zabrane otuđenja i opterećenja nekretnina, zabilježbi izvršenja na nekretninama u korist povjerioca Bosne i Hercegovine zastupane po Pravobranilaštvu BiH, zabilježbi izvršenja na nekretninama u korist povjerioca Federacije Bosne i Hercegovine zastupane po Federalnom pravobranilaštvu Federacije BiH, uknjižbi hipoteka određenih kao jamstvo uz zabilježbu da će vrijednost određena kao jamstvo postati prihod budžeta Federacije BiH, u slučaju ako osumnjičeni pobjegne, te brisanje istih, a budući da su zemljišne knjige javni registar stvarnih i drugih prava na nekretninama i da se zasnivaju na načelu javnosti niti jedno lice se ne može pozivati da mu nije bilo poznato stanje upisano u zemljišnim knjigama.

U toku **istražne faze** zemljišnoknjižni uredi postupaju po zahtjevima organa koji su nadležni da traže informacije o vlasništvu za određena lica, tj. osumnjičenog, povezanih osoba, saučesnika i dr. Zemljišnoknjižni uredi postupaju po hitnom postupku te u što kraćim rokovima dostavljaju tražene informacije nakon provjere u bazi podataka zemljišnoknjižnog ureda, vrše dostavljanje aktuelnih zemljišnoknjižnih izvadata, izvadata iz knjige položenih ugovora, izvadata s historijatom (ukoliko je osoba na drugo lice prenijela pravo vlasništva) te vrše dostavljanje ovjerenih prepisa iz zbirke isprava koji su bili osnov za sticanje ili prenos prava vlasništva ili nekog drugog stvarnog prava (npr. kopije notarski obrađenih isprava, kupoprodajnih ugovora, ugovora o poklonu, rješenja o nasljeđivanju, sudskih odluka i dr.).

Zahtjevi nadležnih organa u toku finansijske istrage sudova, naročito tužilaštava i organa unutrašnjih poslova u kantonima, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Finansijske policije Federacije BiH, nadležnih poreznih uprava i dr. upućeni zemljišnoknjižnim uredima radi provjere da li su određena lica uknjižena kao vlasnici/suvlasnici nekretnina, treba da sadrže sljedeće podatke: ime i prezime, djevojačko prezime, ime jednog od roditelja, jedinstveni matični broj (JMBG), podatke o nekretninama (ukoliko su im poznati i to broj katastarske čestice i naziv katastarske općine), a sve iz razloga što je stanje iz starih zemljišnih knjiga preneseno u elektronsku formu i što se prilikom vođenja starih zemljišnih knjiga prilikom upisa nosilaca prava vlasništva/suvlasništva-fizičkih lica nisu upisivali jedinstveni matični brojevi. Ovakva situacija stvara probleme jer se u bazi podataka može pojaviti više lica upisanih sa istim imenom i prezimenom i istim imenom oca ili bez upisanog imena oca, a da se ne zna da li se u konkretnom slučaju radi o osobi za koju se traže podaci. U praksi su se pojavljivali slučajevi kada dvije osobe sa istim imenom i prezimenom i imenom oca nisu jedna te ista osoba, već naprotiv dvije potpuno različite osobe.

Problem koji se javlja prilikom provjere podataka o imovini je donekle i neusklađenost zemljišnih knjiga sa stvarnim stanjem, neusklađenost između gruntovnog (zemljišnoknjižnog stanja) i posjedovnog stanja (stanje katastarskih podataka) kao i to što građani svoje nekretnine ne upisuju u zemljišnu knjigu iz određenih razloga (izbjegavanja poreških obaveza i dr.).

U postupku za **osiguranje imovinske koristi** za koju je sumnja da je pribavljena krivičnim djelom nadležni sud, a po prijedlogu tužioca za određivanje privremenih mjera, zemljišnoknjižnom uredu odmah, a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja dostavlja svoju odluku (rješenje) kojom određuje zabranu otuđenja i opterećenja nekretnina ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, uz nalog zemljišnoknjižnom uredu da isti izvrši zabilježbu koja je decidno navedena u rješenju.

Kada je riječ o **trajnom oduzimanju imovinske koristi** pribavljene krivičnim djelom, ZON-SIKD Federacije BiH (2014, čl. 11, st. 1, t. d) propisuje da će se presuda suda, kojom se optuženi oglašava krivim i kojom se utvrđuje koje stvari ili prava predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i njihovu novčanu vrijednost te utvrđuje da te stvari i prava postaju vlasništvo, odnosno imovina Federacije Bosne i Hercegovine, dostaviti nadležnim organima radi upisa prava vlasništva u korist Federacije Bosne i Hercegovine u javnim knjigama ili registrima koji se vode kod tih organa. S tim u vezi, Zakon o zemljišnim knjigama u odredbi iz čl. 2. uređuje nekoliko vrsta upisa u zemljišne knjige tako da postoje:

Predbilježba kao uvjetni, privremeni upis prava na nekretninama kojim se sticanje, prijenos, ograničenje ili prestanak prava postiže naknadnim opravdanjem.

Zabilježba kao upis određenih okolnosti i činjenica koje su od utjecaja na raspolaganje nekretninama. Zabilježba se može odnositi na lične odnose (maloljetnost, stavljanje pod starateljstvo, produženje roditeljskog prava), ali i na druge činjenice kao što su otvaranje stečaja, postojanje spora, zabilježba privremene mjere zabrane otuđenja i opterećenja nekretnina, zabilježba izvršenja, zabilježba zabrane raspolaganja i dr.

Uknjižba kao konačan upis prava na nekretninama, kojim se bezuvjetno stiču, prenose, ograničavaju ili prestaju prava na nekretninama.

Sama **procedura** tj. konkretno postupanje zemljišnoknjižnog ureda po zaprimljenoj sudskoj odluci u okviru postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom sastoji se od:

- preuzimanja zahtjeva za upis;
- registriranja zahtjeva za upis (određivanje DN broja);
- izdavanja potvrde o zaprimljenom zahtjevu - DN broju;
- obrade zahtjeva;
- provjera zahtjeva za upis; Ona podrazumijeva provjeru kako samog zahtjeva tako i provjeru dokumentacije na koju se zahtjev odnosi, da li su podneseni potrebni dokumenti u odgovarajućoj formi, da li su dokumenti (isprave) identični sa stanjem u zemljišnoj knjizi, tj. podaci o nekretnini koji su navedeni u zahtjevu i dokumentaciji moraju se slagati sa podacima iz zemljišne knjige. Pod ovim podacima se podrazumijevaju podaci o sudu pri kojem se vode zemljišne knjige, zemljišnoknjižni uložak, tačna oznaka nekretnine i katastarske općine. Tačna oznaka prava kao i nosilac prava moraju biti naznačeni onako kako su upisani u zemljišnoj knjizi u B-vlasničkom ili C-teretnom listu,
- odluke o upisu i donošenja odgovarajućeg rješenja o upisu;
- upisa u zemljišnu knjigu;
- dostavljanja rješenja o upisu podnosiocu zahtjeva ili njegovom zastupniku, osobi na čijoj se nekretnini neko pravo prenosi, opterećuje, ograničava ili ukida kao i osobi protiv koje je provedena zabilježba.

Zemljišnoknjižni ured nema zakonskog osnova da oponira sudovima donositeljima odluka (rješenja i presude) i u tom smislu odbije naređenje zabilježbe ili uknjižbe, tj. ne može ispitivati niti ima nadležnost da ispituje materijalnu osnovanost mjere koju je potrebno upisati i koju je donio nadležni sud. Dakle, zemljišnoknjižni ured, isključivo provjerava da li su ispunjene pretpostavke za upis u zemljišnu knjigu, vrši provjeru zahtjeva za upis i priložene dokumentacije sa zemljišnom knjigom i dužan je da promptno, tj. odmah i bez odlaganja donijeti svoje rješenje na osnovu kojeg će izvršiti upis tražene zabilježbe ili upis promjene prava vlasništva, a koja je decidno navedena u odluci suda i koja se nalaže zemljišnoknjižnom uredu.

Dakle, ukoliko je potrebno upisati ili brisati bilo koju privremenu mjeru u javne knjige, odluka suda mora sadržavati i nalog za upis iste, a ukoliko je tu mjeru potrebno brisati, odluka suda također mora sadržavati i nalog za brisanje.

Može se slobodno reći da privremene mjere donijete u sudskom postupku svoje oživotvorenje dobijaju tek kada budu upisane u zemljišnim knjigama.

Zabilježbe zabrane raspolaganja, otuđenja ili opterećenja nekretnina ili zabilježbe privremenih mjera raspolaganja imovinom su upisi kojima se ne stvara neko stvarno pravo. To su upisi kojima se čine vidljivim činjenice sa ciljem da se izazovu izvjesni pravni učinci. Imaju funkciju upozorenja za treća lica koja vrše uvid u zemljišnu knjigu, njima se omogućava publiciranje činjenice da je mjera određena, a time i njezini pravni učinci erga omnes i niko se ne može pozivati na nepoznavanje ovih upisa i njihovih pravnih dejstava.

X. SMJERNICE ZA POSTUPANJE SKRBNIČKIH BANAKA, DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA I NADLEŽNIH REGISTARSKIH SUDOVA U OKVIRU POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

X.1. BANKE SKRBNICI, DRUŠTVA ZA UPRAVLJANJE FONDOVIMA I UDJELI U PRIVREDNIM DRUŠTVIMA

Skrbnička banka je nosilac licence za obavljanje bankarskih poslova od strane Agencije za bankarstvo Federacije BiH, kao i posebne licence za obavljanje skrbničkih poslova izdate od strane Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH, koja obavlja poslove poravnanja novca i vrijednosnih papira na svojim računima, a sve za račun vlasnika vrijednosnih papira te se skrbi o čuvanju navedene imovine (Zakon o tržištu vrijednosnih papira FBiH, 2015, čl. 123).

Društvo za upravljanje fondovima je pravno lice registrirano s namjenom upravljanja nad zatvorenim i otvorenim fondovima te raspoređivanju i upravljanju tom imovinom u skladu sa zakonom sa ciljem uvećanja vrijednosti imovine udjeličara (Zakon o investicijskim fondovima FBiH, 2008, čl. 2 i čl. 19). Pojam društava za upravljanje fondovima određen je i u nedavno usvojenom Zakonu o dobrovoljnim penzijskim fondovima (2016, čl. 3).

Poslovni udjeli su udjeli koje imalac ima u određenom poslovnom subjektu, obično društvu s ograničenom odgovornošću koje je kao takvo upisano u registru kod nadležnog suda, temeljem čega imalac nad poslovnim udjelom stiče određena prava i obaveze srazmjerno visini tog udjela. Privredna društva mogu biti osnovana i kao dionička društva čiji je osnovni kapital podijeljen na dionice i koja mogu biti otvorenog ili zatvorenog tipa (Zakon o privrednim društvima FBiH, 2015, čl. 317 i čl. 105).

Uključivanjem država u moderne finansijske tokove te rastom obima kriminalnih aktivnosti u području privrednog i finansijskog kriminala, rastu svakako i potencijalna skrovišta nezakonito stečene imovine koja se pokušava prikriti od tijela krivičnog progona. Time se bankovni računi sve više napuštaju kao sigurno utočište nezakonito stečene imovine i ista biva usmjerena u druga potencijalno sigurnija skrovišta.

U novije vrijeme imovinska korist pribavljena krivičnim djelom se sve češće investira u alternativne vidove imovine, koji omogućavaju veći nivo zaštite identiteta pojedinaca i izvora njihovih sredstava. Na taj se način imovinska korist sve češće nalazi na skrbničkim računima što omogućava vlasniku visok stepen diskrecije u vezi sa stvarnim vlasništvom nad tom imovinom i visok stepen sigurnosti od dostavljanja podataka o samim nositeljima prava na tim računima.

S druge strane, ekspanzija kolektivnog investiranja dovela je do toga da se vlasnici imo-

vine nerijetko odlučuju, uspostavljajući disperziju rizika ulaganja, uložiti dio sredstava i u ove fondove koji pored atraktivnih prinosa donose i visok stepen zaštite informacija o samim vlasnicima.

Isto tako, značajan broj učinilaca krivičnih djela disperzira rizik od otkrivanja osnivanjem privrednih subjekata putem kojih obavljaju određene poslovne aktivnosti i na taj način unose nezakonito stečena sredstva u legalne finansijske tokove.

X.2. EVIDENTIRANJE VLASNIKA VRIJEDNOSNIH PAPIRA KOD SKRBNIČKIH BANAKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima I USPOSTAVLJANJE POSLOVNE SARADNJE

X.2.1. POSLOVANJE SKRBNIČKIH BANAKA SA KLIJENTIMA

Kako Registar vrijednosnih papira u Federaciji BiH ima pregled vlasnika i vrijednosnih papira koji se nalaze na vlasničkom računu svakog vlasnika pojedinačno, banka skrbnik ima evidenciju o vlasnicima vrijednosnih papira/klijentima na zbirnom skrbničkom računu, a Društvo za upravljanje fondovima pregled udjeličara u otvorenim investicijskim fondovima kojima upravlja (Zakon o tržištu vrijednosnih papira FBiH, 2015, čl. 123 -126).

Banka skrbnik je dužna prilikom stupanja u poslovni odnos s klijentom primjeniti procedure koje se odnose na identifikaciju klijenata, bez obzira da li je riječ o fizičkom ili pravnom licu, te provesti postupak nespornog utvrđivanja identiteta kao i provođenja dodatnih mjera u smislu poštivanja principa "know your clients", a sve sa ciljem minimiziranja rizika od zloupotreba i provođenja nezakonitih radnji.

Banka će ove klijente nakon indentifikacije pod punim nazivom, imenom i prezimenom unijeti u interni softver evidencija te poštivati principe zaštite podataka o vlasnicima tih računa kao i o njihovim transakcijama, posebice uvažavajući uspostavljene tzv. kineske zidove (Zakon o tržištu vrijednosnih papira FBiH, 2015, čl. 126).

U slučaju zahtjeva tih klijenata za sticanjem instrumenata na domaćim ili stranim berzama bit će im uručen broj posebnog namjenskog računa (cash custody account) na koji će uplaćivati novčana sredstva potrebna za sticanje vrijednosnih papira. Na namjenski račun klijenta otvoren pri skrbničkoj banci se također uplaćuju i novčana sredstva klijenta po prodaji vrijednosnih papira koristeći usluge banke skrbnika.

TRGOVANJE NA DOMAĆIM BERZAMA

U slučaju da klijent želi da trguje na domaćim berzama, a nakon uplaćenog novčanog iznosa na poseban namjenski račun (cash custody account,) izdat će željeni nalog prema svom izabranom brokeru s kojim skrbnička banka ima potpisan ugovor, a broker će, prije plasiranja naloga, zahtijevati potvrdu o raspoloživosti sredstava na računu navedenog klijenta. Tek nakon što skrbnička banka izda potvrdu, broker će izvršiti transakciju ali birajući u svom sistemu zbirni račun skrbničke banke te će se iz tog razloga prema Registru vrijednosnih papira u Federaciji BiH evidentirati transakcija isključivo određene skrbničke banke. U tom sistemu bit će vidljivo da je transakcija po prirodi skrbnička te će biti vidljiva skrbnička banka koja je izvršila transakciju, ali ne i stvarni vlasnik. Nakon dostavljenog obračuna prema skrbničkoj banci, banka se poravnava s namjenskog računa (cash custody account).

Identična situacija će biti i u slučaju prodajne transakcije kada, umjesto posebne uplate

sredstava, klijent u evidenciji skrbničke banke mora imati pohranjene vrijednosne papire, a broker će prije plasiranja naloga zatražiti od skrbničke banke potvrdu da određeni klijent ima te vrijednosne papire.

Nakon dva radna dana po obavljenoj transakciji, ista će biti poravnata preko zbirnog skrbničkog računa skrbničke banke i opet će stvarna promjena vlasnika biti vidljiva samo u internoj evidenciji skrbničke banke. Novčana sredstva od prodatih vrijednosnih papira će biti uplaćena na namjenski račun klijenta pri skrbničkoj banci.

TRGOVANJE NA STRANIM BERZAMA

S obzirom da skrbnička banka prema prirodi svog posla i usvojenim internim aktima, a poštujući eksterne propise, može plasirati naloge svojih klijenata i na inostrane berze, ona to radi na način da u svoje ime zaključi ugovore s trećim skrbničkim bankama koje pružaju uslugu plasiranja naloga širom svijeta te izdaje direktne naloge u ime svojih klijenata a za svoj račun, uz obavezno prethodno obezbjeđivanje potrebnih sredstava na svojim računima otvorenim kod treće banke, čime treća banka te transakcije poravnava u ime lokalne skrbničke banke.

Po dostavljenom obračunu i koristeći se svojim internim programima, lokalna banka rasknjižava te instrumente prema ranije zadatoj instrukciji klijenta, držeći se obaveze da poravna klijenta po uslovima kako je zatraženo u pismenom nalogu klijenta. Kako bi obezbijedila svoja potraživanja, banka skrbnik prije izdavanja naloga zahtijeva uplate na poseban račun (cash custody account) koji je uvijek isti bez obzira da li se trgovina obavlja na domaćoj ili stranoj berzi.

Posebna situacija se odnosi na stvarne vlasnike fizička i pravna lica koji su korisnici usluga treće globalne skrbničke banke. Ovdje se u ulozi vlasnika pojavljuje neka treća skrbnička banka (nazvana globalna banka), koja kroz svoje skrbničke mreže širom svijeta prima naloge za različita tržišta bez odavanja identiteta o samom vlasniku tih vrijednosnih papira.

Kako je u prošlosti zbog nedovoljno uspostavljenog principa obaveze identifikacije bančinih klijenata bilo značajnih problema prilikom nadzora i utvrđivanja stvarnog vlasništva, uspostavljena je obaveza zahtjevanja potpune identifikacije i klijenata od trećih banaka, na način da je, prije same realizacije transakcija, treća banka dužna dostaviti podatak ko je stvarni vlasnik predmetne transakcije.

X.2.2. POSLOVANJE DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima KOJI UPRAVLJAJU INVESTICIJSKIM FONDovima

Društva za upravljanje fondovima su pravna lica i osnivaju se u organizacionom obliku društava sa ograničenom odgovornošću ili dioničkih društava, kojima je predmet poslovanja osnivanje investicijskih fondova i upravljanje investicijskim fondovima, odnosno ulaganje novčanih sredstava u vlastito ime i za račun vlasnika udjela otvorenih investicijskih fondova i u ime i za račun dioničara zatvorenih investicijskih fondova, te obavljanje drugih poslova određenih Zakonom o investicijskim fondovima FBiH (2008, čl. 19).

Društvo za upravljanje fondovima može prospektom i statutom fonda odrediti najveći dozvoljeni broj investitora u fond, s tim da ukupan broj vlasnika udjela u fondu ni u jednom trenutku ne može preći gornju granicu od 200 (Zakon o investicijskim fondovima FBiH, 2008, čl. 120)¹⁵.

15. Navedeno se odnosi samo na otvorene investicijske fondove sa zatvorenim ponudom.

Prilikom izdavanja prospekta i statuta, koji Društvu prethodno mora odobriti Komisija za vrijednosne papire FBiH, a koji predstavljaju ličnu kartu fonda i kompletan vodič za investitora, društvo će u tim dokumentima opisati proces i načine kako se može izvršiti uplata, koliki su troškovi, koja su prava i obaveze udjeličara te koja je investicijska politika ulaganja fonda koja determinira i buduća kretanja vrijednosti fonda od kojih će zavisiti i vrijednost pojedinačnog udjela.

Svako društvo će uspostaviti svoje evidencije udjeličara koje se mora redovno dnevno ažurirati, potvrđivati od strane banke depozitara i na osnovu broja udjeličara i neto vrijednosti imovine za svaki dan izračunavati vrijednost jednog pojedinačnog udjela.

Prilikom početne uplate udjela, cijena udjela je fiksna i propisana prospektom te se dodjeljuje pripadajući broj udjela nakon oduzetih troškova, a o broju dodijeljenih udjela društvo izdaje udjeličarima potvrde.

Kako se vrijednost mijenja svaki dan, vrijednost prilikom izlaska iz fonda za udjeličara može biti niža ali i viša od one koju je inicijalno uplatio, ali se broj udjela ne može mijenjati.

Način izračuna neto vrijednosti imovine fonda je pod nadzorom banke depozitara i Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH te se koriste posebne metodologije utvrđene zakonom.

Evidencija udjeličara je poznata društvu za upravljanje i banci depozitaru, a podaci o udjeličarima se mogu dostavljati isključivo u zakonom propisanim slučajevima i na propisan način, uključujući i dostavljanje Komisiji za vrijednosne papire FBiH.

X.3. POSTUPANJE SKRBNIČKIH BANAKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima U DOSADAŠNJEM PERIODU

Dosadašnji period i postupanje skrbničkih banaka i društava za upravljanje fondovima u području odgovaranja na zahtjeve institucija za sprovođenje zakona i pravosudnih tijela se uglavnom odnosio na ispunjavanje obaveza ovih subjekata koje proizlaze iz Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (2016). Konkretno se to odnosi na postupanje u skladu sa nalogima Finansijsko-obavještajnog odjela SIPA-e, koje je shodno svojim nadležnostima iz čl. 56., st. 1. i 2., te u čl. 57. i 58. spomenutog Zakona od skrbničkih banaka i društava za upravljanje fondovima, kao obveznika tog Zakona, tražilo određene podatke i informacije i nalagalo poduzimanje zakonom propisanih radnji. Isto tako, Komisija za vrijednosne papire FBiH u okviru svojih ovlaštenja, a pri obavljanju nadzora na tržištu vrijednosnih papira, može zahtijevati i ishodovati potrebne podatke od skrbničkih banaka i Društava za upravljanje fondovima u ove svrhe.

Na osnovu takvih zahtjeva FOO-SIPA banke skrbnici su najčešće objedinjavale sve tražene informacije na jednom mjestu i dostavljale ga najprije prema ovlaštenoj osobi banke, u smislu odredbe iz člana 40. Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (2016), tzv. "kupitu", koji bi nakon pregleda te informacije dostavljao prema FOO SIPA u zakonom predviđenim rokovima.

Jednak tretman su imala i Društva za upravljanje udjelima kao obveznici navedenog Zakona te su i ona također dužna po izričitom upitu FOO SIPA dostavljati tražene podatke i informacije.

Pored Finansijsko obavještajnog odjela SIPA-e, banke skrbnici i društva za upravljanje fondovima su također u obavezi dostavljati podatke i prema Komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH, što neposredno proizlazi iz zakonskih odredbi o nadležnostima ovog tijela, tačnije čl. 12., čl. 14a. i čl. 14b. Zakona o komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH (2013).

Isto tako, skrbničke banke su dužne dostavljati podatke i prema zahtjevu Agencije za bankarstvo Federacije BiH, što je uređeno propisima koji definiraju nadležnosti ove agencije, odnosno odredbama čl. 4. Zakona o agenciji za bankarstvo Federacije BiH (2012).

Na kraju, ovi subjekti imaju obavezu postupanja po zahtjevima nadležnih tužilaštava, koji su im upućen na osnovu odredbi Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (2014), bilo da se radi o općoj zakonskoj odredbi iz čl. 45., st. 2., t. d. ovog zakona, kojom se od svih državnih organa, preduzeća, pravnih i fizičkih osoba u Federaciji BiH nalaže dostavljanje informacija nadležnom tužiocu ili poduzimanja određenih radnji u cilju pribavljanja dokaza o krivičnom djelu i učiniocu.

Naime, odredba iz čl. 86., st. 1. Zakona o krivičnom postupku FBiH (2014) uređuje izdavanje naredbi banci ili drugoj pravnoj osobi, pod uvjetom da postoje osnovi sumnje da je neka osoba učinila krivično djelo koje je povezano s dobijanjem imovinske koristi. U tim situacijama sud može na osnovu prijedloga tužioca narediti da banka ili druga pravna osoba koja vrši finansijsko poslovanje dostavi podatke o bankovnim depozitima i drugim finansijskim transakcijama i poslovima te osobe, podacima koji se odnose na tu osobu, kao i osobe za koje se osnovano vjeruje da su uključene u finansijske transakcije ili poslove osumnjičenog, ako bi takvi podaci mogli biti dokaz u krivičnom postupku.

Iz gore navedenog proizlazi da su se obaveze ovih finansijskih institucija do sada crpile iz različitih pravnih izvora te su imale različito zakonsko uporište.

X.4. ULOGA SKRBNIČKIH BANAKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

Početkom primjene Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014), skrbničke banke i društva za upravljanje fondovima su postali aktivni sudionici u postupku za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i to u svim fazama ovog postupka (istražna, sudska, faza izvršenja i faza upravljanja).

Naime, uzimajući u obzir činjenicu da su evidencije o stvarnim vlasnicima instrumenata na zbirnim skrbničkim računima te evidencije društava za upravljanje fondovima zaštićene i da istima interno raspolažu ovi subjekti kao i da Registri vrijednosnih papira nemaju pristup podacima iz tih evidencija, neophodna je njihova aktivna saradnja i uključenost sprovođenju odredbi ZONSIKD-a. To je primarno važno iz razloga kako bi se spriječilo da učionici krivičnih djela koriste ove alternativne vidove imovine radi skrivanja nezakonito stečene imovinske koristi.

Vodeći računa da su evidencije o ovoj vrsti finansijske imovine i transakcijama koje se obavljaju u vezi s takvom imovinom strogo zaštićene internim aktima skrbničkih banaka i društava za upravljanje fondovima, neophodno je pridržavati se zakonskih procedura prilikom zahtijevanja dostave podataka i informacija, izvršenja rješenja o mjerama osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i presuda kojima se imovina u ovim

oblicima trajno oduzima.

Na samom početku treba naglasiti da nadležni pravosudni organi, bilo da se radi o tužilaštvu ili sudu mogu potrebne podatke vezane za ove oblike imovine zatražiti od različitih subjekata (Registar za vrijednosne papire u FBiH, Komisija za vrijednosne papire FBiH, skrbničke banke, društva za upravljanje fondovima i dr.), bilo da svoje zahtjeve za dostavljanje podataka i informacija upućuju pojedinačno nekim od tih subjekata (npr. skrbničkim bankama ili društvima za upravljanje fondovima) ili putem regulatora tj. Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH, koja će onda od učesnika na tržištu vrijednosnih papira pribaviti tražene podatke i objedinjeni odgovor dostaviti tužilaštvu ili sudu koji je tražio provjere ili dostavljanje podataka.

Međutim, neovisno od načina pribavljanja podataka i informacija puno važnije pitanje se odnosi na to kojom vrstom podataka i informacija raspolažu ovi subjekti pojedinačno kako bi se tačno znalo šta i od koga se traži u odnosu na ove oblike imovine.

Naprimjer, Društvo za upravljanje fondovima posjeduje podatke o vlasnicima udjela otvorenih fondova, Registar vrijednosnih papira u Federaciji BiH posjeduje podatke o vlasnicima svih dionica uključujući i dionice zatvorenih fondova, dok skrbničke banke imaju podatke o vlasnicima dionica na skrbničkim računima, a Komisija za vrijednosne papire FBiH može ishodovati sve vrste traženih podataka od svih učesnika na tržištu vrijednosnih papira bez obzira o kojoj vrsti podataka i informacija se radi.

X.5. POSTUPANJE BANKE SKRBNIKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima U CILJU OTKRIVANJA I PRIVREMENOG OSIGURANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

X.5.1. POSTUPANJE SKRBNIČKIH BANAKA

Kada su u pitanju skrbničke banke, odnosno njihova uloga i postupanje po odredbama ZONSIKD-a, najprije se mora istaći da je ključno pitanje koje se pojavljuje u najranijim stadijima postupka za oduzimanje imovinske koristi da li određena osoba uopće raspolaže (finansijском) imovinom koja se vodi kod banke skrbnika.

S tim u vezi, nadležno tužilaštvo u okviru istražne faze ovog postupka najprije treba prikupiti podatke i informacije da li su neke osobe vlasnici vrijednosnih papira na zbirnim skrbničkim računima. Tužilaštvo zahtjev za vršenje provjera i dostavljanje podataka i informacija o tome može uputiti prema skrbničkim bankama putem FOO-SIPA ili Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH i taj zahtjev se odnosi na provjeru da li su određene osobe vlasnici vrijednosnih papira na zbirnim skrbničkim računima. Isto tako, zahtjev tužilaštva se može odnositi na provjeru da li osobe koje su eventualno registrirane kao vlasnici vrijednosnih papira na zbirnim skrbničkim računima posjeduju posebni račun, tzv. cash custody accounts radi trgovanja na tržištu vrijednosnih papira putem skrbničkih računa. Svakako će postojati i potreba da se u ovoj fazi postupka pribave i podaci o trgovanju vrijednosnim papirima putem skrbničkih računa koji su u vlasništvu određenih osoba bilo da se radi o trgovanju na domaćim ili stranim berzama.

Nekada će se u praksi javiti situacije gdje je potrebno pribaviti ove podatke u drugim

državama i off-shore područjima. U tom slučaju, tužilaštva će putem različitih mehanizama međunarodne saradnje nastojati da dobiju tražene podatke i informacije. Podatke o vlasnicima i trgovanju vrijednosnim papirima tužilaštva mogu zatražiti direktno od tužilaštava drugih država ukoliko za to postoji multilateralni ili bilateralni ugovor (npr. primjenom čl. 34 Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju koristi pribavljene krivičnim djelom i finansiranju terorizma - Varšavska konvencija CETS 198), putem instrumenata međunarodne policijske saradnje koju ostvaruju nadležna policijska tijela u BiH s policijskim tijelima drugih država ili međunarodnih organizacija (Interpol, Europol, Selec i dr.), odnosno putem specifičnih kanala za saradnju finansijsko-obavještajnih jedinica (Egmond grupa) ukoliko se radi o istragama krivičnih djela pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

Već je izneseno kako zahtjev tužilaštva može biti upućen putem FOO SIPA ukoliko se radi o istragama krivičnih djela iz nadležnosti ovog odjela. Tom prilikom banka skrbnik, temeljem čl. 56. Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (2016), koji uređuje obavezu dostave podataka o transakcijama, licima, vlasništvu i drugim transakcijama, dostavlja tražene podatke o licima i transakcijama koje se sumnjiče za navedena djela te pregled imovine koja se nalazi na skrbi. Rok za dostavu traženih podataka je tri dana, pri čemu je odlučna okolnost da li skrbničke banke uopće imaju traženog klijenta evidentiranog u svojim bazama i da li je navedeni klijent obavljao svoje transakcije posredstvom skrbničkih računa te da li u vlasništvu ima imovinu koja je tu pohranjena.

U drugim slučajevima, tj. kada se radi o istragama krivičnih djela različitim od onih koja su u nadležnosti FOO SIPA, nadležni tužilac će zahtjev za dostavljanje podataka od skrbničkih banaka uputiti putem Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH koja je centralni regulator i koja će uputiti službeni zahtjev prema svim bankama skrbnicima da li navedeno lice raspolaže računom i vrijednosnim papirima kod banke skrbnika i dr.

Na osnovu dobijenog zahtjeva Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH, skrbničke banke će u svojim internim evidencijama izvršiti tražene provjere, tj. da li su određene osobe vlasnici na zbirnim skrbničkim računima te utvrditi identitet tih osoba prema podacima iz svojih evidencija.

U slučaju pozitivnog rezultata provjera, skrbnička banka hitno dostavlja tražene podatke prema Komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH, koja objedinjuje sve odgovore dobijene iz skrbničkih banaka te isti proslijeđuje tužilaštvu koje je uputilo zahtjev.

Tužilaštvo u okviru nastavka postupka, tj. finansijske istrage i nakon što je identificiralo određene osobe kao vlasnike vrijednosnih papira na zbirnim skrbničkim računima, odnosno, vlasnike novčanih sredstava na namjenskim računima (cash custody accounts), treba na zakonit način pribaviti dokaze u vidu podataka o svim transakcijama (trgovanju) na domaćim i stranim berzama s ranije identificiranih skrbničkih računa u vlasništvu određenih osoba (osumnjičeni, optuženi i/ili povezane osobe) te imovini koju imaju na namjenskim računima (cash custody accounts).

Kako se radi o radnjama kojima se na zakonit način pribavljaju dokazi za krivični postupak, pribavljanje ovih podataka vrši se na osnovu odredbi iz čl. 86. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (2014), tj. upućivanjem prijedloga sudu za izdavanje naredbe skrbničkoj banci ili Komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH za dostavljanje ovih podataka, odnosno donošenju vlastite naredbe tužilaštva ukoliko se radi o hitnim slučajevima, ali koja mora biti naknadno konvalidirana tj. odobrena sudskom naredbom u roku od 72 sata. Sve do tada, podaci dobijeni od skrbničke banke će se zapečatiti i čuvati

do donošenja sudske naredbe, odnosno vratiti skrbničkoj banci ukoliko sud odbije izdati naredbu.

Na temelju zaprimljenog prijedloga tužilaštva, Sud shodno odredbama iz čl. 86. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (2014), ima na raspolaganju nekoliko mogućnosti. Najprije može izdati naredbu skrbničkoj banci ili Komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH da dostave tražene podatke, zatim može donijeti rješenje o obustavi finansijske transakcije za skrbničkog, odnosno namjenskog (cash custody account) računa, kao i rješenje o privremenom oduzimanju novčanih sredstava s tog namjenskog računa i njegovom čuvanju (deponovanju) na posebnom računu banke.

Kada se za to stvore zakonske pretpostavke iz čl. 16. ZONSIKD-a FBiH (2014) te kada to tužilaštvo ocijeni svrsishodnim i potrebnim, predložit će Sudu da se odredi mjera osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Tačnije, tužilaštvo će predložiti da Sud donese rješenje kojim će se osumnjičenim, optuženim i/ili povezanim osobama zabraniti otuđenje ili opterećenje vrijednosnih papira na skrbničkim računima, odnosno zabraniti će im se korištenje ili raspolaganje pravima po osnovu tih vrijednosnih papira (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 1. i st. 2, tačka f).

Postupajući po prijedlogu tužilaštva Sud može donijeti rješenje o mjerama osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom te ga shodno odredbi iz čl. 17. st. 7. i st. 8. dostaviti skrbničkoj banci koja ga mora izvršiti u hitnoj proceduri.

Vrlo je važno istaći da ovo sudsko rješenje nužno mora sadržavati sljedeće:

- obim ograničenja prava raspolaganja, tj. da li za ograničavaju pravo na dividendu, pravo upravljanja ili neka druga prava po osnovu vrijednosnih papira;
- rok trajanja mjere osiguranja;
- jasno navedeno koja ograničenja pretpostavlja privremena mjera (pravo upravljanja, pravo na isplatu dividende, pravo raspolaganja i sl).

Nakon što zaprimi rješenje Suda, skrbnička banka pristupa izvršenju u hitnoj proceduri, posebno u pogledu evidentiranja izrečenih zabrana u svojim internim evidencijama i bazama podataka, naričito u odnosu na:

- ograničenje prava raspolaganja (u vidu prodaje, zalogu, opterećenja i drugih radnji)
- zabranu korištenja svih vlasničkih prava.

Kako bi se na blagovremen i ispravan način izvršilo sudsko rješenje o mjerama osiguranja imovinske koristi, skrbničke banke će u toku procedure izvršenja uraditi sljedeće:

- Dostaviti sudsko rješenje prema nadležnom odjelu banke koji ima ovlaštenje za čuvanje navedene imovine, te navesti obavezu blokiranja imovine, izdvajanja iste na posebni „B“ podračun, kojim se blokira mogućnost prenosa, prodaje ili raspolaganja navedenom imovinom te će izvršiti blokadu svih sredstava koji se u tom momentu nađu na namjenskom računu (cash custody account). Jedini iznos koji bi se trebao koristiti s ovog namjenskog računa je iznos koji skrbnička banka mjesečno tereti za naplatu skrbničke naknade i koja je neophodna radi održavanja računa. Pri tome će svaka banka izdvajanje ove imovine prilagoditi svom internom sistemu, a sve sa ciljem ostvarivanja svrhe tj. izdvajanja ove imovine na poseban podračun.
- Ako rješenjem bude određena i zabrana isplate dividende, banka će istu preusmjeriti na ranije blokirani namjenski račun, uz napomenu da se raspoloživa sredstva

- trebaju koristiti za tekuće troškove održavanja samog računa.
- Ukoliko rješenje Suda sadrži i nalog da se vrijednosni papiri na skrbničkim računima povjere na upravljanje Agenciji, sama procedura upravljanja će biti definirana uputama tj. aktima Agencije kojima se definira način i odnos između skrbničke banke i Agencije. Potrebno je istaći da je riječ o instrumentima koji se nalaze u dematerijaliziranom obliku na posebnom računu te nije moguće izvršiti prenos na Agenciju, ali će se posebnim aktima definirati da će po ovom zahtjevu banka skrbnik unijeti napomenu da se u ulozi nalogodovatelja nalazi sada Agencija za upravljanje oduzetom imovinom do nove odluke Suda te će sve naloge vezane za tu imovinu banka skrbnik primati isključivo od Agencije.
 - Primjenjujući član 19. ZONSIKD-a Federacije BiH (2014), u vezi sa ništavošću pravnog posla koji bi vlasnik skrbničkog i namjenskog računa poduzeo nakon donošenja rješenja o osiguranju imovinske koristi, tj. u slučaju da vlasnik instrumenata zahtjeva neku od radnji u vezi sa imovinom a koje se tiču recimo izdavanja punomoći za održavanje skupštine ili prijavu na tender ponudu isti će biti odbijen.
 - Banka skrbnik će također obavijesti o korporativnim aktivnostima iz portfelja koji je blokiran dostavljati isključivo Agenciji.
 - Agencija može u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja donijeti odluku da se predstavnik Agencije pojavi kao punomoćnik na skupštini ili će donijeti odluku o preuzimanju određenih korporativnih aktivnosti ako je isto neophodno u slučajevima sprečavanja propadanja vrijednosti instrumenta ili ako zbog nepoduzimanja ovih radnji može doći do značajnijeg umanjenja vrijednosti. Stoga je vrlo važno da se rješenjem Suda vrlo jasno precizira obim uspostavljenog ograničenja.
 - Agencija također može ovlastiti predstavnika skrbničke banke kao subjekta koji poznaje propise da tu aktivnosti izvrši u ime Agencije, a banka će za tu uslugu ispostaviti fakturu prema Agenciji, koja će biti naplaćena ili sa namjenskog custody cash account računa vlasnika blokiranih sredstava, ili će, ako na računu nema sredstava, fakturu platiti direktno Agencija prema cjenovniku koji je utvrđen s vlasnikom računa prilikom stupanja u poslovni odnos. Odnosi između Agencije i skrbničke banke se u tom pogledu uređuju posebnim ugovorom i Agencija bi trebala sačiniti posebno upustvo o načinu postupanja i namirenju troškova o kojima će biti obavještene banke skrbnici.
 - Nakon što banka skrbnik izvrši blokadu sredstava i imovine, podnijet će izvještaj Agenciji, ali će obavijestiti i vlasnika računa o navedenim aktivnostima. Obavezu mjesečnog izvještavanja koju je imala prema klijentu zadržava i dalje s tim da se sada obavezuje jednake izvještaje slati i prema Agenciji koja će na temelju tih izvještaja moći voditi svoje interne evidencije, posebno o visini portfolija, kretanju neto vrijednosti i drugim faktorima koji mogu i uticati na povećanje ili smanjivanje vrijednosti imovine.
 - Banka skrbnik je dužna u slučaju prijema naloga za prenos imovine od vlasnika tj. za prodaju pismeno odbiti zahtjev prema klijentu uz obrazloženje kako su instrumenti i sredstva blokirani na osnovu rješenja Suda.
 - Banka skrbnik je na ovaj način dužna voditi svoje evidencije sve do donošenja novog sudskog rješenja o produženju, zamjeni ili ukidanju mjere osiguranja ili presude o trajnom oduzimanju imovine.
 - U vezi sa eventualnom štetom koja može nastati prema klijentu, tj. vlasniku računa, banka skrbnik nije odgovorna za nastalu štetu, već isključivo Federacija BiH (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 22).
 - O donesenom rješenju i privremenoj mjeri banka skrbnik će bez odlaganja izvijestiti i Komisiju za vrijednosne papire FBiH.

X.5.2. POSTUPANJE DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima

Ukoliko postoji saznanje ili sumnja da određene osobe, koje su predmet istražnog postupka nadležnih agencija za sprovođenje zakona i tužilaštava, posjeduju dionice odnosno udjele u investicijskim fondovima, potrebno je provjeriti takva saznanja, tj. pribaviti relevantne podatke od društava za upravljanje fondovima.

S tim u vezi, nadležno tužilaštvo u okviru istražne faze ovog postupka najprije treba prikupiti podatke i informacije da li su neke osobe vlasnici dionica/udjela u investicijskim fondovima.

Tužilaštvo zahtjev za vršenje provjera i dostavljanje podataka i informacija o tome može uputiti prema društvima za upravljanje fondovima putem FOO-SIPA ili Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH i taj zahtjev se odnosi na provjeru da li su određene osobe vlasnici dionica/udjela u fondovima. Isto tako, zahtjev tužilaštva se može odnositi na provjeru kolika je ukupna vrijednost konkretnog fonda gdje određene osobe imaju dionice/udjele. Zahtjev tužilaštva može se odnositi i na podatke o transakcijama (kupovina ili prodaja) s dionicama/udjelima fonda s kojima raspolažu određene osobe i/ili sa njima povezane osobe.

Već je izneseno kako zahtjev tužilaštva može biti upućen putem FOO SIPA ukoliko se radi o istragama krivičnih djela iz nadležnosti ovog odjela. Društvo za upravljanje fondovima, temeljem čl. 56. Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (2016) koji uređuje obavezu dostave podataka o transakcijama, licima, vlasništvu i drugim transakcijama, dostavlja tražene podatke o licima i transakcijama koje se sumnjiče za navedena djela te pregled imovine tj. dionice/udjeli u fondu. Rok za dostavu traženih podataka je tri dana, pri čemu je odlučna okolnost da li društva za upravljanje fondovima uopće imaju traženog klijenta evidentiranog u svojim bazama i da li je navedeni klijent obavljao svoje transakcije s dionicama/udjelima fonda.

U drugim slučajevima, tj. kada se radi o istragama krivičnih djela različitim od onih koja su u nadležnosti FOO SIPA nadležni tužilac će zahtjev za dostavljanje podataka od skrbničkih banaka uputiti putem Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH, koja je centralni regulator i koja će uputiti službeni zahtjev prema svim društvima za upravljanje fondovima, Sarajevskoj berzi, Registru vrijednosnih papira u Federaciji BiH i skrbničkim bankama.

Na osnovu dobijenog zahtjeva Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH, gore pobrojani subjekti će u svojim internim evidencijama izvršiti tražene provjere, tj. da li su određene osobe vlasnici dionica/udjela u investicijskim fondovima te utvrditi identitet tih osoba prema podacima iz svojih evidencija. Konkretno, društva za upravljanje fondovima odmah po dobijenom zahtjevu Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH vrše provjere da li su osobe navedene u zahtjevu udjeličari/dioničari u fondovima te će utvrditi njihov identitet prema podacima iz svojih evidencija. Društvo za upravljanje fondovima nema ažurirane podatke o vlasnicima zatvorenih investicijskih fondova, ali istima raspolaže Registar vrijednosnih papira u FBiH.

U slučaju pozitivnog rezultata provjera, svi pobrojani subjekti hitno dostavljaju tražene podatke prema Komisiji za vrijednosne papire FBiH, koja objedinjuje sve dobijene odgovore te ih proslijeđuje tužilaštvu koje je uputilo zahtjev.

Tužilaštvo u okviru nastavka postupka, tj. finansijske istrage i nakon što je identificiralo određene osobe kao udjeličare/dioničare u fondovima, treba na zakonit način pribaviti

dokaze u vidu podataka o svim transakcijama (kupovina ili prodaja) s dionicama/udjelima investicijskih fondova.

Kako se radi o radnjama kojima se na zakonit način pribavljaju dokazi za krivični postupak pribavljanje ovih podataka se vrši na osnovu odredbi iz čl. 86. Zakona o krivičnom postupku FBiH (2014), tj. upućivanjem prijedloga sudu za izdavanje naredbe Društvu za upravljanje fondovima za dostavljanje podataka o vlasnicima investicijskih fondova, odnosno donošenju vlastite naredbe tužilaštva ukoliko se radi o hitnim slučajevima, ali koja mora biti naknadno konvalidirana tj. odobrena sudskom naredbom u roku od 72 sata. Sve do tada, podaci dobijeni od Društva za upravljanje fondovima će se zapečatiti i čuvati do donošenja sudske naredbe, odnosno vratiti Društvu za upravljanje fondovima ukoliko sud odbije izdati naredbu.

Na temelju zaprimljenog prijedloga tužilaštva, Sud shodno odredbama iz čl. 86. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (2014), može izdati naredbu društvima za upravljanje fondovima da dostave podatke o transakcijama (kupovina ili prodaja) s udjelima u otvorenim investicijskim fondovima, odnosno izdati naredbu za dostavljanje podataka o transakcijama (kupovina ili prodaja) u zatvorenim investicijskim fondovima. U drugom slučaju, tj. ukoliko se naredba odnosi na podatke iz zatvorenih investicijskih fondova, Sud bi izdatu naredbu trebao dostaviti i Komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH.

Postupajući po sudskoj naredbi, društva za upravljanje fondovima će izvršiti tražene provjere u svojim evidencijama te pribaviti tražene podatke o transakcijama (kupovina ili prodaja) s dionicama/udjelima, odnosno osigurati podatke o vlasnicima udjela otvorenih investicijskih fondova te podatke o transakcijama (kupovina ili prodaja) udjelima.

Kada se za to stvore zakonske pretpostavke iz čl. 16. ZONSIKD-a te kada to tužilaštvo ocijeni svrsishodnim i potrebnim, predložit će Sudu da se odredi mjera osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Tačnije, tužilaštvo će predložiti da Sud donese rješenje kojim će se osumnjičenim, optuženim i/ili povezanim osobama zabraniti otuđenje ili opterećenje vlasništva u investicijskim fondovima tj. udjela i/ili dionica te korištenje ili raspolaganje pravima po osnovu istih (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 1. i st. 2, t. f).

Postupajući po prijedlogu tužilaštva Sud može donijeti rješenje o mjerama osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom te ga shodno odredbi iz čl. 17. st. 7. i st. 8. dostaviti Društvu za upravljanje fondovima koje ga mora izvršiti u hitnoj proceduri.

Rješenje obavezno mora jasno sadržavati sva ograničenja koja se trebaju uspostaviti nad udjelom. Izvršenje rješenja potrebno je provesti na sljedeći način:

- da se u internim evidencijama ograniče prava raspolaganja udjelima u fondovima,
- da se ograniči otuđenje ili opterećenje udjela u fondovima i
- da se ograniči korištenje ili raspolaganje pravima po osnovu udjela u fondovima.

Društvo za upravljanje fondovima će u svojim evidencijama napraviti blokadu udjela koji su navedeni u sudskom rješenju prema obimu i u trajanju navedenom u rješenju i o tome odmah bez odlaganja obavjestiti vlasnika udjela, Agenciju i Komisiju za vrijednosne papire FBiH, kojoj će dostavljati redovno, a najmanje jednom mjesečno informaciju o udjelima i udjeličaru (naročito pregled izračuna vrijednosti udjela od momenta kada su blokirani, prikazano po danima, s pregledom zadnje ukupne vrijednosti udjela).

U obavijesti prema vlasniku, Društvo će navesti osnovu za postupanje te će izvijestiti vlasnika da predmetnim dionicama ne može raspolagati, niti može podnositi zahtjev za ot-

kup udjela dok mjera traje.

Blokirana količina udjela neće biti izuzeta od dnevnog izvještavanja u smislu ukupnog broja udjela kojima fond raspolaže, kao ni sam udjeličar te će navedeni udjeli ulaziti u parametre za obračun neto vrijednosti imovine fonda.

Eventualni troškovi koji mogu nastati iz upravljanja ovom imovinom bit će fakturisani Agenciji, naročito u situacijama kada je rješenjem Suda upravljanje udjelima povjereno Agenciji te činjenici da su ovi udjeli u dematerijaliziranom obliku i da će se nalaziti sve vrijeme trajanja mjere u evidencijama fonda.

U pogledu upravljanja s privremeno oduzetim udjelima od strane Agencije, sama procedura upravljanja će biti definirana uputama tj. aktima Agencije, kojima se definira način i odnos između društava za upravljanje fondovima i Agencije. U vezi sa eventualnom štetom, koja može nastati prema udjeličaru, za istu ne odgovara Društvo za upravljanje fondovima već isključivo Federacija BiH (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 22).

X.6. POSTUPANJE BANKE SKRBNIKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima U SLUČAJEVIMA TRAJNOG ODUZIMANJA IMOVINE

X.6.1. POSTUPANJE SKRBNIČKIH BANAKA

Nakon što Sud donese presudu kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, kako u redovnom tako i u posebnom postupku u skladu s odredbama ZONSIKD-a Federacije BiH (2014), u toj presudi će, između ostalog, odrediti da su vrijednosni papiri na skrbničkim računima koji su predmet oduzimanja vlasništvo Federacije BiH te će izdati nalog da osumnjičeni, optuženi i povezane osobe dobrovoljno u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti presude prenesu pravo vlasništva nad istima na Federaciju BiH. Istim zakonom je propisano da će ova presuda sadržavati i nalog da se u javnim knjigama ili registrima koji se vode kod nadležnih organa izvrši upis prava vlasništva u korist Federacije BiH. Kako evidencije skrbničkih banaka nemaju karakter registra, to bi onda značilo da će se pravosnažna presuda dostaviti Registru vrijednosnih papira u Federaciji BiH, uz dostavljanje obavijesti Komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH, sa ciljem da se na osnovu sudske presude pravo vlasništva nad vrijednosnim papirima upiše u korist Federacije BiH. U nastavku procedure ove institucije će skupa sa skrbničkom bankom kod koje se nalaze oduzeti vrijednosni papiri na skrbničkim računima ostvariti saradnju radi upravljanja tim dionicama u skladu s nadležnostima Agencije.

Što se tiče konkretnog postupanja banka, skrbnik će po prijemu takve presude istu dostaviti svom nadležnom odjeljenju, koje drži ovu imovinu na skrbi. Nakon što u saradnji sa Agencijom pribavi svu potrebnu dokumentaciju, banka skrbnik će preknjižiti ove vrijednosne papire u korist Federacije BiH i svi dalji nalozi tj. postupanje s ovim vrijednosnim papirima će se poduzimati na osnovu naloga Agencije koja upravlja i raspolaže oduzetom imovinom.

U tom smislu, Agencija će u pisanoj formi dostaviti broj računa i potpisanu instrukciju za prenos na temelju koje će banka skrbnik izvršiti prenos te o izvršenom prenosu obavijestiti regulatora.

Banka skrbnik će nakon što se izvrši promjena vlasništva u korist Federacije BiH nad vrijednosnim papirima postupati shodno pismenim nalogima Agencije u vezi sa nastavkom aktivnosti upravljanja ovom imovinom.

S obzirom da u zavisnosti od odluke Agencije, oduzeti vrijednosni papiri na skrbničkim računima mogu biti prodati, zadržani pod upravljanjem Agencije ili poklonjeni, treba napomenuti da shodno odredbi iz čl. 32., st. 6. (ZONSIKD FBiH, 2014) Agencija prodaju vrijednosnih papira vrši u skladu sa zakonima koji uređuju tržište vrijednosnih papira. Kao pretpostavku za obavljanje ovih poslova prodaje oduzetih vrijednosnih papira, Agencija će otvoriti zaseban račun kod Registra vrijednosnih papira u Federaciji BiH te izabrati profesionalnog posrednika na tržištu vrijednosnih papira preko koga će transakcija biti obavljena te će o istom obavjestiti banku skrbnika pismenim putem u roku od sedam dana. Agencija će otvoriti i namjenski depozitni račun potreban za uplatu sredstava ostvarenih prodajom kako bi se ta sredstva mogla uplatiti u korist budžeta Federacije BiH, koristeći se posebnom oznakom prihoda proisteklih primjenom ZONSIKD-a, što je propisano Pravilnikom o načinu uplate javnih prihoda budžeta i vanbudžetskih fondova na teritoriji Federacije BiH koji donosi Federalno ministarstvo finansija.

Vodeći računa da je riječ o imovini koja se nalazi u dematerijaliziranom obliku, ukoliko Agencija izda takav nalog pristupit će se prodaji oduzetih vrijednosnih papira na skrbničkim računima, dakle prema pravilima koja se odnose na redovno trgovanje, a sve prema zahtjevu, instrukciji i u rokovima predviđenim pismenim zahtjevom Agencije. U tom slučaju, banka skrbnik će u svojoj instrukciji za poravnanje sredstava umjesto računa ranijeg vlasnika navesti depozitni račun Agencije te će po prodaji sredstva biti isplaćena na navedeni račun i to u ukupnom iznosu nakon odbijenih troškova trgovine. Nakon izvršene prodaje skrbnička banka će obavjestiti nadležni sud i Komisiju za vrijednosne papire Federacije BiH o izvršenoj prodaji te će po izvršenoj transakciji dostaviti obračun Agenciji.

Kao nalogodavac same transakcije navest će se Agencija te će se parametri naloga i uslovi prodaje isključivo vršiti po nalogu ovlaštenog lica Agencije. Banka skrbnik će o prodaji obavjestiti i Komisiju za vrijednosne papire Federacije BiH.

X.6.2. POSTUPANJE DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima

Nakon što Sud donese presudu kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, kako u redovnom tako i u posebnom postupku u skladu s odredbama ZONSIKD-a Federacije BiH (2014), u toj presudi će, između ostalog, odrediti da su udjeli u fondovima, koji su predmet oduzimanja, vlasništvo Federacije BiH te će izdati nalog da osumnjičeni, optuženi i povezane osobe dobrovoljno u roku od petnaest dana od dana pravosnažnosti presude prenesu pravo vlasništva nad istima na Federaciju BiH. Istim zakonom je propisano da će ova presuda sadržavati i nalog da se u javnim knjigama ili registrima koji se vode kod nadležnih organa izvrši upis prava vlasništva u korist Federacije BiH. Kako evidencije društava za upravljanje fondovima nemaju karakter registra, to bi onda značilo da će se pravosnažna presuda u vidu obavještenja također dostaviti Komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH. Ovdje naravno treba imati na umu da li se radi o otvorenim ili zatvorenim fondovima jer je to krucijalno u smislu mogućnosti izvršenja sudske odluke. Kod otvorenih fondova društva za upravljanje fondovima imaju podatke o vlasnicima u takvim fondovima pa bi mogli postupati u pravcu izvršenja sudske presude, dok Registar vrijednosnih papira u Federaciji BiH posjeduje podatke o vlasnicima svih dionica, uključujući i dionice zatvorenih fondova. Dakle, kod trajnog oduzimanja dionica u zatvorenim fondovima presudu bi trebao izvršiti Registar vrijednosnih papira u Federaciji BiH uz nadzor Komisije za vrijednosne papire te saradnju s Agencijom i društvom za upravljanje fondovima. U slučaju otvorenih fondova, ako se presuda dobrovoljno ne izvrši i pravo vlasništva nad udjelima u takvim fondovima ne prenese u paricionom roku u korist Federacije BiH, pristupit će se prinudnom izvršenju u skladu sa procedorom iz čl. 24. ZONSIKD-a Federacije BiH (2014).

Društvo za upravljanje će po zaprimanju presude ili rješenja o izvršenju kojima se trajno oduzimaju udjeli u fondovima, u svojim evidencijama preknjižiti udjele na Federaciju BiH, tj. Agenciju za upravljanje oduzetom imovinom. To znači da se Agencija, u pogledu svih budućih prava i obaveza koji proističu iz ovog odnosa, smatrati nalogodavcem.

O navedenim preknjižavanjima vlasništva u svojim evidencijama, društva za upravljanje fondovima će dostaviti kompletan izvještaj prema Komisiji za vrijednosne papire Federacije BiH, Registru za vrijednosne papire u Federacije BiH (u slučaju zatvorenih fondova), ranijem vlasniku udjela, Agenciji i nadležnom sudu koji je donio presudu o oduzimanju ovog oblika imovine.

U nastavku procedure ove institucije će skupa s društvom za upravljanje fondovima ostvariti saradnju radi upravljanja tim udjelima u skladu s nadležnostima Agencije.

Ako je shodno procjeni Agencija donijela odluku o prodaji udjela, društvo za upravljanje fondovima će postupiti po instrukciji Agencije o načinu prodaje udjela u skladu sa važećim propisima koji uređuju tržište vrijednosnih papira.

X.7. IZVJEŠTAVANJE I ODNOS SA AGENCIJOM ZA UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM

Banke skrbnici i Društva za upravljanje fondovima dužna su odmah po prijemu rješenja Suda kojim se određuju privremene mjere osiguranja imovinske koristi o tome u roku tri dana obavijestiti nadležnog regulatora i navesti radnje koje su poduzeli u vezi sa izvršenjem navedenog rješenja.

O navedenom rješenju će se obavijestiti i vlasnik/klijent, naročito ako je funkciju nalogodavaca preuzela Agencija te uzimajući u obzir činjenicu da će skrbnička banka namirivati svoje troškove iz sredstava s namjenskog računa (cash account) ili će fakture biti upućene prema Agenciji u slučaju da na izričit zahtjev vlasnik/klijent odbije uplatu redovne fakture.

Nakon što izvrši privremenu blokadu imovine, banke skrbnici će obavijestiti Agenciju sa kojim danom je izvršena blokada, tačno stanje na namjenskom računu (cash account), kao i tačnu vrijednost imovine koja se nalazi na skbi s pregledom instrumenata te o drugim eventualnim pravima i obavezama koji proističu iz te imovine.

Banka skrbnik će svaki mjesec redovno dostavljati Agenciji izvještaj o stanju sredstava i stanju imovine s vrijednošću iste koja je utvrđena prema pravilniku o načinu vrednovanja imovine.

Agencija je prema skrbničkoj banci, odnosno, društvu za upravljanje fondovima dužna da ispunjava sve zakonske uvjete koji se traže od nje sa ciljem ispunjenja zahtjeva koje prema njima postavlja regulator ili drugo nadležno tijelo.

Društva za upravljanje fondovima će dostavljati izvještaj o blokiranim udjelima i prema banci depozitaru.

X.8. NAKNADA TROŠKOVA KOJI PROISTIČU IZ AKTIVNOSTI BANKE SKRBNIKA I DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE

U slučaju privremenog blokiranja imovine na osnovu sudskog rješenja banka skrbnik, odnosno društvo za upravljanje fondovima će naplaćivati troškove redovnog održavanja računa (imovine) prema fakturama kakve su postojale i prije donošenja rješenja za blokadu ove vrste imovine i to na način da će se trajnim nalogom namirivati s vlasnikovog namjenskog računa (cash account).

U slučaju da nema sredstava na računu, uputit će fakturu prema klijentu te će sprovesti redovne mjere i zahtjeve prema klijentu sa ciljem namirenja svojih potraživanja. U slučaju kašnjenja u uplati dužem od trideset dana, banka skrbnik će zahtjev za uplatu fakture uputiti prema Agenciji.

U slučaju trajnog oduzimanja ove vrste imovine, banka skrbnik, odnosno društvo za upravljanje fondovima, će fakture izdavati prema Agenciji za upravljanje oduzetom imovinom i to od dana pravosnažnosti presude, odnosno dana kada je ona izvršena.

Agencija je dužna po fakturi da izvrši plaćanje i da vrši redovna plaćanja sve dok se sredstva nalaze na ovim računima.

U slučaju prodaje imovine, gdje se kao nalogodavac pojavljuje Agencija, svi troškovi će biti naplaćeni iz novčanog iznosa dobijenog prodajom, a preostali iznos nakon pokrića troškova transakcije, bit će preneseni na posebni depozitni račun Agencije. Svi ostali dodatni troškovi koji mogu proizaći iz čuvanja ove imovine fakturisat će se Agenciji. Banka skrbnik ne može fakturirati Agenciji troškove i potraživanja iz ranijeg perioda, a koja ima prema vlasniku imovine koja je predmet blokade/oduzimanja.

Pitanje naknade troškova koji nastaju u vezi sa čuvanjem, održavanjem i upravljanjem ovim oblicima (finansijske) imovine, trebalo bi se urediti posebnim upustvima ili pravilnicima koje donosi Agencija.

X.9. POSTUPANJE SA POSLOVNIM UDJELIMA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM

Privredno društvo je pravno lice koje samostalno obavlja djelatnost proizvodnje i prodaje proizvoda i vršenja usluga na tržištu radi sticanja dobiti. Shodno Zakonu o privrednim društvima Federacije BiH (2013), društvo može biti organizirano kao: (a) društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću, (b) komanditno društvo, (c) dioničko društvo i (d) društvo s ograničenom odgovornošću. Svojstvo pravnog lica društvo stiče danom upisa u registar društava, što se uređuje Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji BiH (2014). Društvo s ograničenom odgovornošću najbrojniji je organizacijski oblik preko kojeg se obavlja privredna djelatnost.

Udjeli u društvima s ograničenom odgovornošću, odnosno, dionice u dioničkim društvima mogu predstavljati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i svako postupanje prema ovom obliku imovine nužno zahtijeva obraćanje prema odgovarajućem registru društava sa ciljem dobijanja podataka iz tog registra i donošenja daljnjih odluka u pogledu privremene blokade udjela i povjeravanja na staranje i upravljanje Agenciji, odnosno trajno oduzimanje ovog oblika imovine.

Ograničenje raspolaganja ovim udjelima ulazi u brojne pravne probleme, a oni se mahom vežu uz činjenicu da takvo založno ograničenje zadire u područje prava društava. Udio označava članstvo u društvu s ograničenom odgovornošću pa je već utoliko poseban predmet osiguranja. Ograničava se članstvo kao kompleksan skup pojedinih članskih prava, ali i članskih obveza prema društvu i prema ostalim članovima društva. Članstvo u

društvu s ograničenom odgovornošću je pravni položaj osobe u privatnopravnoj zajednici oblikovanoj kao društvo s ograničenom odgovornošću na temelju pripadanja osobe toj zajednici. Upravo pripadanje društvu čini članstvo u toj pravnoj osobi.

Poslovni udjeli su ex lege prenosivi ugovorom i to u načelu bez suglasnosti društva. Poslovni udjeli također su podobni za zalaganje (zalaganje poslovnog udjela) i nasljeđivanje. Pod određenim uvjetima poslovni udjeli su i djeljivi (dijela poslovnog udjela).

U trenutku osnivanja svakom članu društva može pripadati samo jedan poslovni udjel. No, kasnije on može steći udjel ili udjele drugih članova ili preuzeti udjel pri povećanju temeljnog kapitala ulozima i tako postati ovlaštenik na više udjela. Veličinu poslovnog udjela određuje vrijednost preuzetog temeljnog uloga iz kojeg je taj poslovni udjel proistekao, a karakteristična i najvažnija materijalna prava i obaveze koje ima ovlaštenik na poslovnom udjelu (član društva kojem taj udjel pripada) jesu: pravo na udio u dobitku društva, pravo na udio u likvidacijskoj i stečajnoj masi društva i pravo glasa pri odlučivanju članova društva. O poslovnim udjelima se u svakom društvu vodi posebna knjiga udjela.

Analogno navedenom, privremeno ograničenje nad poslovnim udjelom ograničava cijeli skup članskih prava koja se tim ograničenjem prenose na Agenciju kao titulara. Prenosom ovlaštenja na Agenciju u smislu privremenog oduzimanja prenose se i stvarna prava na poslovnom udjelu. Ovdje se prevashodno misli na prenos svih prava i obaveza koja proističu iz poslovnog udjela, s posebnim osvrtom na skupštine društava i učinaka koje mogu proizvesti takve odluke.

Samo ograničenje i kontrola dijela aktivnosti neće imati potpuni pravni učinak, ako titular tog prava raspolaganja nema potpunu kontrolu nad aktivnostima koje vlasnik udjela može potencijalno da izvrši i time dovede do umanjenja vrijednosti udjela.

To se posebno odnosi na slučajeve korištenja upravljačkih prava kroz učešće na skupštinama društava iz čega slijedi da je opravdano prenijeti na Agenciju i potpuna upravljačka prava i učešće na skupštini društva kako bi se osujetila namjera vlasnika udjela da kroz svoje odluke i učešće u donošenju odluka na skupštinama dovede do pada vrijednosti udjela ili drugih potencijalno negativnih konsekvenci po Agenciju ili po sam udio.

Određenim odlukama donesenim na skupštini može se ne samo umanjiti vrijednost poslovnog udjela, već štaviše može doći do gašenja poslovnog udjela i samim tim do potpunog gubitka oduzetog udjela.

Za primjer možemo uzeti situaciju u kojoj bi u slučaju dozvole korištenja upravljačkih prava, vlasnik udjela, nakon privremeno oduzetog udjela od strane Agencije, sazvaio skupštinu te predložio i usvojio odluku o osnivanju subsidijarnog društva i eventualno prenosa dijela imovine te recimo opterećenja imovine udjela, što bi u konačnici rezultiralo umanjenjem vrijednosti udjela.

Kako bi se izbjegle takve situacije neophodno je izvršiti potpuno ograničenje raspolaganja u potpunom stvarnom pravnom i korporacijskom smislu. Shodno odredbama ZONSI-KD-a Federacije BiH, rješenje suda o privremenim mjerama osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom može se odrediti i zabranom otuđenja ili opterećenja udjela uz zabilježbu zabrane kod Registra privrednih društava te je moguće da uz ove mjere Sud zabrani i korištenje ili raspolaganje pravima po osnovu udjela na način da će ih povjeriti na upravljanje Agenciji ili postaviti privremenu upravu u društvu (2014, čl. 17, st. 2, t. f). Što se tiče prvog segmenta ovakve jedne mjere osiguranja, Zakon o registraciji privrednih

subjekata u Federaciji BiH (2014), pruža pravni osnov da se u ovaj registar mogu upisati privremene mjere, odnosno zabilježbe o odlukama donijetim u skladu s drugim propisima (čl. 7, st. 2).

U pogledu drugog dijela mjere osiguranja koja iziskuje znatno kompleksniji angažman Agencije, koja može u cilju izvršenja rješenja suda vlastitim kapacitetima poduzeti radnje upravljanja i raspolaganja s udjelima ili prenijeti ta prava na treću fizičku ili pravnu osobu s kojom zaključuje ugovor kojim se uređuju međusobna prava i obaveze. Takvo izabrano lice ima ovlaštenja, obaveze i odgovornosti kao zastupnik državnog kapitala u skladu sa zakonom. Postavlja se niz praktičnih pitanja na koji način službenici Agencije ili treća lica s kojima je zaključen ugovor u cilju vršenja poslova upravljanja i raspolaganja s udjelima obavljaju ove poslove, koje radnje mogu obavljati, šta im je zabranjeno da poduzimaju, kako i kada podnose izvještaj o radu, ko snosi troškove njihovog angažmana itd. Sve ovo su pitanja koja će se kroz praktično postupanje razjasniti i tačno definirati radi ostvarenja svrhe mjera osiguranja i adekvatnog staranja o privremeno blokiranoj i oduzetoj imovini. Ovdje ne treba zanemariti činjenicu da je mjera osiguranja udjela unutar jednog društva moguća samo u obimu u kojem procentualno taj udio ima ukupan odnos unutar društva te uspostavljeno ograničenje ne smije ograničiti prava raspolaganja drugih udjelicara, stoga Agencija kao titular ovog prava ne može očekivati da će ostvariti bolji položaj u društvu nego to ima sam vlasnik udjela.

Kako bi svi članovi društva bili upoznati sa činjenicom da je Agencija preuzela jedan dio udjela od vlasnika, neophodno je od strane Agencije u suradnji sa nadležnim registrar-skim sudom, poslati poštom obavijest o promjeni titulara prava raspolaganja i upravljanja, što je posebno važno kako bi se izbjeglo donošenje odluka usljed neznanja drugih udjelicara da je došlo do privremenog ili trajnog oduzimanja imovine u obliku poslovnih udjela.

U slučaju da je odluka donesena mimo Agencije, udjelici će se pozvati da istu dostave Agenciji na saglasnost te ako ista ne bude izdata, smatrat će se da je ništavna. Preuzimanjem udjela na upravljanje, Agencija će preuzeti sva prava koja proističu iz poslovnog udjela, a obaveze će se nastavljati namirivati iz vlasnikove ostale legalne imovine, ako je moguće izvršiti takve namire.

Agencija ima pravo na učešća u stečajnoj i likvidacionoj imovini te također ima pravo i na učešće u temeljnom kapitalu društva. ZONSIKD Federacije BiH uređuje i pitanja posljedica nastupanja stečaja i prava koja Federacija BiH ima u tom pogledu (2014, čl. 12).

Oduzimanjem poslovnog udjela sa vlasnika na Agenciju, bilo rješenjem ili presudom bit će prenesena i buduća tražbina s naslovom isplate dividende u korist Agencije, tražbine na isplatu otpremnine u slučaju istupanja iz društva, tražbina s naslovom isplate ostatka likvidacione mase te isplate prodajne cijene u slučaju da vlasnik mimo Agencije i neovlašteno otuđi navedeni udio.

Preuzimanjem upravljanja od strane Agencije, uspostavlja se pravo Agencije da zahtijeva učešće u radu upravljačkih tijela društva, prevashodno uprave i nadzornih odbora, u zavisnosti od visine preuzetog udjela i u potpunom jednakom obimu koliko je sam vlasnik imao pravo učešća u ovim upravljačkim tijelima.

Agencija će svojim internim odlukama i prema vlastitim internim kriterijima izvršiti imenovanja u ovim organima, pridržavajući se interne procedure o načinu imenovanja uprava i nadzornih tijela, u društvima u kojima je uspostavila svoju upravu. Kako je ranije rečeno da se ovi poslovi ugovorom mogu povjeriti trećem fizičkom ili pravnom licu koje ima

status zastupnika državnog kapitala, onda bi se prilikom izrade kriterija za njihov odabir svakako trebali uzeti u obzir relevantni podzakonski propisi u ovoj oblasti, poput Uredbe o vršenju ovlaštenja organa Federacije Bosne i Hercegovine u privrednim društvima sa učešćem državnog kapitala i Uredbe o usavršavanju predsjednika i članova nadzornih odbora i uprava privrednih društava sa učešćem državnog kapitala, a koji akti su doneseni na osnovu Zakona o privrednim društvima Federacije BiH (2013).

Iz navedenog slijedi da povjeravanjem upravljanja udjelima Agenciji, ista dobija vrlo izazovne zadatke, naročito što je ključni cilj u ovom postupku uravnotežena primjena korporacijskih i stvarnopravnih pravila.

Osnovna razlika između privremenog i trajnog oduzimanja poslovnog udjela se ogleda u tome da prilikom privremenog oduzimanja udjela, Agencija ne smatra članom društva s ograničenom odgovornošću, već Agencija ima ograničeno stvarno pravo nad poslovnim udjelom, a u slučajevima trajnog oduzimanja, Agencija postaje punopravni član društva i kao takva može tražiti izmjene upisa subjekta u registarskom Sudu.

Isto tako, Agencija u slučajevima privremenog oduzimanja udjela mora postupati obazrivo prema interesima samog vlasnika, vodeći računa da se smije svojim djelovanjem umanjiti vrijednost udjela, ali Agencija istovremeno ne odgovara vlasniku za naknadu štete ako ostvarujući svoja upravljačka prava povrijedi njegove interese.

Nadalje, moguće je da Agencija, koristeći se svojim uticajem u društvu odlučno izravno doprinese donošenju nemoralne odluke skupštine društva kojom se izigrava vlasnik. Tada je štoviše moguće utvrđivati da je odluka skupštine ništavna jer je protivna moralu društva. Zabranjuje se i ne dolazi u obzir da vlasnik nakon vraćanja imovine tužbom utvrđuje ništavnost odluka koje je Agencija poduzela u toku upravljanja, a Agencija se obavezuje da će se prilikom upravljanja starati o zaštiti korporativnih prava i samog udjela s pažnjom dobrog domaćina.

Iz ovoga jasno slijedi da je položaj Agencije značajno drugačiji ako je u pitanju privremeno ili trajno oduzimanje udjela.

Društvo provodi svoju volju i nije se pri tome u pravilu dužno obazirati na interese Agencije ili vlasnika. Isto tako, član društva je ponajprije dužan lojalno postupati prema društvu i drugim članovima, a tek potom voditi brigu o interesima Agencije ili vlasnika. Pad vrijednosti poslovnih udjela zato može biti i posljedica djelovanja Agencije i njene obaveze na lojalno postupanje prema cilju zbog kojeg je osnovano društvo. Obaveza Agencije na lojalno postupanje u svakom slučaju ima prednost u odnosu na suprotstavljenu obavezu uvažavanja interesa Agencije. Dakle, pojedinačni interes uvijek mora biti podređen korporativnim interesima.

Sve troškove koje Društvo stavi pred člana društva će u slučaju privremenog oduzimanja biti fakturisano prema vlasniku, a u slučajevima trajnog oduzimanja imovine, isti će ići na teret Federacije BiH.

X.9.1. ULOGA REGISTARSKOG SUDA

Registarski sud ima centralno mjesto u smislu registracije poslovnih udjela te nositelja prava vlasništva nad poslovnim udjelima. Sud je nadležan u skladu sa Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji BiH (2014) da provodi postupak registracije poslovnih udjela.

U registar se upisuje:

- osnivanje, povezivanje i prestanak subjekta upisa, osnivanje odnosno prestanak dijela subjekta upisa, sve statusne promjene uključujući promjene oblika organiziranja subjekta, podaci o subjektu upisa koji su od značaja za pravni promet i njihova izmjena, podaci u vezi sa stečajnim odnosno likvidacionim postupkom, podaci o pokretanju postupka brisanja subjekta registracije kao i drugi podaci utvrđeni tim i drugim zakonima Federacije.

U smislu evidencije ograničenja prava raspolaganja udjelima i/ili oduzimanja vlasništva nad poslovnim udjelima smatra se da proizvodi pravno dejstvo momentom upisa ovih zabrana/zabilježbi kod nadležnog registarskog suda.

U cilju povezivanja odredbi Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014) i važećeg Zakona o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji BiH (2014) u smislu izvršenja rješenja o mjeri osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, moguće je primjenom opće odredbe, prema kojoj se u registar mogu upisati privremene mjere, odnosno zabilježbe o odlukama donijetim u skladu sa drugim propisima (čl. 7, st. 2), izvršiti navedeno rješenje. Slična odredba postoji u članu 38a. Zakona o sudskom registru u Republici Hrvatskoj, prema kojoj je moguće u registru izvršiti zabilježbu spora (pri čemu se u tom zakonu izričito ne navode vrste tih sporova).

Nadležni sudovi koji vrše registracije poslovnih subjekata bi u ovim predmetima trebali postupati na način:

1. U slučaju privremenog oduzimanja udjela:

- Prilikom zaprimanja rješenja o osiguranju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, u skladu sa odredbom iz čl. 18., st. 1. ZONSIKD-a Federacije BiH (2014), hitno pristupe izvršenju tog rješenja (ZONSIKD FBiH, 2014, čl. 17, st. 9) te izvrše zabilježbu privremene mjere u registru. U slučaju da rješenje sadrži zabranu korištenja ili raspolaganja po osnovu dionica i nalog da se udjeli povjere na upravljanje Agenciji, unesene nadležno tijelo tj. Agenciju kao titulara koji privremeno upravlja ovim udjelima, čime bi u periodu dok traje zabilježba sva djelovanja upisanog vlasnika udjela biti ograničenja odlukama i djelovanjem Agencije kao privremenog upravitelja.

2. U slučaju trajnog oduzimanja udjela:

- U slučajevima donošenja presude o trajnom oduzimanju udjela, ista bi se dostavila nadležnom registarskom sudu te bi na temelju iste bile izvršena preregistracija poslovnog subjekta i promjena podataka upisa subjekta u korist Federacije BiH kao vlasnika udjela.

XI. KORIŠTENNA LITERATURA

- 03 0 K 007924 12 Kž 8 (Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, 22. maj 2013)
- 17 0 K 000203 14 Kž (Kantonalni sud Bihać, 7. juli 2015)
- 17 0 K 001563 08 K (Općinski sud Bihać, 15. mart 2012)
- Čović, Š. (2003). Poslovno pravo. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- I Kž 40/08-6 (Vrhovni sud Republike Hrvatske, 18. mart 2008)
- I Kž-503/01-6 (Vrhovni sud Republike Hrvatske, 29. avgust 2001)
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH), Službene novine FBiH, 36/03, 37/03, 56/03, 21/04, 69/04, 18/05, 55/06, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14 (2014)
- Odluka o utvrđivanju kriterija obračuna troškova čuvanja i održavanja privremeno oduzete imovine, Službene novine FBiH, 60/16 (2016)
- Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji, Službene novine FBiH, 32/14 (2014)
- Pravilnik o postupku prodaje, najma, čuvanja i održavanja oduzete imovine, Službene novine FBiH, 5/16 (2016)
- Sijerčić-Čolić, H. (2005). Krivično procesno pravo: Krivičnoprocesni subjekti i krivično procesne radnje, Knjiga I. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Simović, M. N. (2006). Krivično procesno pravo, posebni dio. Banja Luka: Pravni fakultet.
- Simović, M. N. (2009). Krivično procesno pravo, uvod i opšti dio. Bihać: Pravni fakultet.
- Sudska praksa Vrhovnog suda FBiH
- Sudska praksa Vrhovnog suda RH
- Sudska praksa Vrhovnog suda RS
- Upustvo o načinu provođenja postupka javnog nadmetanja prodaje trajno oduzete imovine, Službene novine FBiH, 57/16 (2016).
- Ustav FBiH, Službene novine FBiH, 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05 i 88/08 (2008).
- Vijeće Evrope i Evropska komisija (2005a). Komentari krivičnih/kaznenih zakona. Sarajevo: Vijeće Evrope/Evropska komisija.
- Vijeće Evrope i Evropska komisija (2005b). Komentari zakona o krivičnom/kaznom postupku. Sarajevo: Vijeće Evrope/Evropska komisija.
- Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima, Službene novine Federacije BiH, broj 104/16 (2016).
- Zakon o investicijskim fondovima FBiH, Službene novine Federacije BiH broj 85/08 (2008).
- Zakon o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZIP FBiH), Službene novine FBiH, 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09 i 35/12 (2012).
- Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKP FBiH), Službene novine FBiH, 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 63/10, 12/10 i 59/14 (2014).
- Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela Republike Srpske, Službeni glasnik RS, 12/10 (2010).
- Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (ZONSIKD FBiH), Službene novine FBiH, 71/14 (2014).
- Zakon o privrednim društvima FBiH, Službene novine Federacije BiH, br. 81/15, (2015).
- Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, Službeni glasnik BiH, br. 47/14, 46/16 (2016).
- Zakon o sudovima, Službene novine FBiH, 38/05, 22/06 i 63/10, 72/10, 7/13 i 52/14 (2014).

- Zakon o sudskoj policiji Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH, 19/96 i 37/04 (2004).
- Zakon o tržištu vrijednosnih papira, Službene novine Federacije BiH, br. 85/08, 109/12 i 86/15 (2015).
- Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, Službene novine FBiH, 7/14 (2014).
- Zakon o zemljišnim knjigama, Službene novine Federacije BiH, br. 19/03, 54/04 (2004).

XII. POJMOVNIK

- ♦ **Banka skrbnik** - predstavlja banku koja na temelju licence Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH obavlja poslove skrbništva nad vrijednosnim papirima klijenata, a čiji poslovi su opisani pobliže Zakonom o tržištu vrijednosnih papira. Banka prije odobrenja ove licence mora ispuniti niz zakonskih pretpostavki kako bi bila nosilac ove licence, a te se pretpostavke odnose prije svega na organizacijsku, kadrovsku i materijalnu osposobljenost kao i informatičku pretpostavku uspostavljanja sistema evidencije klijenata i vrijednosnih papira koji će omogućiti vanbi-lančno vođenje ovih vrijednosnih papira kao i potpunu odvojenost pozicija klijenata od pozicija banke te izuzetost ove imovine iz stečajne i likvidacione mase, iz čega proizlazi da sve transakcije koje banka skrbnik poravnava i drži na svojim evidenci-jama radi u svoje ime a za tuđi račun. Banka skrbnik ima informatičku povezanost s Registrom vrijednosnih papira, a u zavisnosti od vrste poslovne saradnje koju je uspostavila može pozicije klijenata držati na zbirnom ili pojedinačnom skrbničkom računu. U smislu odredbi ovoga Zakona te uloge banke skrbnika u ovom tekstu ba-vit ćemo se vrijednosnim papirima koji se nalaze na zbirnim skrbničkim računima uzimajući u obzir specifično svojstvo ovog računa.
- ♦ **Custody cash account** - poseban podračun unutar bankine evidencije koji se vezuje za tačno određenog klijenta namijenjen poravnanju transakcija klijenta prilikom trgovina na domaćim/stranim berzama.
- ♦ **Dionica** - vlasnički vrijednosni papir kojeg emitira dioničko ili drugo društvo u skla-du s odredbama zakona kojim se uređuje osnivanje, poslovanje, upravljanje i pre-stanak privrednih društava i odredbama Zakona o tržištu vrijednosnih papira. Dio-nice iste klase sadrže ista prava i kada su emitirane u različitim serijama.
- ♦ **Društvo za upravljanje fondovima** - pravno lice koje po svojoj osnovnoj pravnoj or-ganizaciji i opisu djelatnosti obavlja poslove upravljanja nad fondovima, otvorenim i zatvorenim i koji mora ispunjavati Zakonom o investicijskim fondovima te Zako-nom o tržištu vrijednosnih papira, pretpostavke kako bi upravljalo određenim fon-dom. Kada su u pitanju fondovi, u ovom tekstu ćemo se isključivo baviti otvorenim fondovima jer trgovanje i sticanje dionica zatvorenih fondova podliježe pravilima organiziranog tržišta na kojem kotira i svakako sistemu evidencije u Registru vri-jednosnih papira. Pored upravljanja, prema Zakonu ova društva obavljaju poslove i uspostave otvorenih investicijskih fondova gdje pod zakonom određenim pretpo-stavkama prikupljaju sredstava udjeličara, a u zavisnosti od broja udjeličara te vi-sine neto vrijednosti imovine fondova, izdaju posebne udjele svojim udjeličarima. Društvo za upravljanje ima svoj pravni subjektivitet za razliku od otvorenog fonda koji je u potpunosti vezan za društvo te sve aktivnosti u pravnom prometu u ime i za račun otvorenog fonda obavlja isključivo društvo za upravljanje.
- ♦ **Emitent** - pravno lice koje na osnovu zakona može emitirati vrijednosne papire u cilju prikupljanja sredstava i koji prema vlasnicima vrijednosnih papira ima obave-ze naznačene u vrijednosnom papiru.
- ♦ **Imovina klijenta** - sva imovina koja se nalazi na skrbničkim računima klijenta, a može biti u formi vrijednosnih papira, različitih izdavatelja, različite vrste vrijedno-snih papira te može biti registrirana u različitim centralnim depozitorijumima, kako lokalnim tako i međunarodnim. Pored vrijednosnih papira, imovinom se smatraju i sva novčana sredstva koja se nalaze registrovana na cash custody accounts, kod banaka skrbnika ili uplaćenih iznosa a neupisanih udjela kod društva za upravlja-nje na posebnim novčanim računima namijenjenim za te svrhe.
- ♦ **Izvršenik** - označava lice protiv koga se potraživanje ostvaruje.
- ♦ **Izvršenje** - postupak prinudnog ostvarivanja potraživanja gdje potraživanje ozna-čava pravo na neko davanje, činjenje, nečinjenje ili trpljenje.

- ♦ **Izvršna isprava** - izvršna odluka suda uključujući pravosnažnu sudsku presudu.
- ♦ **Nadležni registarski sud** - sud nadležan za upis u registar subjekta upisa koji se određuje prema sjedištu subjekta upisa.
- ♦ **Obveznica** - dužnički vrijednosni papir koji imaocu daje pravo na naplatu glavnice i kamata, odnosno drugih prihoda u skladu sa zakonom odnosno odlukom o emisiji. Obveznice se mogu emitirati prema načinu osiguranja prava iz obveznice, roku dospijeca obaveze emitenta, načinu ostvarivanja prava na kamatu, prinosu, načinu ostvarivanja prava na povrat nominalnog iznosa i prema posebnim pravima iz obveznice.
- ♦ **Poslovni udjel** - izraz koji se u društvu s ograničenom odgovornošću koristi za označivanje svih prava i obaveza koji proizlaze iz jednoga temeljnog uloga i u pravilu pripadaju jednom članu tog društva. Poslovni udjel može pripadati i nekolicini osoba, a tada će se govoriti o više ovlaštenika na poslovnom udjelu. U takvom slučaju oni će pri ostvarivanju prava prema društvu nastupati samo zajednički, a za ispunjenje obaveza koje proizlaze iz tog udjela odgovarati solidarno. Poslovni udjel može pripadati i samom društvu. Dok poslovni udjel pripada samom društvu, prava i obaveze iz njega miruju. S druge strane, ne može postojati poslovni udjel bez titulara, tj. on uvijek pripada nekome.
- ♦ **Prava iz vrijednosnog papira** - stiču se, ograničavaju ili prestaju odgovarajućim upisom kod Registra, a osnov za sticanje i ograničenje prava iz vrijednosnog papira je pravni posao, odluka suda ili drugog nadležnog organa, zakon i drugi propis, odnosno opći akt emitenta kada je to predviđeno zakonom.
- ♦ **Pravo vlasništva na vrijednosnom papiru** - stiče se upisom vrijednosnog papira kod Registra na račun vlasnika vrijednosnog papira. Osnov za sticanje i prijenos vlasništva je pravni posao, odluke vezane za emisiju vrijednosnih papira, odluka suda, drugog nadležnog organa i zakon.
- ♦ **Predmet izvršenja** - su stvari i prava na kojima se prema zakonu može provesti izvršenje radi ostvarenja potraživanja.
- ♦ **Promet vrijednosnih papira** - označava kupovinu i prodaju vrijednosnih papira, kao i svaki drugi pravni posao koji je osnov za prijenos vlasništva na vrijednosnom papiru.
- ♦ **Registar vrijednosnih papira** u Federaciji Bosne i Hercegovine - je prema Zakonu o tržištu vrijednosnih papira dioničko društvo koje vodi bazu podataka u kojoj se registriraju i čuvaju podaci o vrijednosnim papirima te koji obavlja i druge poslove sa vrijednosnim papirima u skladu sa zakonom.
- ♦ **Sredstvo izvršenja** - izvršne radnje ili sistem takvih radnji kojima se prema zakonu potraživanja prinudno ostvaruju.
- ♦ **Tražioc izvršenja** - označava lice koje je pokrenulo postupak radi izvršenja nekog potraživanja te lice u čiju je korist taj postupak pokrenut po službenoj dužnosti.
- ♦ **Udjeličari i udjeli u otvorenom fondu** - Podatke o udjeličarima fonda koji nakon registracije stiču udjele ne posjeduje Registar vrijednosnih papira, već isključivo Društvo za upravljanje fondovima, koje je prema Zakonu o sprečavanju pranja novca finansijska institucija koja podliježe obavezi ispunjavanja uvjeta predviđenih ovim zakonom te imaju dužnost postupanja u skladu sa rješenjima, nalogima i sl. nadležnih tijela koja vode postupke protiv određenih lica. Pored Društva za upravljanje, podatke o udjeličarima ima i banka depozitar ali vodeći računa da su udjeličari klijenti Društva za upravljanje fondovima, a ne banke depozitara u slučajevima zahtjeva nadležne institucije o blokadi imovine, prenosu i sl. Društvo je odgovorno za postupanje iz čega slijedi da Društva za upravljanje fondovima također predstavljaju značajnu ulogu.
- ♦ **Vlasnik vrijednosnog papira** - lice na čije ime glasi račun vrijednosnih papira kod Registra na kojem je upisan vrijednosni papir, odnosno lice za čiji račun banka skrbnik ili drugo ovlašteno lice u skladu sa zakonom drži vrijednosne papire.

- ♦ **Vrijednosni papir** - prenosiva isprava u nematerijaliziranom obliku, elektronskom zapisu, emitirana u seriji na osnovu koje se ostvaruju prava prema emitentu i vrši prijenos prava u skladu sa zakonom i odlukom o emisiji.
- ♦ **Zabrana prijenosa** - može biti određena odlukom suda i drugog nadležnog organa, kao i Komisije u slučajevima predviđenim zakonom i općim aktima Komisije.
- ♦ **Zbirni skrbnički račun** - U smislu ovih Smjernica te u vezi sa implementacijom Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, posebna pažnja će biti usmjerena na zbirne skrbničke račune zbog njihove karakteristike da se vrijednosni papiri na tim računima evidentiraju pod nazivom banke skrbnika, što upućuje na jasan zaključak da Registar vrijednosnih papira u Federaciji BiH ne raspolaže podacima kao ni Komisija vrijednosnih papira koja je stvarni vlasnik tih instrumenata, već isključivo skrbnička banka te je upravo ovo čini posebno značajnim učesnikom u dosljednoj primjeni odredbi Zakona. Banka skrbnik, koristeći se svojim internim softverskim rješenjima posjeduje informaciju o stvarnim nositeljima prava i obaveza iz instrumenata pohranjenih na ovim računima te ima svoje specifične interne akte kojima regulira način plasiranja podataka koji se odnose na vlasnike pozicija na ovim računima. Svakako vrijedi spomenuti da u sistemu evidencija banke skrbnika i Registra vrijednosnih papira postoji i druga grupa pojedinačnih skrbničkih računa - na ime, ali ti računi na ovom mjestu neće biti predmet razmatranja s obzirom da Registar vrijednosnih papira ima evidenciju i pristup tim računima

OBJAŠNJENJE SKRAĆENICA

BiH – Bosna i Hercegovina
CARIN – Camden Assets Recovery Interagency Network
CETS – Council of Europe Treaties Series
CPRC – Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu
EU – Evropska unija
EUROPOL – Evropski policijski ured
FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine
FIA – Finansijsko-informatička agencija
FMUP – Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
FOO – Finansijsko-obavještajni odjel
INTERPOL – Međunarodna organizacija kriminalističke policije
JMBG – Jedinostveni matični broj građana
JP – Javno preduzeće
KVP – Komisija za vrijednosne papire
KZ FBiH – Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine
MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova
OSL – Ovlašteno službeno lice
PDV – Porez na dodanu vrijednost
PIO-MIO FBiH – Federalni zavod za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje
RVP – Registar vrijednosnih papira
SELEC – Centar za provedbu zakona u Jugoistočnoj Evropi
SIPA – Državna agencija za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine
ZIP FBiH – Zakon o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine
ZK – Zemljišnoknjižni
ZKP FBiH – Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine
ZONSIKD FBiH – Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine

XIII. PRILOG

*ALGORITMI ZA PRIKAZ POSTUPAKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI
PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM*

ISTRAŽNA FAZA

1.

SUDSKA FAZA

2.

FAZA IZVRŠENJA

3.

FAZA UPRAVLJANJA

4.

Sudionici istražno faze:

- Tužilac
- Policijski službenici (PMJP, VMLJP, SPA)
- Porezna uprava FBiH
- Financijska policija FBiH
- Registar vrijednosnih papira u FBiH (RVP)
- Društva za upravljanje fondovima
- Komisija za vrijednosne papire FBiH (KVP)
- Agencija za bankarstvo FBiH
- Poslovne banke
- Storbove banke
- Zemljopisno-knjižni uredi

Sudionici sudske faze:

- Sudija pojedinač
- Sudsko vijeće
- Sudska policija FBiH

Sudionici faze izvršenja:

- Federalno pravobranštvo FBiH
- Općinski sud
- Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom (FAZUI)
- Sudska policija FBiH

Sudionici faze upravljanja:

- Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom (FAZUI)
- Registar vrijednosnih papira u FBiH (RVP)
- Zemljopisno-knjižni uredi
- Poslovne banke
- Storbove banke
- Društva za upravljanje fondovima
- Sudska policija FBiH

1. Utvrditi porijeklo, vrijednost i strukturu pribavljene koristi, te otkriti i pratiti imovinu

- Utvrditi oblik sticanja i vrijednost imovinske koristi
- Pribaviti podatke i informacije od nadležnih institucija i dostupnih registara o imovini i prihodima
- Identificirati imovinu, obaveze, troškove i prihode iz poznatih izvora osumnjičenog i povezanih osoba
- Utvrditi nesrazmjernost između imovine i prihoda

2. Predložiti mjere osiguranja i/ili privremenog oduzimanja imovine

- Precizno identificirati imovinu koja se namjerava blokirati i/ili zaplijeniti
- Opredijeliti se za osiguranje i/ili privremeno oduzimanje direktno stečene, sjeđene ili zamjenske imovine (protuvrijednost), prihoda od koristi ili druge imovine ("prošireno oduzimanje")
- Specificirati prijedlog prema vrsti i vrijednosti imovine (pokretne, nekretnine, gotovina, novčana sredstva na bankovnim računima, vrijednosni papiri, poslovni udjeli, potraživanja, dugovanja i dr.)

3. Podnijeti prijedlog za trajno oduzimanje u redovnom i/ili posebnom postupku

- Predložiti oduzimanje od osumnjičenog, optuženog i/ili povezane osobe
- Priložiti dokaze o zakonitim prihodima, nesrazmjernu i imovinu koja se treba oduzeti, te naslijeđivanju, i mala fide sticanja imovine

1. Donijeti rješenje o mjerama osiguranja i privremenom oduzimanju imovinske koristi

- Zabraniti otuđenje i opterećenje nekretnine ili stvarnih prava, i povjeriti je na čuvanje Agenciji
- Zabraniti otuđenje, skrivanje, opterećenje ili raspolaganje pokretnom imovinom, i predati je na čuvanje Agenciji
- Oduzeti gotovi novac i vrijednosne papire, i predati ih na čuvanje Agenciji
- Zabraniti ispunjenje obaveza i prijem ispunjenja obaveza, kao i raspolaganje potraživanjima
- Zabraniti banci isplatu novčanih sredstava sa računa u vrijednosti pribavljene imovinske koristi
- Zabraniti otuđenje ili opterećenje dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnih udjela, i zabraniti korištenje ili raspolaganje pravima, i povjeriti ih na upravljanje Agenciji ili postaviti privremenu upravu
- Zabraniti dužnicima da predaju stvari, prenesu prava ili obave novčanu transakciju

2. Donijeti rješenje o provođenju posebnog postupka i presudu o oduzimanju imovinske koristi

- Utvrditi postojanje osnovane sumnje i nemogućnost vođenja krivičnog postupka zbog smrti ili opasnosti nastupanja zastare uslijed bjekstva osumnjičenog ili optuženog
- Donijeti presudu kojom se utvrđuje učinjenje protivpravnog djela kojim je pribavljena imovinska korist i odrediti oduzimanje

3. Donijeti presudu o oduzimanju imovinske koristi u redovnom postupku

- Donijeti presudu kojom se optuženi oglašava krivim i odrediti oduzimanje imovinske koristi
- Odrediti oduzimanje i druge imovine koja potiče iz kriminalnih aktivnosti, ali ne onih povodom kojih se vodi postupak, a za koju optuženi nije dokazao zakonito porijeklo ("prošireno oduzimanje")

4. Obavijestiti predlagača osiguranja ili Poreznu upravu FBiH

- Dostaviti obavještenje predlagaču osiguranja (tužiocu) o pravosnažnosti presude kojom je određeno oduzimanje imovinske koristi
- Uputiti spis Poreznoj upravi FBiH ako je odbijen prijedlog za oduzimanje imovinske koristi

1. Podnijeti prijedlog za izvršenje

- Dostaviti prijedlog mjesno nadležnom općinskom sudu koji je donio presudu o oduzimanju imovinske koristi
- Pratiti tok provođenja rješenja o izvršenju kod stvarno nadležnog suda u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku

2. Donijeti rješenje o izvršenju i saradivati u njegovom provođenju

- Razmjenjivati informacije i koordinirati provođenje rješenja o izvršenju u zavisnosti od oblika imovine, lokacije i posjeda nad imovinom i sigurnosnih procjena

1. Upravlјati sa privremeno oduzetom imovinom

- Skladištiti i čuvati imovinu
- Iznajmiti imovinu ili predati je u zakup
- Ustupiti imovinu na čuvanje ili korištenje specijaliziranim ustanovama
- Prodati opasnu, oštetljivu, kvarljivu i imovinu kojoj se ne može utvrditi vlasništvo
- U zavisnosti od sigurnosne procjene zatražiti od suda asistenciju Sudske policije radi izvršenja rješenja o privremenom oduzimanju

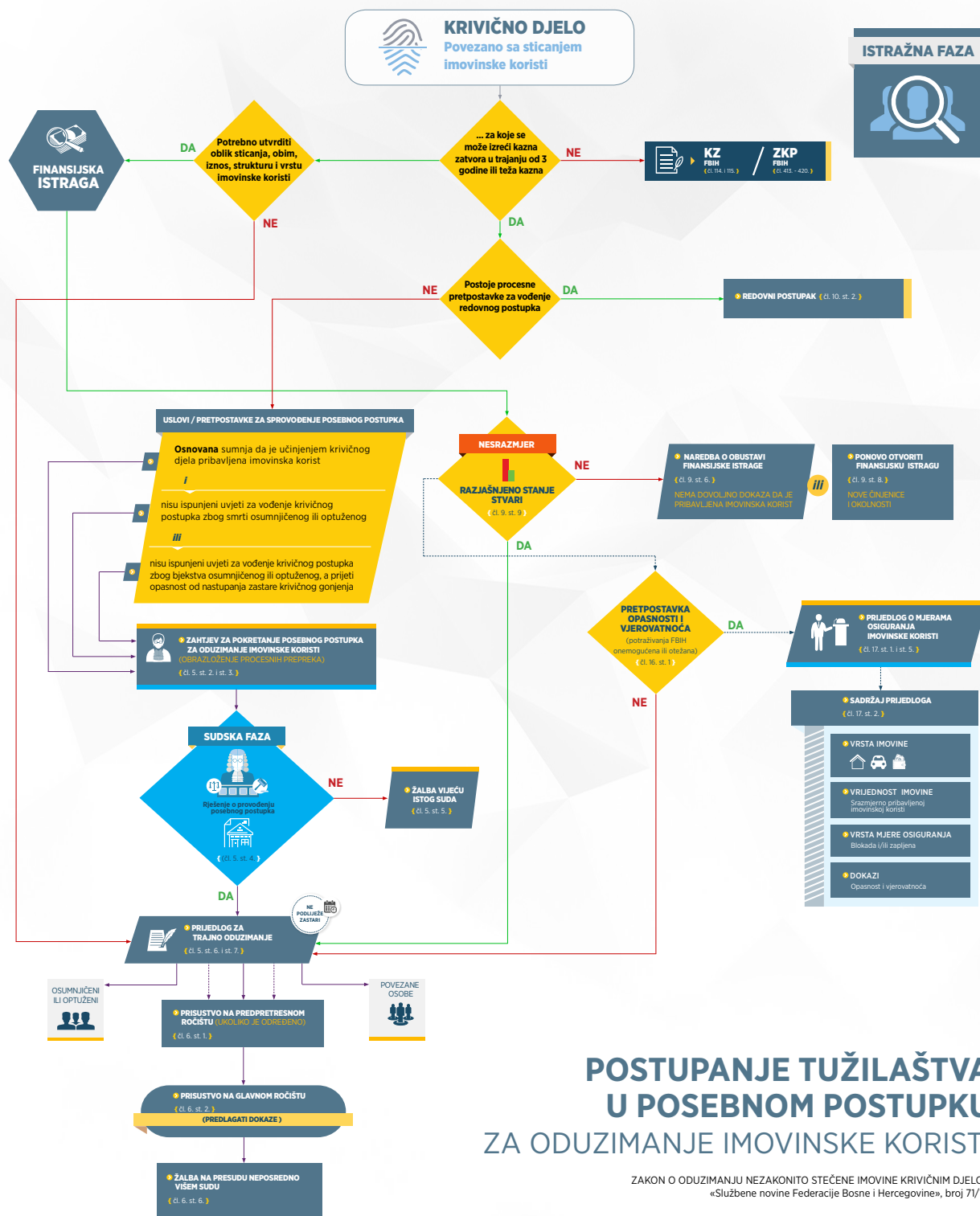
2. Upravlјati sa trajno oduzetom imovinom

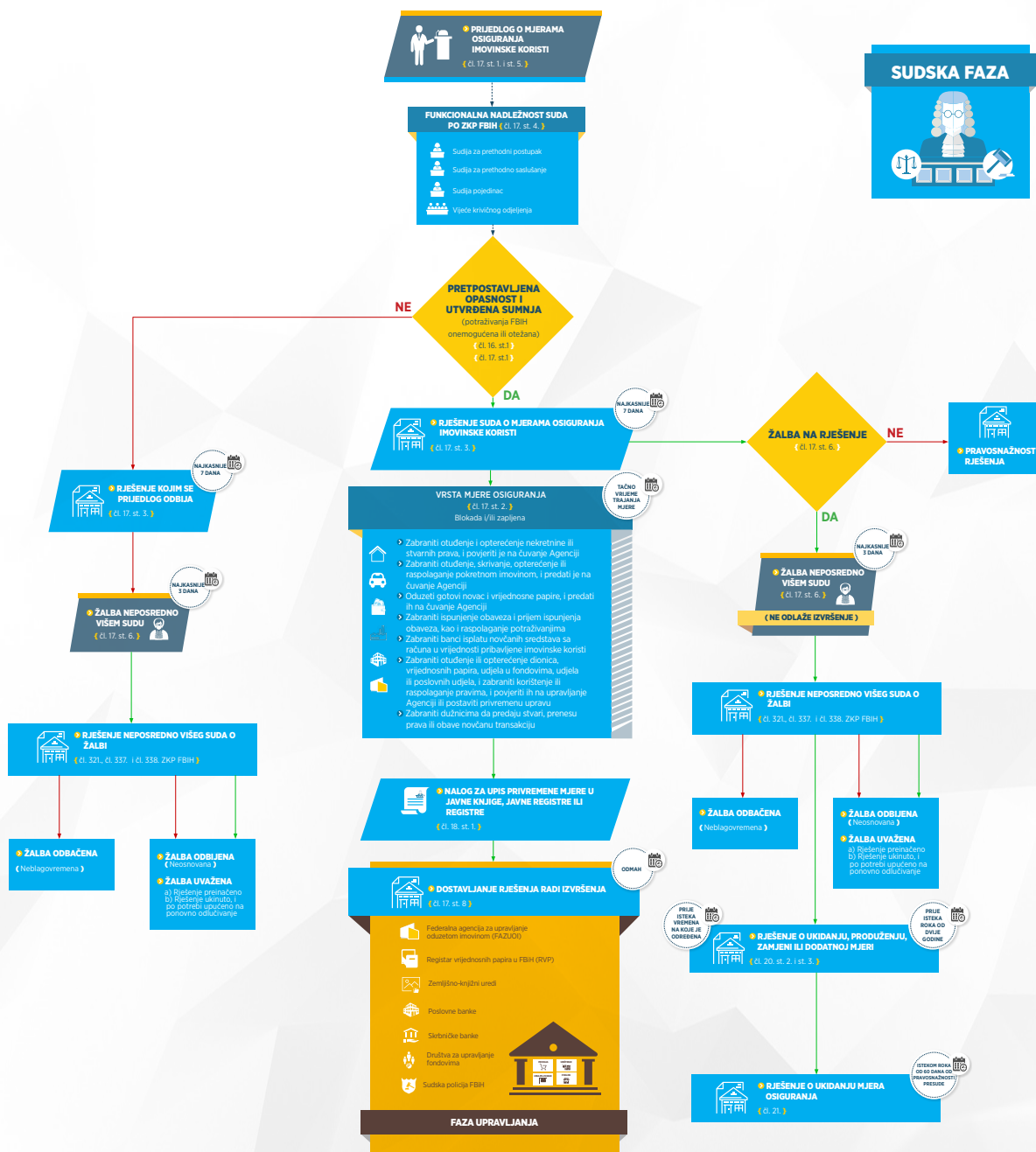
- Prodati imovinu u postupku javnog nadmetanja
- Uz saglasnost Vlade FBiH pokloniti imovinu institucijama koje se finansiraju iz budžeta FBiH ili u humanitarne svrhe
- Unisti imovinu uz saglasnost Vlade FBiH
- U zavisnosti od sigurnosne procjene zatražiti od suda asistenciju Sudske policije radi izvršenja presude o oduzimanju imovinske koristi

PRIKAZ POSTUPKA ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELIMA
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

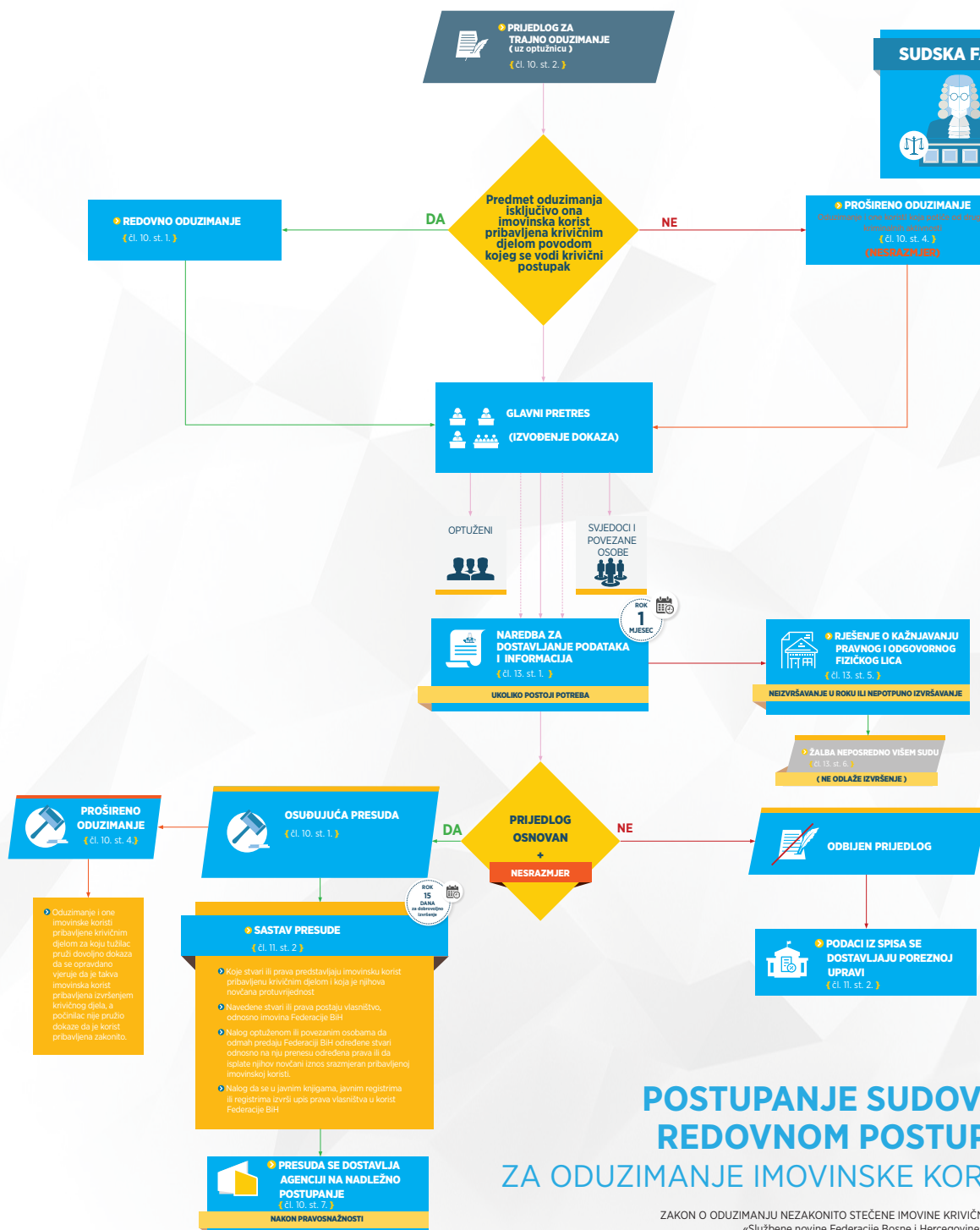

POSTUPANJE SUDOVA U POSTUPKU ZA OSIGURANJE IMOVINSKE KORISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

POSTUPANJE FEDERALNOG PRAVOBRANILAŠTA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

KMPUP / FMUP

**1. Otkrivanje krivičnog djela
i/ili imovinske koristi**

2. Dostavljanje izvještaja o počinjenom krivičnom djelu iz kojeg je pribavljena imovinska korist, protiv jedne ili više osoba, odnosno, službene zabrane te informacije za operativni saznanjima.
3. Izrada finansijskog profila obuhvaćenih osoba.
4. Pregledanje daljnjih mjera i radnji u cilju dokazivanja krivičnog djela i pribavljenje imovinske koristi.
5. Po potrebi izdati kriminalističko - obavješni radni analizu.

TUŽILAŠTVA

1. Analiza dostavljenog izvještaja, informacija, podataka i dokaza

- Da li se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od 3 godine ili teža kazna?
- Da li je to krivično djelo povezano sa strancima i imovinske koristi?
- Da li podaci ukazuju da se radi o nesrazmjernu izmehu zakonitih prihoda i izdataka (tj. lijevih i pravih prihoda i izdatka) imovine koju imaju u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom?
- 2. Izdavanje Naredbe o provođenju finansijske istrage i dostavljanje istražne i dostavljene aktivnosti (čl. 8. st. 1.)**

**2. Izdavanje Naredbe o
provođenju finansijske
strage i dostavljanje
nosiocima aktivnosti
(čl. 8. st. 1.)**

KMPUP / FMUP

1. Postupanje po naredbi za provođenje finansijske

- [illegible]

2. Dostaviti izvještaj o rezultatima provedenih mjera i radnji sa prikupljenim dokazima.

TUŽILAŠTVA

Donijeti odluku o končanju finansijske

- ☐ Podnijeti prijedlog o mjeru osiguranja novinske koristi, i
☐ Podnijeti prijedlog za trajno oduzimanje, ili
☐ Donijeti naredbu o bustavi finansijske strage
☐ Naložiti poduzimanje dodatnih mjera i radnji koje trebaju provesti FMUP /ili FMUP

ISTRAŽNA FAZA

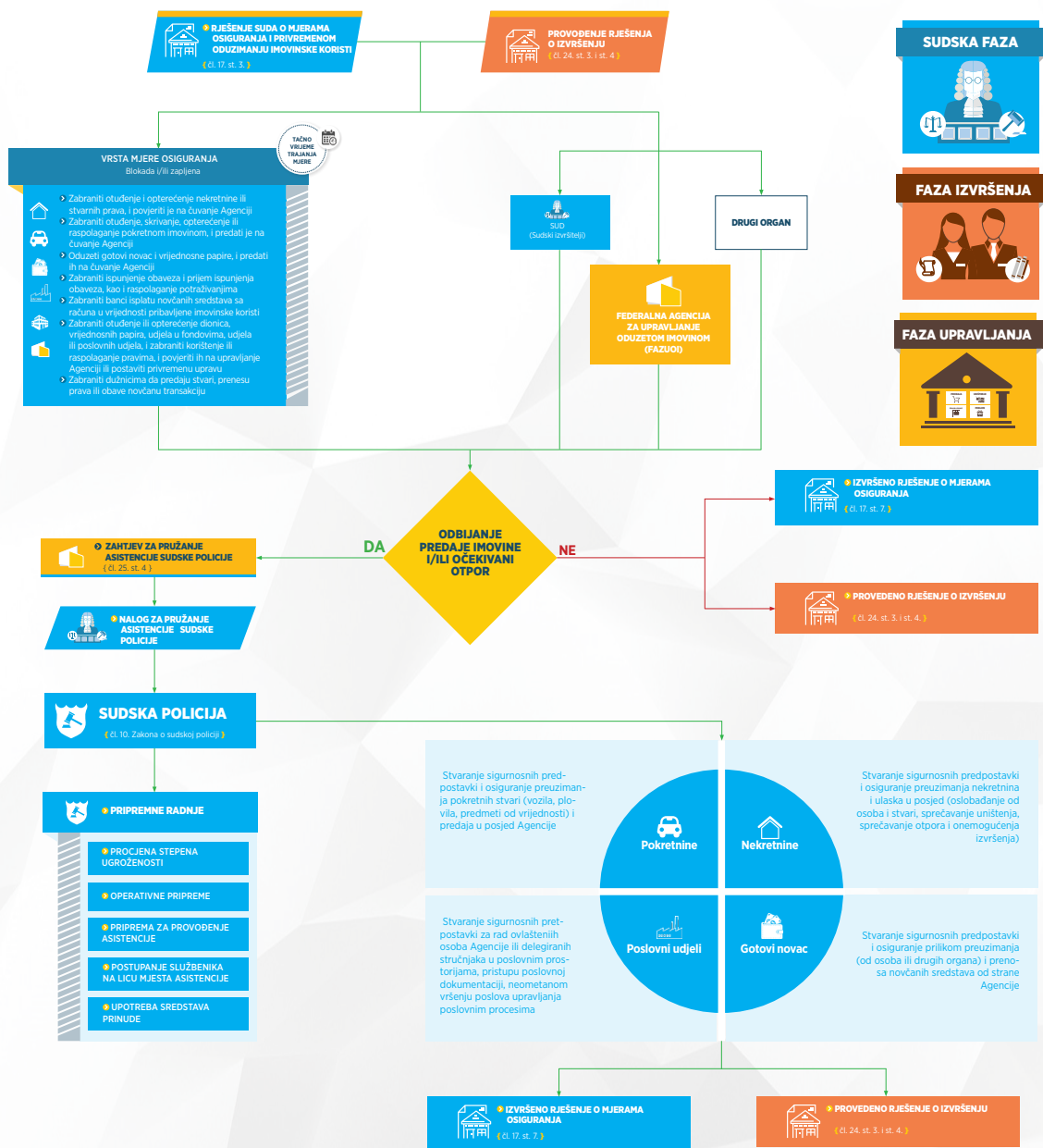

**POSTUPANJE KMUP I FMUP
U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE
IMOVINSKE KORISTI**

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 7/14.

POSTUPANJE SUDSKE POLICIJE FEDERACIJE BIH U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

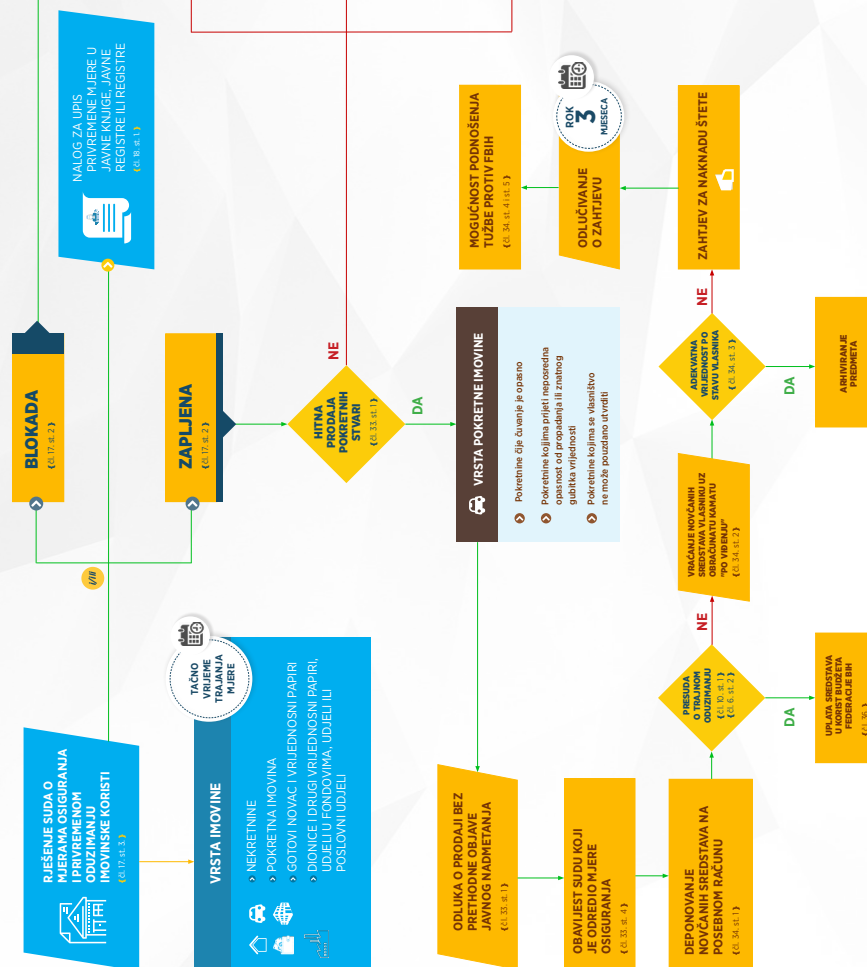
 VRIJEDNOSNI PAPIRI, UDJELI I POSLOVNI UDJELI

KLASIFIKACIJA	ČINJALICE	IZOLIRUJIVOST	PREGLA U ZRAKU	OSTATNA SVOJSTVA	OSTATNA KORISNOST	POTVRDA IZASTUPNI ILI PRIPRIJEDNE OPRAVE
Vrijednost po m ² ili (dijelovi (d.t.)	NE	NE	NE	NE	NE	DA
Učinkovitost	NE	NE	NE	NE	NE	DA
Učinkovitost	NE	NE	NE	NE	NE	DA
Površina	NE	NE	NE	NE	NE	DA

SLABOŠTETNE	ČIMARJE	IZNAJELJIVARJE	POSREDOVALNI POSREDOVATELJI	POSREDOVANJE POSREDOVATELJI	POSREDOVANJE POSREDOVATELJI
NE	DA	DA	DA	NE	NE
Kuči, stanovi, apartamenti, gazele	NE	DA	DA	NE	NE
Ostali objekti	NE	DA	DA	NE	NE

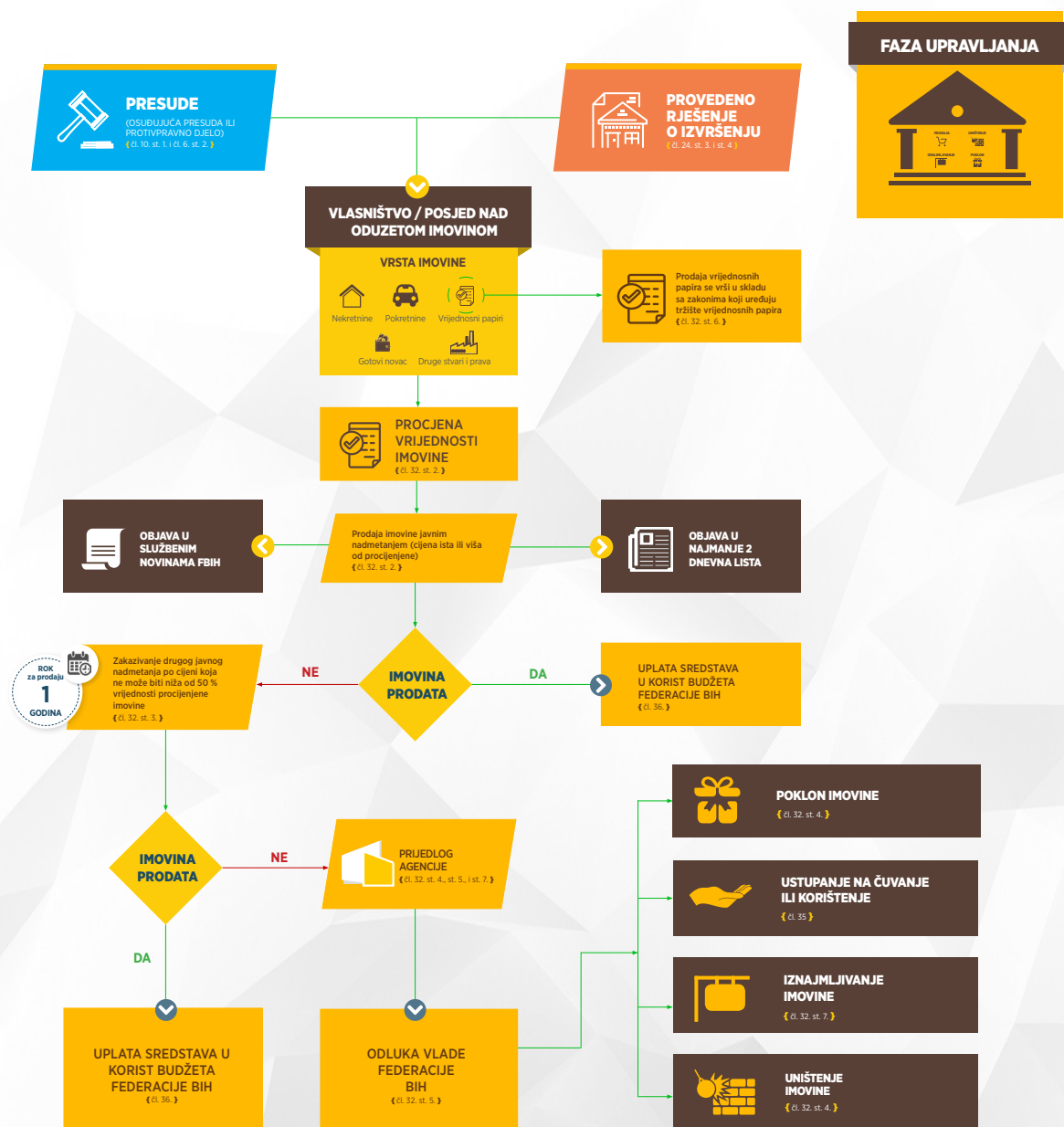
SRABITELINE	ČOVANJE	IZNAJALOVANJE	POSREDOVANJE U PROMETU	POSREDOVANJE U PROMETU POSREDOVANJE	POSREDOVANJE U PROMETU POSREDOVANJE
Hrana na dan, posebna ishrana	DA	NE	NE	DA	NE
Prometni materijal i drugi akcesori	DA	NE	NE	NE	NE
Uspostavljanje	DA	NE	NE	DA	NE
Uspostavljanje i održavanje	DA	NE	NE	DA	NE
Drugi poslovi na posredovanju	DA	NE	NE	NE	NE

GOTOVI NOVAC I MATERIJALIZOVANI VRIJEDNOSNI PAPIRI							
	SKLADISTUJE	ČUVAJE	IZNAPUČUJE	PREMAZ UZAOPI	OSTVARILNA NAČUVAJE	OSTVARILNA KORISTILNE	POSREDOVANJE U ZASTUPANJE ILI POSREDOVANJE
Gotovi novac	DA	DA	NE	NE	NE	NE	NE
Materijalizovani vrijednosni	DA	DA	NE	NE	NE	NE	NE

**POSTUPANJE FEDERALNE
AGENCIJE ZA UPRAVLJANJE
ODUZETOM IMOVINOM
U POSTUPKU ZA OSIGURANJE
IMOVINSKE KORISTI**

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

POSTUPANJE FEDERALNE AGENCIJE ZA UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM U POSTUPKU ZA TRAJNO ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

TUŽILAŠTVA

1. KOBAK

1. Upućivanje zahtjeva neposredno ili putem policijskih organa Registru vrijednosnih papira u Federaciji BiH

- Da li su osmišljeni, optuženi ili povereni lica registrovani kao vlasnici vrijednosnih papira?
- Koji veći i koliki vrijednosni papiri imaju u vlasništvu?
- Da li su vršene transakcije sa tim vrijednosnim papirima - po osnovu osnove (pripadnosti, transakcije)?
- Postoji li dokumentacija iz prave koje su bile osnove za prijenos prava vlasništva (posrednik, transakcija, kupoprodaja, rješenje o nasljeđivanju, druge sudiske odluke, notarski obdane isprave i sl.)?

TUŽILAŠTVA

1. KOBAK

1. Podnošenje prijedloga za određivanje mjera osiguranja imovinske koristi

- Da se od osmišljenog, optuženog ili poverenih lica oduzmu vrijednosni papiri i predaju Agenciji?
- Da li su vršene transakcije sa tim vrijednosnim papirima (zabranjeno, optuženo, povereno, drugi vrijednosni papiri, uz zabljegu, zabrane)?
- Da se osmišljenom, optuženom ili poverenom lica oduzmu takvi dionici i drugi vrijednosni papiri, tačno navedi da li se uključuju i ograničiti promet kod obveznika ili se zahtjeva blokada kao i isplata kod dionice precizirati da li se osmišljenom, optuženom ili poverenom lica treba ograničiti i pravo na upravljanje dioničnim društvom, pravo na odlučivanje o poslovanju društva, pravo na izbor i razrješenje članova nadzornog tijela, kao i odlučivanje i isplata dividende.

REGISTAR VRIJEDNOSNIH PAPIRA FBiH

2. KOBAK

1. Podizimanje se tražene provjere podaci o vlasniku i imala i isprave po hitnom postupku a najkasnije u roku od 3 radna dana.

SUD

4. KOBAK

1. Donošenje rješenja o mjeri osiguranja koje sadrži izjave o vršenju mjera osiguranja u Registru vrijednosnih papira u Federaciji BiH.

VRIJEDNOSNI PAPIRI

VRIJEDNOSNI PAPIRI SU:

DIONICE - vlasnički vrijednosni papiri kojeg emitira dioničko ili drugo društvo.

OBVEZANICE - dužnički vrijednosni papiri koji emitira daje pravo na isplatu glavnice i kamate.

CERTIFIKATI - dužnički vrijednosni papiri kojim se emitent obavezuje da će zakonskom iznos depozitiranih novčanih sredstava sa pripadajućom kamatom.

TREZORSKI ZAPIS - dužnički vrijednosni papiri koji može emitirati Federacija BiH, Kantoni, grad i općina Federacije BiH, kao i drugi nivo vlasti u BiH, ako je tako predviđeno njihovim propisima i koji zakonitom inačicu daju pravo da mu emitent isplati u roku dospijeća određeni novčani iznos sa kamatom.

REGISTAR VRIJEDNOSNIH PAPIRA FBiH

5. KOBAK

1. Dostavljanje podataka ili informacija neophodnih za donošenje odluka po nalogu Suda.

2. Upis prava vlasništva nad vrijednosnim papirima u korist Federacije BiH na osnovu pravosnažne presude Suda o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom

REGISTAR VRIJEDNOSNIH PAPIRA FBiH

7. KOBAK

1. Sudjelovanje u postupku prodaje dionica i drugih vrijednosnih papira u skladu sa zakonima koji uređuju tržište vrijednosnih papira u skladu sa zakonom koji uređuje ili trajno oduzima imovinom.

2. Samidala sa Agencijom u pogledu povjeravanja vrijednosnih papira na upravljanje Agenciji.

REGISTAR VRIJEDNOSNIH PAPIRA FBiH

Registar vrijednosnih papira obavlja poslove registriranja, čuvanja i održavanja podataka o vrijednosnim papirima i poslovne prijenosa, u skladu sa zakonom kojim se uređuje emisija i promet vrijednosnih papira. Pored ovih poslova Registar može obavljati i poslove u funkciji obračuna i izdavanja i s tim povezane poslove, po odobrenju Komisije za vrijednosne papire.

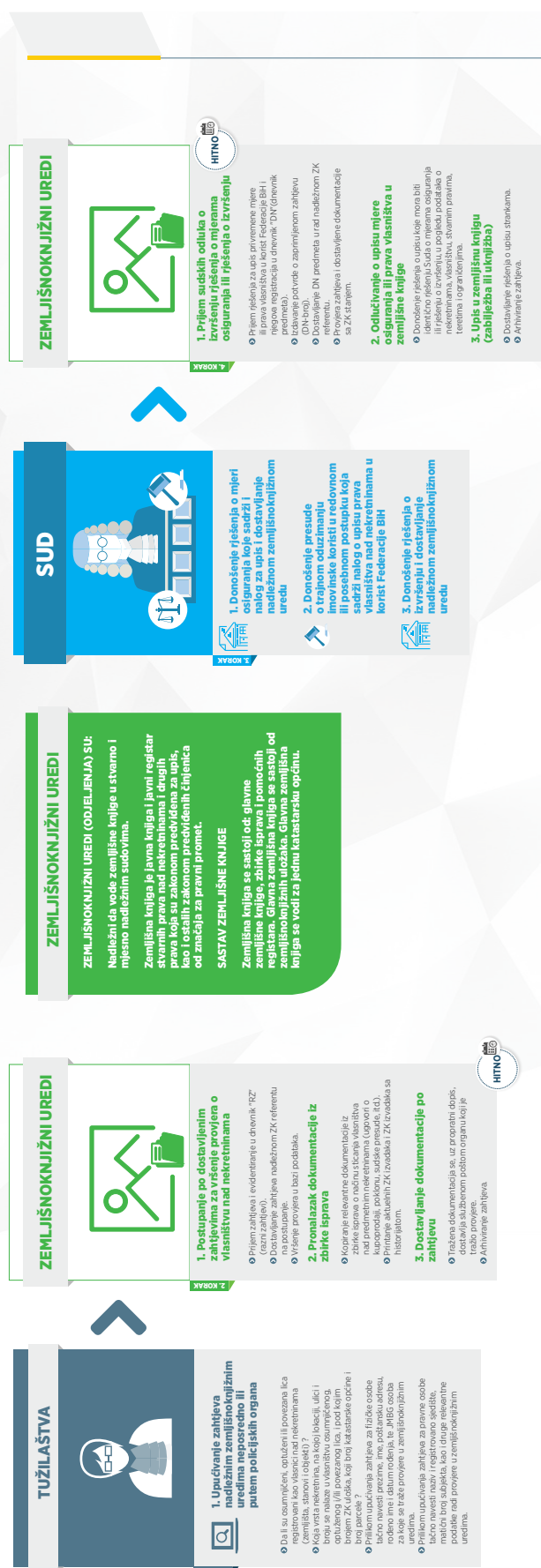
POSTUPANJE REGISTRA VRIJEDNOSNIH PAPIRA U FBiH U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 77/14.

POSTUPANJE KOMISIJE ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE FBiH U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

PRAVA KOJA SE UPISUJU U ZEMLJIŠNU KNJIGU

U zemljišnu knjigu upisuju se sljedeća prava:

- a) vlasništvo, suvlasništvo i zajedničko vlasništvo,
- b) hipoteka i zemljišni dug,
- c) sudsko založno pravo, nadzaložno pravo, pravo dugoročnog najma i zakupa, pravo preče kupovine i pravo otkupa,
- d) stvarne služnosti,
- e) plodouživanje,
- f) plodouživanje,
- g) stvarni tereti, i
- h) prava korištenja.

POSTUPANJE ZEMLJIŠNOKNJIŽNIH UREDA U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

POSTUPANJE DRUŠTAVA ZA UPRAVLJANJE FONDovima U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

reguliraju otvorenih fondova;
- registar vrijednosnih papira u FBiH
- posjeduje podatke o vlasnicima svih
vrijednosnih papira, uključujući i
dionice zatvorenih fondova;
- skrbnici banke posjeduju podatke
o vlasnicima vrijednosnih papira na
skrbničkim računima;
- Komisija za vrijednosne papire FBiH
može ishodovati sve vrste traženih
podataka od svih učesnika na tržištu
vrijednosnih papira bez obzira o
koljoj vrsti podataka i informacija se
radi.

Zatraži podatke o kupovini dionica/udjela u fondovima.
Zatraži podatke o ukupnoj vrijednosti fonda u kojem određene osobe posjeduju dionice/udjele.
Zatraži podatke o transakcijama (kupovina ili prodaja) sa dionicama/udjelima fonda kojima raspolažu određene osobe i/ili s njima povezane osobe.

I. Shodno zahtjevu
Tužilaštva ishodovati
istražene podatke od Društava
za upravljanje fondovima,
Sarajevske berze, Registra
vrijednosnih papira u FBiH i

Analiza dostavljenog vještaja, informacija, podataka i dokaza

1. Izdavanje naredbe Društvu za upravljanje fondovima
III Komisiji za vrijednosne papire FBIH o dostavljanju podataka

 1. Vršenje provjera i
prilavljanje podataka o
transakcijama (kupovina
ili prodaja) sa udjelima/
dionicama

SUDSKA FAZA

FAZA IZVRŠENJA

**Registar vrijednosnih papira
u FBiH učestvuje u izvršenju
rješenja i presude Suda**

POSTUPANJE POSLOVNIH BANAKA I AGENCIJE ZA BANKARSTVO FBIH U POSTUPKU ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KODISTI

ZAKON O ODUZIMANJU NEZAKONITO STEČENE IMOVINE KRIVIČNIM DJELOM
«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 71/14.

KOMISIJA ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE FBiH

1. Prosljeđiti zahtjev tužilaštva prema skrbničkim bankama i zatražiti dostavljanje traženih podataka

2. Objediniti podatke dostaviti tužilaštvu

TUŽILAŠTVA

1. Analiza dostavljenog izvješaja, informacija, podataka i dokaza

2. Izdavanje Naredbe o provođenju finansijske istrage i dostavljanje traženih podataka

SUD

1. Izdavanje naredbe o dostavljanju podataka o transakcijama (trgovarima) o dostavljanju podataka o transakcijama (trgovarima) o dostavljanju podataka o transakcijama (trgovarima)

SKRBNIČKA BANKA

1. Vrijeđenje provjera i pribavljanje podataka o transakcijama i imovini na skrbničkim računima

SUDSKA FAZA

1. Vrijeđenje provjera i pribavljanje podataka o transakcijama i imovini na skrbničkim računima

NAČINI UPRAVLJANJA

VRIJEDNOSNI PAPIRI, UDIJELI I POSLOVNI UDIJELI	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE
POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE

PRESDU

POSREDOVANJE

SKRBNIČKA BANKA

1. Vrijeđenje provjera i pribavljanje podataka o transakcijama i imovini na skrbničkim računima

2. Dostavljanje traženih podataka Komisiji za vrijednosne papire FBiH

PRESDU

POSREDOVANJE

OSUĐUJUĆA PRESUDA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

TUŽILAŠTVA

1. Analiza dostavljenog izvješaja, informacija, podataka i dokaza

2. Izdavanje Naredbe o provođenju finansijske istrage i dostavljanje traženih podataka

PRESDU

POSREDOVANJE

OSUĐUJUĆA PRESUDA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

TUŽILAŠTVA

1. Analiza dostavljenog izvješaja, informacija, podataka i dokaza

2. Izdavanje Naredbe o provođenju finansijske istrage i dostavljanje traženih podataka

PRESDU

POSREDOVANJE

OSUĐUJUĆA PRESUDA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

TUŽILAŠTVA

1. Analiza dostavljenog izvješaja, informacija, podataka i dokaza

2. Izdavanje Naredbe o provođenju finansijske istrage i dostavljanje traženih podataka

PRESDU

POSREDOVANJE

OSUĐUJUĆA PRESUDA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE

FAZA IZVRŠENJA

POSREDOVANJE